

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE GÜVENLİK ANABİLİM DALI

**AVRUPA'DAKİ SİYASİ PARTİLERİN ÇEVRE
POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: ALMANYA,
İNGİLTERE VE FRANSA ÖRNEKLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Burak BAĞCI

Çorum - 2022

**AVRUPA'DAKİ SİYASİ PARTİLERİN ÇEVRE POLİTİKALARININ YEŞİL
TEORİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: ALMANYA,
İNGİLTERE VE FRANSA ÖRNEKLERİ**

Burak BAĞCI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Onur TETİK

Çorum - 2022

Burak BAĞCI tarafından hazırlanan “Avrupa’daki Siyasi Partilerin Çevre Politikalarının Yeşil Teori Çerçevesinde Karşılaştırmalı Analizi: Almanya, İngiltere ve Fransa Örnekleri” adlı tez çalışması 30/12/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Sami KİRAZ

.....

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Onur TETİK

.....

Dr. Öğr. Üyesi Gökberk YÜCEL

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Burak BAĞCI’nın Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

A large, light gray, stylized signature watermark is positioned diagonally across the center of the page. It appears to be a calligraphic representation of the name 'Burak Bağıcı'.

(İmza)

Burak BAĞCI

AVRUPA'DAKİ SİYASİ PARTİLERİN ÇEVRE POLİTİKALARININ YEŞİL TEORİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: ALMANYA, İNGİLTERE VE FRANSA ÖRNEKLERİ

Burak BAĞCI

ORCID: 0000-0002-7654-1466

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Aralık 2022

ÖZET

İlk insanın yeryüzünde yürümeye başladığı tarihin ilk dönemlerinden, günümüz modern devletlerine kadar gelen süreçte insan ve içinde bulunduğu çevre ile olan ilişkileri her daim komplike olmuştur. Çevre ile sürekli bir etkileşim içerisinde bulunan insanlık bu ilişki çerçevesinde gelişim ve değişim süreçlerinden geçmiştir. Bu çalışmada iş bu süreçlerde çevrenin hangi konularda insan yaşamını etkilediği ve bu etkilerin güncel siyasi politikalara partiler üzerinden nasıl yansıdığı ele alınacaktır. Dört bölümde ele alınacak çalışmanın ilk bölümde konunun temel kavramları olan çevre, insan ve çevresel güvenlik tanımlamalarına yer verilerek çevre konusunun siyasete yansımadaki en önemli etki olan güvenlik sorunu çözümlenecektir. İkinci bölümde yeşil siyaset ve yeşil siyasi partilerin ortaya çıkması ve bu süreci ortaya çıkaran toplumsal ve çevresel dinamikler tarihsellik çerçevesinde ele alınacaktır. Üçüncü bölümde güncel siyasette söz sahibi, yeşil teoriyi ideoloji olarak benimsemiş yeşil partilerin Almanya, İngiltere ve Fransa örneklerine değinilecek ve partiler hakkında genel bilgiler verilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise ele aldığımız yeşil partilerin kendi ülkelerinde faaliyet gösteren diğer siyasi partiler ile çevre ve enerji konusundaki politikalarının karşılaştırılması yapıp buradan hareketle yeşil partilerin ülke ve uluslararası siyasete etkileri çözümlenecektir.

Çalışmanın amacı çevre konusunun sivil toplumda yerel konularla ilgili bir mesele iken zamanla nasıl küresel bir boyut kazanarak önce teori sonra siyasi ideolojiye dönüşümünü ve bu dönüşümün sonucunda ortaya çıkan yeşil partilerin ulusal ve uluslararası etkilerini açıklamaktır. Bu kapsamda yeşil siyasetin etkili olduğu 3 farklı ülke Almanya, İngiltere ve

Fransa ele alınarak yeşil partilerin faaliyetlerinin bu ülkelerin politikalarında ve kendi iç siyasetleri üzerindeki etkilerine değinilecektir. Son aşamada ise çevre politikalarının güncel yaşantı ve siyasetteki önemi ve etkileri analiz edilerek konunun neden üzerinde durulması gereken önemli bir mesele olduğu değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Çevre, Güvenlik, Enerji, Çevresel Güvenlik, Yeşil Teori, Yeşil Siyasi Partiler, Çevre ve Enerji Politikası

Bilim Kodu:114104

**COMPARATIVE ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL POLICIES OF POLITICAL PARTIES IN
EUROPE: THE CASES OF GERMANY, FRANCE AND BRITAIN**

Burak BAĞCI

ORCID: 0000-0002-7654-1466

HİTİT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

December 2022

ABSTRACT

From the first periods of history when the first man began to walk on earth to today's modern states, his relations with man and his environment have always been complicated. Humanity, which is in constant interaction with the environment, has gone through development and change processes within the framework of this relationship. In this study, in these processes, the issues on which the environment affects human life and how these effects are reflected in current political policies through parties will be discussed.

In the first part of the study, which will be discussed in four sections, the basic concepts of the subject, environment, human and environmental security definitions, the security problem, which is the most important effect on the reflection of the environmental issue on politics, will be solved. In the second part, the emergence of green politics and green political parties and the social and environmental dynamics that led to this process will be discussed within the framework of historicity. In the third chapter, Germany, England and France examples of green parties that have a say in current politics and have adopted the green theory as an ideology will be mentioned and general information about the parties will be given. In the last part of the study, the policies of the green parties operating in their own countries on environment and energy will be compared and the effects of green parties on the country and international politics will be analyzed.

The aim of the study is to explain how the environmental issue has gained a global dimension over time from being an issue related to local issues in civil society to a theory and then into a political ideology and the national and international effects of the green parties that have emerged because of this transformation. In this context, three different countries, Germany,

England, and France, where green politics are effective, will be discussed and the effects of the activities of green parties on the policies of these countries and their own domestic policies will be discussed. In the final stage, the importance, and effects of environmental policies in current life and politics will be analyzed and why the issue is an important that needs to be addressed will be evaluated.

Key words: Environment, Security, Energy, Environmental Security, Green Theory, Green Political Parties, Environment and Energy Policy

Science Code:114104

TEŐEKKÖR

Bu tezi yazarken desteklerini benden esirgemeyen danışmanım sayın Mustafa Onur TETİK'e, bu yorucu yolculukta yanımdan hiç ayrılmayan annem ve babam, Nur Dilek BAĞCI ve İsmail BAĞCI'ya, başım sıkıştığında yardımına her zaman koşan sevgili dostum, İsmail TENBEL'e ve Almanca ve Fransızca dil çevirilerinde büyük emeği olan abim, Fatih BAĞCI'ya sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Burak BAĞCI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM

ÇEVRE VE GÜVENLİK

1.1.Çevre Nedir?.....	5
1.2.Güvenlik	6
1.2.1.Geleneksel Güvenlik Anlayışı	7
1.2.2.Yeni Güvenlik Anlayışı	9
1.3.Çevre ve Güvenlik İlişkisi.....	11

2.BÖLÜM

YEŞİL SİYASET VE YEŞİL SİYASİ PARTİLER

2.1Yeşil Siyaset Nedir?.....	20
2.2.Yeşil Siyasi Partilerin Ortaya Çıkışı	23
2.3.Yeşil Siyasi Partilerin Ortak Özellikleri.....	25
2.4.Alman Yeşil Partisi (Bündnis'90/Die Grünen).....	26
2.5.İngiliz Yeşil Parti (Green Party of England and Wales).....	29
2.6.Fransız Yeşil Partisi (Les Verts).....	31

3.BÖLÜM

ALMAN, İNGİLİZ VE FRANSIZ SİYASİ PARTİLERİNİN ÇEVRE VE ENERJİ POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Sayfa

3.1.Alman Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması.....	33
3.1.1.Bündnis'90/Die Grünen (Birlik'90/Yeşiller).....	33
3.1.2.Hristiyan Demokrat Birlik (CDU).....	38
3.1.3.Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD)	40
3.1.4.Almanya İçin Alternatif Partisi.....	43
3.2.İngiliz Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması	47
3.2.1.Green Party Of England and Wales (İngiliz Yeşil Parti)	47
3.2.2.Conservative Party (Muhafazakâr Parti)	51
3.2.3.Labour Party (İşçi Partisi).....	54
3.2.4.UK Independence Party (Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi-UKIP).....	58
3.3.Fransız Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması	63
3.3.1.Les Verts (Fransız Yeşil Parti).....	63
3.3.2.Les Republicans (Cumhuriyetçiler).....	66
3.3.3.Parti Socialite (Sosyalist Parti).....	68
3.3.4.Rassemblement National Partie (Ulusal Birlik Partisi).....	70
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	78

SİMGELER ve KISALTMALAR

Simgeler

CO₂ Karbondioksit

Kısaltmalar

AB Avrupa Birliği

ABD Amerika Birleşik Devletleri

AFD Alternative für Deutschland

ABD Amerika Birleşik Devletleri

ASN Fransız Nükleer Güvenlik Kurumu

BM Birleşmiş Milletler

CCC İklim Değişikliği Hakkında Komite

CDU Christlich Demokratische Union

CFC Kloroflorokarbon

DDT Dikloro Difenil Trikloroethan

EEG Almanya Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası

EEWärmeG Almanya Yenilenebilir Isı Yasası

ENCOP Çevre ve Çatışma Projesi

EnEV Almanya Enerji Tasarrufu Yönetmeliği

EPR Avrupa Su Basıncılı Reaktörleri

GEG Almanya Bina Enerji Yasası

GW Giga Watt

IMF Uluslararası Para Fonu

IPCC Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Alman Yeşil Partisinin Yıllara Göre Oy Oranı ve Milletvekili Sayısı	29
Tablo 2.2. İngiliz Yeşil Partisinin Yıllara Göre Oy Oranı ve Milletvekili Sayısı	30
Tablo 2.3. Fransız Yeşil Partisinin Yıllara Göre Oy Oranı ve Milletvekili Sayısı	32
Tablo 3.1. Alman Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması	47
Tablo 1.5. Geri Dönüştürülebilen ve Geri Dönüştürülemeyen Plastikler.....	60
Tablo 1.6. İngiliz Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması.....	63
Tablo 1.7. Fransız Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması	73

GİRİŞ

Çevre genel itibarıyla kapsayan anlamına gelmektedir. Çevre hakkında günümüzde daha nitelikli tanımlamalar da yapılmaktadır. Ancak her ne kadar nitelikli tanımlamalar yapılsa da günümüzde artan nüfus ve gelişen teknoloji sonucunda çevre hiç olmadığı kadar kirlenmeye başlamıştır. Sanayi devriminden sonra devletler arasında karşılıklı bağımlılık ortaya çıkmaya başlamış ve teknolojinin ilerlemeye başlamasıyla birlikte de bu bağımlılık giderek artmaya başlamıştır. Artan bağımlılık ve nüfus karşısında devletler ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla farklı davranışlar göstermeye başlamışlardır. Örneğin bir ülkenin nüfusu ne kadar fazlaysa, sanayisi ve teknolojisi ne kadar gelişmişse enerji ihtiyacı o kadar fazla olacağından dolayı bu ülke nükleer santraller kurarak bu ihtiyacını gidermeye çalışmıştır. Bugünü kurtarmak adına kimilerine göre doğru bir hareket ya da davranış olarak kabul edilebilir. Ancak bu davranış gelecek adına geri dönülemez sonuçlar doğurmaktadır.

Çevresel kirlenme üzerine yapılan çalışmalar göz önüne alındığında bu çalışmalar ortak olarak şu noktayı işaret etmektedir; Nüfus ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak karşılıklı bağımlılık arttığı sürece çevresel bozulma ve kirlilik artacak ve geri dönülemeyecek bir boyut alacaktır. Artan çölleşme, buzulların erimesi, iklim değişikliğinin daha sert yaşanmaya başlanması ve küresel ısınmanın artık tehdit edici boyuta gelmesi geri dönülemeyecek noktaya hızla yaklaşıldığının işaretleridir. Bu işaretlerin bu kadar belirgin bir şekilde göze batmasında en belirleyici etken çevresel kirliliğin artık meydana geldiği bölgelerde değil de tüm dünyanın başına gelen büyük bir sorun olduğunun anlaşılması olmuştur. Bunun anlaşılması için ise çevre güvenlikle bağdaştırılmış ve güvenliğin alt dallarından birisi haline gelmiştir. Buradan hareketle günümüzde artık güvenliği tehdit eden şeyler sadece silahlanma yarışı, nükleer savaş tehdidi ve ekonomik bunalımlar değildir. Bunların yanında çevresel kirlenme ve sorunlarda güvenliği tehdit eden bir unsur haline gelmiştir.

Tüm dünya da genel kabul görmüş bir güvenlik tehdidi haline gelen çevresel kirlilik ve bozulma artık siyasi partilerin çalışmalar yaptığı bir alan haline gelmiştir. Buradan hareketle iklim değişikliği, küresel ısınma, kirlilik ve buzulların erimesi gibi sorunlar devletler bir araya gelerek çözümler üretmeye çalıştığı uluslararası alanı meşgul eden temel bir sorun haline gelmiştir. Bu temel sorunun çözümü için sadece yeşil siyaset çatısı altında yer alan yeşil partiler ön plana çıkmamakta bunların yanında devletlerin sahip oldukları diğer partilerde çevresel sorunların çözülebilmesi için birtakım önerilerde bulunmakta ve politikalar geliştirmektedirler. Buradan hareketle yeşil partiler ve diğer partiler arasında karşılıklı bir etkileşime yol açmaktadır. Söz konusu bu etkileşim sadece aynı ülke içerisinde gerçekleşmemektedir. Artık siyasal partiler sınır tanımayıp ülkeler arası etkileşim kurmaya başlamışlardır. Kurulan etkileşimler sonucunda küresel ısınmanın durdurulması, iklim değişikliğinin önüne geçilmesi ve çevresel kirliliğin azaltılması için birtakım ortak sonuçlara ulaşılmaya başlanmıştır. Örneğin artık nükleer santrallerin yarardan çok zarar getirdiği ve

bunların yerine rüzgâr ya da güneş santrallerinin kurulması gerektiği yönünde ortak bir düşünce oluşmuştur. Buradan hareketle bu çalışmanın ana konusunu yeşil partilerin çevre politikalarıyla diğer partilerin çevre politikalarının karşılaştırılması oluşturmıştır.

Çalışmada örnek olarak gösterilen ülkelerin çevre ve enerji politikaları çevre güvenliği bağlamında incelenecektir. Dönem konjonktüründe devletler tarafından belirlenen enerji politikaları da artık birtakım çevresel bağlamlara tabi olmaktadır. Dolayısıyla enerji politikaları da çevre güvenliği bağlamında değerlendirilmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde, güvenliğin ne olduğu, ne zaman ortaya çıktığı, alt dallarının neler olduğu ve günümüz konjonktüründe hangi güvenlik anlayışının kabul edildiğinden bahsedilecektir. İkinci bölümde, yeşil siyasetin ne olduğu, yeşil partilerin ne zaman ortaya çıkmaya başladıkları, ortak özelliklerinin neler olduğu, erken dönemde ortaya çıkan hem bulundukları ülkelerde hem de dünya da büyük öneme sahip olan ve yeşil siyasetin ortaya çıkış yeri olarak ifade edilebilecek yer olan Avrupa'daki (Almanya, İngiltere ve Fransa) yeşil siyasi partilerin ne zaman ortaya çıktıklarına, hangi temel politikaları içerdiklerine, kuruldukları yıllardan günümüze gelene kadar aldıkları oy oranlarına yer verilecektir. Dördüncü bölümde, Avrupa'daki yeşil partilerin, merkez sağ, merkez sol ve milliyetçi partilerin politikalarına yer verilecektir. Merkez sağ, merkez sol ve milliyetçi partilerin politikalarının sıralandığı satırlarda bu partilerin çevre ve enerji politikaları yeşil partilerin çevre ve enerji politikalarıyla kıyaslanacaktır. Ayrıca bölüm sonuna koyulan tablolar aracılığıyla da partilerin çevre ve enerji politikaları birbirleriyle karşılaştırılacaktır.

Bu çalışma ülkemizin akademik alanında daha önce böyle bir çalışma yapılmaması nedeniyle oldukça büyük bir boşluğu bir nebze de olsa kapatmaya çalışması, Avrupa'nın ileri gelen devletlerinin çevre ve enerji politikalarının çevre güvenliği bağlamında değerlendirmesi ayrıca artık enerji politikalarının da çevre güvenliği bağlamında değerlendirildiğinin farkına vararak, enerji politikalarını çevresel güvenlik bağlamında ele aldığından bağlamında ele alındığından dolayı oldukça değerlidir.

METODOLOJİ

Partiler, seçmenlerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda mantıksal çerçevede gerçekleştirilebilecek ve olası iktidarlarının devam ettirilmesini sağlayacak parti programları hazırlarlar. Parti programları, hedefteki seçmen kitlesiyle olan iletişimde siyasal aktörler tarafından belirli bir zaman ve mekân içerisinde dile getirilebilenden daha derin ve geniş anlamlar içeren metinlerdir. Siyasal partiler, sahip oldukları ideolojik tercihlerle yöntemlerini temel alarak kendi parti programlarını ortaya çıkartırlar (Sayınta, 2021, s.21-22). Ayrıca onlar için önem arz eden politikalar üzerindeki görüşlerini açıklamak amacıyla parti programlarını kullanırlar. Parti programları siyasal partilerin etkiledikleri ve temsilcisi oldukları seçmen grubunu bilgilendirmeyi amaçladıkları planlama bilgilerini içerirler. Seçim beyannameleriyle dönem şartlarına uygun olarak düzenlenen, ülkenin yönetimiyle ilgili konularda parti programının ihtiva ettiği içeriğin aksine daha yalın ve anlaşılır dönem metinleridir. Parti programlarının incelenme amacı şu şekildedir; parti programları siyasi partilerin seçmen tabakasıyla kurdukları iletişimin ana ve temel yol göstericisi durumunda olduklarından partilerin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Seçim beyannamesinin incelenmesinin amacıysa; siyasal partilerin beyanname hazırladıkları dönem içerisindeki konjonktürün daha kolay bir şekilde anlaşılmasıdır (Çağla, 2017, s.125; Sayınta, 2021, s.23).

Araştırmanın birincil kaynaklardan beslenen olgusal bir zemine oturması için öncelikli olarak Almanya, Fransa ve İngiltere’de bulunan yeşil, milliyetçi, merkez sağ ve sol partilerin parti programları ve ulaşılabilen seçim beyannameleri incelenecektir. Daha sonrasında seçim broşürlerinden, gazete haberlerinden ve partilerin kendi sayfalarından elde edilen bilgiler ışığında çalışma derinleştirilecektir. Parti programları ve seçim beyannamelerinden tarama yöntemiyle elde edilen bilgiler “çevre politikası ve enerji politikası” bağlamında içerik analizi yöntemiyle karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

Çevre politikalarının karşılaştırılmasının amacı; çevre alanında daha efektif bir şekilde politika üreten yeşil partilerin diğer partileri nasıl ve ne kadar etkilediğinin ayrıca çevre politikası bağlamında partiler arasında meydana gelen etkileşimin ortaya çıkarılmasıdır.

Enerji politikalarının karşılaştırılmasının amacıysa; devletlerin enerji ihtiyaçlarını karşılamak için en çok başvurduğu yöntemin nükleer santraller kurulmasıyla enerji elde edilmesidir. Oysaki nükleer santrallerden enerji elde etmek çevresel kirliliğe sebep olduğundan dolayı sağladığı yarardan çok zarara neden olmaktadır. Devletlerde nükleer santrallerin zararlarından korunabilmek ayrıca iklim değişikliklerinin, küresel ısınmanın, CO2 salınımının önüne geçebilmek için yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjilere yönelmektedir. Çevreyi koruma bakımından hangi devletin diğer devletlerden daha ihtiyatlı davrandığının ortaya çıkarılabilmesi için enerji politikalarında yaşanan değişim ve dönüşümlerde ortaya konulacaktır.

Araştırmada elde edilen bilgiler kullanılarak ülkelerin sahip oldukları nükleer enerji santrallerini azaltmaya yönelik olan kararlarıyla, enerji ihtiyaçlarının çoğunu yenilenebilir enerji kaynaklarından alma kararları arasında bir karşılaştırma yapılacaktır. Ayrıca bu karşılaştırma içerisine çevresel kirliliği azaltmak ya da önlemek amacıyla yaptıkları evre politikaları da dahil edilecektir. İlk olarak söz konusu olan ülkelerin dahilinde bulunan yeşil, milliyetçi, merkez sağ ve sol partiler mukayese edilecektir. Daha sonra bu ülkelerin belirlenen siyasi partilerinin evre ve enerji politikaları ışığında bu ülkelerdeki genel tutumlar birbirleriyle kıyaslanacaktır. Bu partilerin seçilmesinin nedeniyse; bu partilerin bulundukları ülkelerde yüksek oranlarda oy olmaları sebebiyle ya iktidar olmuş ya da iktidara ortak olmuş olmalarıdır.

1.BÖLÜM

ÇEVRE VE GÜVENLİK

1.1. Çevre Nedir?

Sosyal bilimlerdeki kavramların birçok anlama sahip olmasından çevre kavramı da nasibini almıştır. Kavramın etimolojisine bakıldığında çevre; canlı ya da cansız varlıkları çevreleyen ve söz konusu bu canlı ve cansız varlıkları kapsayan ana kümedir (Şener, 2021, s.16). Çevre kavramının İngiliz dilindeki karşılığı ise "environment"tir. Environment kelimesi türemiş bir kelimedir. Kelime ilk olarak çevrelemek, halkalamak, kuşatmak anlamlarına gelen "environ", çevrecil anlamına gelen "enviromal/enviromic", kelimelerinden türemiştir (Sevgi, 2015, s.31). Kavramın etimolojisinden de anlaşılabilceği gibi çevre kavramı genel anlamda iki öğeye sahiptir. Bunlar çevreleyen ve çevrelenen öğelerdir. Çevrelenen öğesi canlı ve cansız varlıklarken, çevreleyen öğesi tüm bu varlıkların etrafında bulunan ve söz konusu tüm varlıkları çevreleyen her şeydir.

Tabiatta herhangi bir varlık hiçbir zaman tek başına var olamamış ve yaşayamamıştır. Tabiatta canlı halde bulunan varlıklar, bulundukları ortamlardaki biyolojik, kimyasal ve fiziksel koşullarla birlikte bütün olarak canlıların çevresini oluşturmaktadır.

Ali Deniz Koyuncu' ya göre çevre iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar doğal ve yapay çevredir. Doğal çevre, dünyada kendiliğinden oluşan, oluşumunda insanın hiçbir katkısı olmayan her şeydir. Doğal çevreye hava, su, toprak örnekleri verilebilir. Yapay çevreyse, insanın sahip olduğu gelenek, görenek ve kültürü sayesinde doğal çevresinde bulunduğu hem yer altı hem de yer üstü kaynakları kullanarak oluşturduğu çevredir. Yapay çevreye örnek olarak, anıtlar, evler, yollar verilebilir. Bu noktada çevrelenen unsurların neler olduğundan bahsedilmesi gerekir. Çevrelenen başlıca unsurlardan ilki; her an kirlenmeye açık olan ve korunulması zorunlu olan doğal kaynaklardır. İnsan yaşamının ve doğal hayatın devamlılığı için elzem olan bu kaynaklar tükenmeyen ve tükenebilen kaynaklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Tükenmeyen kaynaklar hava, su, orman, güneş çevre dostu ve sürdürülebilir kaynaklarken tükenebilen petrol, gaz, madenler vb. gibi kaynaklar yeryüzünde belirli bir kapasitesi olan ve akıllı tüketim gerektiren kaynaklardır. Bahsedilen kategorilerden yola çıkılarak bir tanım yapıldığında çevre; sahip olduğu doğal ve yapay kaynakları çevreleyen ve doğal kaynaklarla yapay kaynakların birbirleriyle etkileşimleriyle oluşan olayların ya da olguların tümüdür (Koyuncu, 2021, s.4).

Türkiye Cumhuriyeti'nin 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda verilen çevre tanımıysa şöyledir (Resmî Gazete, 1983: 18132): Çevre, canlı varlıkların yaşadıkları süre boyunca birbirleriyle ilişkilerini devam ettirdikleri ayrıca karşılıklı bir şekilde etkileşim içerisinde bulundukları ekonomik, sosyal, biyolojik ortamdır. Bir diğer tanımına göreyse çevre; canlı olan bir organizmayı ya da canlılardan oluşan bir topluluğu, yaşadıkları süre boyunca etkileyecek olan hayvanlar, bitkiler ya da bakteriler gibi biyotik, yani insani olmayan etkenlerin ve abiyotik

yani sosyal, tarihsel insani etkenlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşimlerinin tümüdür (Açıkgöz, 2019, s.28; Morgil ve Yücel, 1998, s.84; Vural, 2018, s.26). Çevre kavramı, sosyal bilimlerde (tarih, coğrafya, sosyoloji vb.), fen bilimlerinden (fizik, kimya, biyoloji vb.) farklı olarak tanımlanmaktadır. Kavramın bilhassa sosyal bilimler açısından genel bir tanımın bulunmamasının en önemli sebebi, yapılan ya da yapılacak olan genel bir tanımın hukuken çıkmazlara ya da paradokslara sebep olma olasılığıdır. Bu durum hukuksal açıdan risk oluşturduğundan dolayı kavramın genel ve kapsayıcı bir tanım yapılamamıştır (Koyuncu, 2021, s.5).

1.2. Güvenlik

Güvenlik olgusunun ya da kavramının akademik anlamdaki tanımlamasını yapmadan önce, kavramın etimolojik olarak analiz edilmesi ve günümüz konjonktüründe kullanılan çağdaş anlamına nasıl kavuştuğunun araştırılması kavramın anlaşılmasında oldukça yararlı olacaktır.

Kavramın, akademik literatürde hâkim dil olan İngilizcedeki kullanılışı "security"dir. Security kelimesinin türediği "securitas" ifadesi, Latince "se", olmamak ya da meydana gelmemek ve "cura", endişe anlamına gelen sözcüklerin birleşmesinden meydana gelmektedir (Arends, 2009, s.5). Güven kelimesi Türkçedeyse "inanmak" anlamına gelen "güven" kelimesinden türemiştir. Etimolojik olarak incelendiğindeyse kelime 8-11 yy. arasında Orta Asya Türkçesindeki herhangi bir üne, nama ya da iktidara sahip olma anlamalarına gelen "küve" ya da "küv" kelimeleridir (Genç, 2021, s.15). Güvenlik olgusu Oxford Sözlüğü' ne göre, tehlikelerden ya da tehditlerden uzak olma anlamına gelirken, Türk Dil Kurumu'na göre, toplumsal yaşamın ve içinde bulunan yasal düzenin herhangi bir şekilde aksamadan sürdürülmesidir (Lexico, 2021, <https://www.lexico.com/definition/security>; Sözlük, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>).

İlk insanın ortaya çıkışından günümüze kadar ki süre zarfında yaşamış ve günümüzde de yaşamakta olan insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri, içinde bulundukları sosyoekonomik sistemin bir parçası olabilmeleri ve bu sistemin devam edebilmesi için en önemli ihtiyaçlarının başında güvenlik gelmektedir (Gülçiçek, 2021, s.12).

Uluslararası alanda güvenlik anlayışı ya da olgusu üzerinde çalışmış olan birçok yazar, güvenliği gerek insanlar gerekse de devletler tarafından sağlanması zorunlu bir ihtiyaç olarak kabul etmişlerdir. Abraham Maslow'un oluşturmuş olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisinde, birinci derece ihtiyaçlardan sonra karşılanması gereken ikinci derece bir ihtiyaç olarak tasnif edilmiştir (Açıkgöz, 2019, s.7). Güvenlik ihtiyacı kısaca ve genel olarak insanların kendilerini iktisadi, sosyal, politik vb. birçok alanda güvende hissetmesi olarak tanımlanabilir (Kaypak, 2012, s.4).

Kavram, ilk ortaya çıktığı zamandan çağdaş anlamını kazanana kadar zamana ve mekâna bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Güvenlik kavramının içeriğinin dönüşüm geçirerek muğlaklaşması sonucunda üzerinde ortak bir tanım yapılamamıştır. Güvenlik kavramı, Dedeoğlu'na göre sahip olunan varlığın muhafaza edilmesi ve idame ettirilmesi olarak tanımlanırken, Wolfers'a göre kazanılan değerlere karşı olan tehdit ya da tehlikelerin bulunup bulunmamasıdır (Dedeoğlu, 2018, s.28; Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.44). Richard Ullman güvenliği, resmi ya da gayri resmi aktörlerin sahip oldukları değerlere, standartlara ve politikalara yönelik olan tehlike, tehdit ve saldırıların olmaması olarak tanımlarken, Homer-Dixon güvenliği, insanların fiziksel, sosyal ve iktisadi refahlarının sağlanması ve koruma altına alınması olarak tanımlamıştır. Son olarak da Baldwin güvenlik üzerine temellendirdiği yedi soruyla (kimin için, hangi değerler için, ne kadar, tehdit olarak algılanan hangi değerlere karşı, hangi araçlar kullanılarak ne pahasına ve ne zaman güvenlik) kavramın çerçevesini belirlemiştir (Çakır,2020, s.30).

Kavramın net bir tanımının yapılamamasının iki önemli sebebi bulunmaktadır. Birinci sebep, güvenlik üzerine çalışan yazarların, içinde yaşadıkları toplumun tarihsel, kültürel ve sosyolojik öznelliklerinden etkilenmeleridir. İkinci sebep, toplumların ve araştırmacıların şahsi bakış açıları ve beklentileridir. Kavramın genel anlamda ne olduğu, hangi bileşenlerden meydana geldiği, nasıl kavramsallaştırılması gerektiği gibi sorular tartışmalardan bazılarıdır. Kavramın konjonktürden kaynaklanan bir sorun alanı mı, yoksa bu sorunların çözülebilmesi için bir hedef mi olduğu ve buna müteakiben kavramın bir disiplin mi yoksa araştırma geliştirme yöntemi mi olduğunun belirsiz olması kavram üzerinde tartışmalara sebep olmuştur (Sancak, 2013, s.125-126). Bununla beraber genel güvenlik kavramı ulusal güvenlik, uluslararası güvenlik, çevresel güvenlik, insani güvenlik gibi birçok farklı alanı kapsamaktadır. Söz konusu çeşitli alanlar içerisinde yapılan tanımlamalar haliyle birbirlerinden farklılaşmaktadır. Bu alanların gerektirdiği farklı bakış açıları ortak bir güvenlik tanımına ulaşılmasına mâni olmuştur (İnal, 2021, s.8).

1.2.1. Geleneksel Güvenlik Anlayışı

Güvenlik olgusunun ya da kavramının anlaşılmasında ifade edilmesi gereken en önemli şeylerden biri de kavramın geçmişten günümüze kadar gelen anlayışlarıdır. John Baylis'e göre güvenlik kavramı genel itibarıyla iki içeriğe sahiptir. Bu içerikler geleneksel güvenlik ve yeni güvenlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde irdelenecek olan geleneksel güvenlik anlayışında genel olarak iki güvenlik ideolojisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki idealist güvenlik anlayışıdır. Bir diğer anlayışysa realist güveniktir. Dünyada meydana gelmiş olan savaşlar incelendiğinde ilk insanın yaratılışından beri günümüze kadar olan süreçte savaşların ana sebebinin insan faktörü olduğu görülmektedir. Durum böyle olduğunda akıllara insanların savaşmadan yaşayabilirler mi sorusunu gelmektedir. Bu soru ışığında uluslararası alanda insan doğasının iyimser mi yoksa kötümser mi olduğu

tartışmalarına yol açmıştır. Liberalizm temelli olan idealist güvenlik anlayışı insanların iyimser olduğunu ileri sürmektedir. Immanuel Kant'ın öncülüğünü yaptığı idealizme göre insanlar, toplumlar ya da devletler bir arada barış içerisinde yaşayabilirler ancak insanlar, toplumlar ve devletler arasındaki savaş ve şiddetin aşılması ve durdurulması gerekmektedir (Baylis, 2015, s.154; Vural, 2018, s.23).

İdealizm I. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen bireysel, toplumsal ve devletler arasında yaşanan sorunların ortadan kaldırılması ve toplumların ya da devletlerin yeniden inşa edilebilmesi amacıyla uluslararası alanda yer alan güvenlik sorunlarının barışçıl yollarla çözülebilmesini savunmaktadır (Erzengin, 2021, s.9). İdealizme göre meydana gelen sorunların çözümünde kolektif güvenlik anlayışı araç olarak kullanılmalıdır. Kolektif güvenlik anlayışı genel itibariyle uluslararası alanda bulunan devletlerden herhangi birisinin güvenlik sorununun, uluslararası alanda bulunan diğer devletlerin tümünün güvenlik sorunu olduğunu ileri sürmekle beraber barışa yönelik olan tüm tehditlere karşı uluslararası alanda bulunan devletlerin bir araya gelerek bir yanıt vermesi ya da bir çözüm bulması gerektiğini öne sürmektedir (Bakan ve Şahin, 2018, s.139).

Ayrıca kolektif güvenlik anlayışı devletlerin dış politikalarındaki saldırgan davranışlarından vazgeçerek uluslararası alanda bir iş birliği yapmaları gerektiğini ve barış için ittifak yapmaları gerektiğini de ifade etmektedir. İdealizm genel itibariyle bireylerin, toplumların ve devletlerin bir arada hareket etmesi ve birbirleriyle olan etkileşimlerinin barış yönünde seyretmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca meydana gelen olumsuzlukların ya da tehditlerin bireylerin ve çevre etmenlerinin olumsuz tarafları sonucunda ortaya çıktığını iddia etmektedir. Bireylerin çevrelerinde bulunmakta olan olumsuz faktörlerin iyileştirilmesi sonucunda söz konusu olan tehditlerin ve sorunların ortadan kalkabileceğini ya da ortadan kalkmasa bile minimuma ineceğini ifade etmektedir. Uluslararası alanda kurulacak olan demokratik düzenin ve uluslararası hukukun uluslararası alanda yer alan her devlet tarafından kabul edilmesi sonucunda meydana getirilebilecek olan uluslar üstü bir yapıyla barışın sağlanabileceğini ileri sürmektedir.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya barışının sağlanabilmesi, uluslararası güvenliğin tesis edilebilmesi, ahlaki değerlerin ve uluslararası alanda bulunan uluslararası örgütlerce alınacak olan kararlarda ve politikalarda etkili olacağı son olarak da kolektif güvenlik anlayışı çerçevesinde karar alınabilmesi ve uygulanabilmesi amacıyla Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Ancak ABD'nin Milletler Cemiyetine katılmaması, İtalya, Almanya ve İspanya gibi devletlerde faşizmin yükselmesi sonucunda faşist rejimlerin kurulması ve emperyalist politikalar izlenmesi sonucunda hem idealizm hem de kolektif güvenlik anlayışı çerçevesinde kurulan sistem geçerliliğini yitirmiş ve idealist güvenlik anlayışı yerini realist güvenlik anlayışına bırakmıştır (İnal, 2021, s.9-10).

Realist güvenlik anlayışının temelini oluşturan realist kurama göre insan doğasının kötü olması ve ilk insanın yaratılışından günümüze gelene kadar ki geçen dönemde yaşanmış olan

savaşların müsebbibinin insan olmasından dolayı insan denilen varlığın yeryüzünde var olduğu sürece savaş da olacaktır. Dolayısıyla realist kurama göre kaçınılmaz bir olgu olan savaş sonucunda devletler kendilerini hem meydana gelebilecek olan hem de devam eden savaşlardan savaşarak korumaya çalışmaktadırlar. Realist kuram temele alınarak yapılacak tanım şu şekilde olacaktır: Güvenlik, sürekli bir güvensizlik ortamı içerisinde güvende olunmaya çabalama durumudur. Güvenlik tanımından da anlaşılabileceği gibi güvende olmak ya da güvende olmak amacıyla ve kendini korumak için sürekli güçlü olunması gerekmektedir. Güç unsurunu merkeze alan realist güvenlik anlayışı askeri güç üzerinden tanımlanmakta ayrıca coğrafi konum, demografik yapı, devletlerin halihazırda sahip oldukları doğal kaynaklar ve jeopolitik konum oldukça önem taşımaktadır. Realist kuram temele alınarak ortaya koyulan güvenlik anlayışına göre uluslararası alanda yer alan bir devletin ya da toplumun hegemon güç olmasının engelleneceği ebedi bir savaş olacağı ileri sürülmektedir. Realist güvenlik anlayışının ilk düşünürleri Thomas Hobbes, Niccolo Machiavelli vb.dir. II. Dünya Savaşı sırasında realist güvenlik anlayışını geliştiren yazarlarsa Edward Hallett Carr ve Hans Morgentau vb. yazarlardır. Realist güvenlik anlayışı II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş arasındaki dönemde etkili olmuştur. Sonuç itibarıyla realist güvenlik anlayışı çerçevesinde güvenlik ya da güvensizlik olgusu ya da kavramı uluslararası sistemin halihazırdaki yapısından kaynaklanmaktadır (Baylis, 2008, s.72,74; Baylis, 2015, s.155; Kalkan Küçüksolak, 2012, s.203; İnal, 2021, s.10).

1.2.2. Yeni Güvenlik Anlayışı

Soğuk Savaş sonrası dönemde devletlerin birbirleri arasında var olan karşılıklı bağımlılık daha da artış göstermiş ve küreselleşme sürecinin etkisi de karşılıklı bağımlığa bağlı olarak daha da hissedilmeye başlanmıştır. Karşılıklı bağımlılık ve küreselleşme süreci içerisinde uluslararası alanda benimsenmiş olan geleneksel güvenlik anlayışları yetersiz kalmaya başlamıştır. Güvenlik olgusunun ya da kavramının sadece askeri tehditlerin ortadan kaldırılması ve mevcut güvenlik politikasının amacının da sadece yaşanmakta olan ya da yaşanacak olan savaşların önlenmesi anlamına gelmediğinin anlaşılması gerekmektedir. Güvenliğin de askeri tehditlerin ortadan kaldırılması, savaşların bertaraf edilmesi demek olmadığı, güvenlik olgusunun ya da kavramının bir diğer anlamının olduğu, bu anlamında insanların mutluluğunun ayrıca refahının sağlanması ve artırılması demek olduğunu savunan ve ortaya koyan yeni güvenlik anlayışı yavaş da olsa kabul görmeye başlamıştır (Bilgin, 2010, s.72).

Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışları insan güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla öncelikle devletin güvenliğinin sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Buradan da anlaşılabileceği gibi yeni güvenlik anlayışları tamamıyla devletin güvenliğini geri plana itmemekte insan güvenliğini merkeze alırken devletin güvenliğinin de sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Devlet güvenliğinin öncelikli olarak sağlanabilmesi

amacıyla ulusal güvenlik kavramı ortaya çıkarılmış ve geliştirilmiştir (Bilgin, 2010, s.77). Ulusal güvenlik; Bir ülke içerisinde yaşayan insanların korunması, bu ülke üzerinde ulus devletin tek egemen güç olması sonucunda söz konusu olan ulus devletin sahip olduğu toprakların ve toprak bütünlüğünün korunmasıdır (Baharççek ve İnan, 2013, s.108).

Yeni güvenlik anlayışları Soğuk Savaş dönemine kadar uluslararası döneme hakim olan realist güvenlik anlayışının ileri sürdüğü gibi uluslararası alanda sadece savaşların yer almadığını savaşların yanı sıra Richard Ullman tarafından ifade edildiği gibi depremlerin, sellerin vb. genel itibariyle doğal afetlerinde etkili olduğu ileri sürmekle kalmamış, Barry Buzan'ın da ifade ettiği gibi uluslararası alanda yeni güvenlik alanları (politik, askeri, iktisadi, çevresel ve sosyal) da ortaya çıkmıştır (Erdem, 2016, s.158).

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılması sonucunda ortaya çıkan politik sorunlar, uluslararası alanda faaliyet göstermekte olan terör örgütleri, küresel ısınma ve küresel ısınmaya bağlı olarak ortaya çıkmış olan iklim değişikliğinin etkileri sadece devletler çapında değil tüm dünya da etkili olmaya başlamış ve ozon tabakasının incilmesi ve delinmesiyle birlikte çevre sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır (Vural, 2018, s.24).

Bu duruma en önemli katkılardan birisini Kopenhag Okulu yapmıştır. Kopenhag Okulu uluslararası alanda hakim olan realizmin ileri sürdüğü askeri ve ulusal güvenliğin var olan güvenlik problemlerinin salt olarak güvenlik problemi olarak ele alınmaması gerektiğini, bireylerin güvenliklerinin, varlıkların ve birliklerinin tehdit edildiği her sorunun güvenlik olgusu ya da kavramı bağlamında ele alınmaması gerektiğini ve artık askeri politika gibi yüksek politika (high politics) dışında çevre, ekonomik, sosyal politikalar gibi (low politics) politikalarında artık uluslararası alanda ileriye taşınması uluslararası politika olarak ele alınması gerektiği ileri sürülmüştür (Açıkgöz, 2019, s.9).

Küreselleşme süreci sonrasında dünya artık global bir köy haline gelmiş böylece herhangi bir güvenlik sorunu sadece ortaya çıktığı ülkenin meselesi olmaktan çıkmış tüm dünyanın sorunu haline gelmiştir. Güvenlik kavramının genişlemeye başlaması sonrasında birçok konu güvenlik başlığı altında yer almaya başlamıştır. Güvenlikleştirme kavramı güvenlik kavramının genişlemesinde ve gelişmesinde oldukça etkili olmuştur. Ancak burada ki sorun ise güvenlikleştirme kavramı sonrasında hangi konuların güvenlik olgusu ya da kavramı altında yer alıp yer almayacağının tespit edilmesidir (Brauch, 2008, s.5). Sonuç olarak yeni güvenlik anlayışları devlet güvenliğinin öncelikli olarak sağlanması gerektiğini devlet güvenliği sağlandığında da sağlanması gereken en önemli güvenliğin birey ya da insan güvenliği olması gerektiğini öne süren, uluslararası konjonktürde ve uluslararası alanda yüksek politikaların yanı sıra düşük politikalarında yer alması gerektiğini ifade etmektedir.

1.3. Çevre ve Güvenlik İlişkisi

Çevre canlı ya da cansız olan varlıkların tamamının yaşam alanını oluşturduğundan dolayı insan başta olmak üzere yaşayan tüm grupların hava, su, toprak gibi temel gereksinimlerini sağladıkları yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Çevre, canlı ve cansız olsun bütün varlıkların iç içe yaşadıkları için birbirlerini etkiledikleri bir ortam sunar. Bu etkileşimin efektif bir şekilde devam edebilmesi için karşılıklı bir uyumun ve denge durumunun bulunması, eğer denge durumu bulunmuyorsa da meydana getirilmesi gerekmektedir (Erhan, 2003, s.7).

Çevre ile güvenlik kavramlarının tanımları yapıldıktan sonra artık çevrenin güvenlik kavramıyla olan ilişkisinden bahsedilebilir. Çevreyle güvenlik kavramı arasında bir bağın kurulması için öncelikle çevre sorunlarının insan güvenliğini üzerindeki olumsuz etkilerinde bahsedelim bunlara örnek olarak çevresel bozulmaların yol açtığı konut, beslenme ve sağlık sorunlarını verebiliriz. Çevresel bozulmalar neticesinde ortaya çıkan bu sorunlar çevrenin güvenlik kavramı altında değerlendirilmesini sağlar. Söz konusu çevresel bozulmalara bağlı olarak devletlerin politik olarak istikrarsızlığa uğraması, buna bağlı olarak devletler arasında silahlı çatışmalar çıkması, devletler arasında çıkan silahlı çatışmalarda nükleer test denemeleri ve askeri tatbikatlar vb. gibi nedenler göç eden insanların ortaya çıkması gibi sonuçlar meydana getirdiğinde çevre ve güvenlik olgusu ya da kavramı arasında bir bağlantı kurulmuş olmaktadır (Koç, Uslu ve Vurgun, 2012, s.14-15).

Çevre kavramı canlı ve cansız varlıklar arasında meydana gelen ve bir stabilite içerisinde ilerleyen etkileşimlerinin bütünüdür (Keleş vd., 2015, s.34). Dengeli bir şekilde ilerleyen etkileşim insanların doğaya müdahale etmesiyle birtakım bozulmaların meydana gelmesine sebep olmuştur. Sahip oldukları ihtiyaçları bencilce elde etmeye çalışan insanların gelecek nesilleri önemsemeden sadece içinde bulundukları günü kurtarmak adına doğaya fütursuzca müdahale etmesi sonucunda doğanın bozulmasından etkilenen, kendi güvenliğini tehlikeye atan yine insanın kendisi olmuştur. Doğanın insanlar tarafından olumsuz olarak etkilenmesine örnek olarak gösterilebilecek olan ilk grup avcı-toplayıcılardır. Bu gruplar besin bulabilme amacıyla mağaralarda dolaşırlarken bal bulmuşlar ve o anlık açlık ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla arı kovanlarıyla birlikte bitki türlerini ortadan kaldırmışlar ve kontrolsüzce avlandıklarından dolayı bazı hayvan türlerinin nesillerini tüketmişlerdir. Avcı-toplayıcıların ardından tarımın yapılmaya başlanmasıyla birlikte çevreye zarar verilmeye devam edilmiştir. Tarımın giderek yaygınlaşması sonucunda yerleşik hayata geçilmesi ve buna bağlı olarak da nüfusun artması çevre üzerindeki baskıyı daha da artırmıştır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan şehirler kaynaklara olan talebi daha da artırmıştır. Artan kaynak talebinden en olumsuz etkilenenler ormanlar olmuştur. Ormanların zarar görmesi ve tükenmesine bağlı olarak erozyon meydana gelmiş dolayısıyla yetiştirilen ya da yetiştirilmekte olan besinlerin miktarında yaşanan düşüşe bağlı olarak toplumun temellerinde sorunlar meydana gelmeye başlamıştır (Ponting, 2012, s.40-90 akt. Vural, 2017, s.14).

İnsanlık tarihinde iki köklü değişimden bahsedilmektedir. İlk değişim yukarıda bahsedilen tarımsal üretimin başlamasıyla birlikte yerleşik hayata geçilmesidir. İkinci köklü değişimse sanayileşme hareketleridir. Rönesans'ın meydana gelmesinden sonra 18.yüzyılda entelektüel bir düşünme tarzı ve hareket alanı olarak ortaya çıkmış olan Aydınlanma Çağı'na paralel olarak bilim, teknoloji ve sanat alanlarında oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak dünya sanayileşme evresi içine girmiştir (Sençermen, 2013, s.8).

Sanayileşme insan yaşamına oldukça önemli katkılar ve kolaylıklar katmış aynı zamanda da insanlık doğaya hükmedebileceğine inanmış ve bu da doğal kaynakların sınırsız bir şekilde sömürülmesine sebep olmuştur. Söz konusu sömürüye bağlı olarak doğal kaynakların ortadan kalkması, hava, su, toprak kirliliklerine bağlı olarak iklim değişikliği, bitki ve hayvan türlerinin soylarının tükenmesi sonucunda çevre sorunları insanlığa bir tehdit oluşturmaya başlamıştır. Ancak süregiden çevre sorunlarının ya da çevresel tehditlerin insanlık tarafından farkına varılması 20.yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Çünkü insan faaliyetleri sonucunda çevreye verilmiş olan zarar başlangıçta doğanın kendisini yenileyebilme özelliğinden dolayı fark edilememiştir. Ancak doğaya ve çevreye verilen zarar o kadar büyük bir boyuta ulaşmıştır ki doğanın kendisini yenileme özelliğinin üstüne çıkmıştır. Dolayısıyla doğa ve çevre oldukça büyük bir hızla bozulmaya ve değişmeye başlamıştır (Sayın, 2020, s.9).

Sanayileşme insanlık üzerinde toplumsal, iktisadi, politik ve sosyal değişimler meydana getirmiş buna bağlı olarak da kentleşme artmıştır. Fosil yakıtların kullanımının artması hem insan üzerinde hem de çevre üzerinde oldukça olumsuz etkilere sahip olmuştur. Ancak söz konusu olumsuz etkinin en önemli sebebininse 1970'li yıllarda farkına varılmıştır. Söz konusu olumsuz etkiye sebep olan şey fosil yakıtlardan ve kimyevi ürünlerden çıkan CFC gazlarının ozon tabakasının incelmeye yol açtığına tespit edilmesiyle ortaya çıkmıştır (Ponting, 2012, s.45 akt. Vural, 2017, s.15).

Çevre ile güvenlik arasında bir bağlantının kurulabilmesine hizmet eden dört ana sebep bulunmaktadır. Bu sebeplerden ilki, nüfus ve doğal kaynakların kullanımına bağlı olarak meydana gelen çevre sorunlarının insanların sahip oldukları mutluluklarını, güvenliklerini ve refah seviyelerini olumsuz etkilemesidir. Ayrıca insanların sivil hayatlarında ve devletlerin meydana getirdiği askeri eylemler sonucunda meydana gelen çevre kirliliği, çevre kirliliğine bağlı olarak meydana gelen iklim değişikliği, kuraklık ve kuraklığa bağlı olarak meydana gelen çölleşme yaşam koşullarını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu sebeplerden ikincisi, doğal kaynakların azalmasına bağlı olarak ortaya çıkan kaynak kıtlığının ve çevrenin kirlenmesine bağlı olarak ortaya çıkan çevresel bozulmaların iktisadi ve politik sonuçlarının devletler açısından genel olarak alınan kararlarda bir istikrarsızlık meydana getirmesidir. Bu durum silahlanma ve buna bağlı olarak da silahlı çatışmaya yol açtığından dolayı güvenlik ortamının sürdürülebilmesine tehdit oluşturmaktadır (Altıntaş, 2003, s.131-145). Üçüncü sebep, önceden kontrol sistemi sayesinde çevresel kirlenmenin hangi boyutlara erişebileceği, insanlık için nasıl bir tehlike oluşturduğu gibi prospektif önlemler alınabilmesidir. Söz

konusu sebeplerin sonuncusu ise, çevre ile güvenlik kavramları arasında bilimsel bir bağlantı kurularak çevrenin ve çevre sorunlarının politik anlamda ileri çıkarılabilesidir. Batılı ülkelerde sürdürülebilirlik çevre politikalarının temelinde yer alan ve birincil derece öneme sahip olan bir politika alanıdır (Türk, 2008, s.28-29).

1960'lı yılların sonu 1970'li yılların başından itibaren sanayileşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkileri insanlarca sorgulanmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte savaşların çevrenin kirlenmesine yaptığı olumsuz etkiler ve bilim ve teknolojiye bu kazanımların sanayiye yansımalarının çevre üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkiler sonucunda, çevre sorunları sadece akademik alanda yer almamış aynı zamanda uluslararası sisteme de taşınmıştır. 1980'li yıllardan itibaren ozon tabakasının incilmesi, iklim değişikliğinin çevre üzerinde meydana getirdiği sorunlar, devletlerin ulusal güvenlik etkilemiş ve ulusal güvenlik anlayışlarında değişikliğe gitmelerine yol açmıştır. Buradan da anlaşılabileceği gibi çevre konusu günümüze gelene kadar pek çok alanda yer almış ve gittikçe de güvenlik alanının oldukça önemli bir parçası haline gelmiştir (Sençerman, 2013, s.7-10).

1960'lı yıllardan itibaren meydana gelen dört önemli gelişme çevre ile güvenlik kavramları arasında bulunan ilişkinin güvenlik çalışmalarında kendine yer bulmasına yardımcı olmuştur. İlk olarak Rachel Carson'un 1962 yılında Sessiz Bahar (Silent Spring) kitabını yayınlaması öncelikle ABD'de sonrasındaysa uluslararası alanda çevre konusu üzerine önemli kararların alınmasında etkili olmuştur. Sessiz Bahar kitabı kırsal bölgelerde böceklerin bertaraf edilmesi amacıyla kullanılan DDT böcek ilacının hem böceklerde hem diğer hayvanlar üzerinde hem de gıda ürünleri üzerinde olumsuz etkiler meydana getirdiğini ifade etmektedir. Sessiz Bahar kitabı öncelikle ABD toplumunun ilgisi çekmiş buna bağlı olarak da ABD'de böcek ilaçlarının kullanımı yasaklanmıştır (Kaya, 2019, s.28; Vural, 2017, s.16).

İkinci olarak, geleneksel güvenlik yaklaşımlarının, çevresel bozulmaların artmasıyla ortaya çıkan sorunların çözümünde yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Uluslararası alanda devam etmekte olan sistemin düzeninin bozulmasına yol açan ve uluslararası refaha tehdit oluşturan çevre sorunlarının algılanmasına ve bu sorunlara gerektiği gibi çözümler bulunmasının gerekli olduğunu ifade eden bu dönem yazarları yazdıkları eserlerle çevre ile güvenlik kavramları arasındaki ilişkinin daha etkili bir şekilde açıklanmasına yardımcı olmuşlardır. Özellikle Richard Falk'un 1971 yılında yayınladığı Tehlikedeki Gezegen eseri, çevre ve güvenlik kavramlarının arasındaki ilişkinin açıklanmasında ve tanımlanmasında oldukça etkili olmuştur. Falk, şiddet ve kaynaklarda yaşanmakta olan kıtlık arasındaki ilişkiyi gözler önüne sererek, kaynaklardan daha çok faydalanan devletlerin, daha az kaynağa sahip olanlara karşı verdiği kavgadan bahsetmektedir. Ayrıca Falk çevresel güvenlik kavramını terimsel olarak kullanmamasına rağmen çevre ve güvenlik kavramları arasındaki ilişkiyi ilk defa gündeme getirmiştir (Kaya, 2019, s.28; Kaypak, 2012, s.12; Sayın, 2020, s.11; Vural, 2017, s.16).

Çevre kavramının güvenlik kavramıyla bir araya gelerek oluşturduğu çevresel güvenlik ya da çevre güvenliği kavramını meydana getiren ilk belge 1972 yılında Donella Meadows'un öncülüğünde ve Roma Kulübü çerçevesinde yayınlanan Büyümenin Sınırları raporudur. Söz konusu olan bu belgede sanayileşme, yenilenemeyen doğal kaynakların ve enerji kaynaklarının tükenmesi, çevre güvenliğinin batı literatüründeki tezahürü olan sürdürülebilirlik, nüfus, kirlilik vb. gibi olgulara yer verilmiştir (Türk, 2008, s.33).

Dünya üzerinde yaşanmakta olan çevre sorunlarının uluslararası alanda ele alındığı ilk konferans 1972 Stockholm Konferansıdır. Stockholm Konferansından önce uluslararası alanda belirli dönem ve aralıklarla faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler tarafından çevreyi kümülatif bir şekilde ele alan bir politika geliştirilememiştir. Stockholm Konferansı dünyada halihazırda yaşanmakta olan çevre sorunlarına karşı dünya kamuoyunun dikkatini üzerine toplamış hem de UNEP'in kurulmasında oldukça etkili olmuştur. Çevre, kalkınma, sürdürülebilirlik vb. konular üzerine yaşanan çatışmalara karşı üretilen çözüm yolları ilk kez Stockholm Konferansında gözler önüne serilmiştir (Dinç, 2008, s.7; Duru, 2016, s.464-466).

1974 yılında Roma Kulübü çerçevesinde yayınlanan ikinci bir raporda Ulrich Beck tarafından "küresel risk toplumu" olarak tanımlanan durumdan ve dünyanın küreselleşme sürecinin etkisiyle birbirine ihtiyacı artan ulus devletlerden meydana gelen bir sisteme doğru evrildiğinden bahsetmektedir (Bozdoğan, 2010, s.1015-1016).

Çevresel sorunların anlaşılmasında etkili ve önemli olan bir diğer çalışma Lester Brown tarafından 1977 yılında "Ulusal Güvenliğin Yeniden Tanımlanması" adıyla yayınlanmış olan araştırmadır. Lester Brown küreselleşme sürecinin etkisiyle karşılıklı bağımlılığın artarak devletlerin sahip oldukları ulusal güvenliklerden bahsedilmesinin artık mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Meydana gelen çevresel sorunların ortadan kaldırılabilmesi ya da çevresel sorunlara çözüm bulunabilmesi artık devletlerin tek başlarına aldıkları kararlarla olmamaktadır. Çevresel sorunların çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla uluslararası alanda bir iş birliğine ihtiyaç vardır. Buradan da anlaşılacağı gibi meydana gelen çevresel sorunlar devletlerin iş birliği yapmasına ve bir araya gelebilmelerine katkı yapmaktadır. (Brown, 1977, s.37 akt. Sayın, 2020, s.12).

Richard Ullman 1983 yılındaki çalışmasıyla Lester Brown'un fikirlerini geliştirerek "Güvenliğin Yeniden Tanımlanması" olarak teorik bir hale getirmiştir. Ullman, Brown'un bahsettiği hususların bir ülke içerisinde bulunan insanların ya da kurumların yaşamlarını sürdürmelerine engel olduğu ifade etmiştir. Myers, Richard Ullman'ın görüşlerini genişleterek ve geliştirerek oluşturduğu "Nihai Güvenlik" eserinde uluslararası alanda yer alan güvenlik sorun ya da meselelerinin yanına çevresel bozulmaların yol açtığı çevre sorunlarının da dahil olması gerektiğini ifade ederek çevresel güvenliğin uluslararası alanda yer alan nihai güvenliğin içinde yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca çevresel güvenlik sorunlarının uluslararası alanda yer alan nihai güvenlik sorunları içinde yer almazsa diğer

güvenlik alt dallarının eksik kalarak değersiz bir hal alacağından bahsetmektedir (Vural, 2017, s.18).

Çevre ve güvenlik olgusu ya da kavramı arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu iki düzey arasındaki bağlantıya odaklanılması gerekmektedir. Norveç'in başbakanlığını yapmış olan Gro Harlem Brundlant önderliğinde hazırlanan ve 1987 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulmuş olan "Ortak Geleceğimiz" Brundlant Raporu ile uluslararası alanda bulunan devletlerin tartışma konularının arasına sürdürülebilir kalkınma kavramını da ekleyerek devletlerin gerek bireysel gerekse de küresel anlamda izlediği çevresel politikalarda gelişimin nasıl sağlandığına değinmektedir (Özkan, 2018, s.94; Sayın, 2020, s.12). Bu bağlamda Brundlant Raporu, 1960'lı yıllarda devletlerin ortak bir şekilde benimsediği kalkınma ideolojisini 1970'li yıllarda devletlerin çevreyi korumak adına aldıkları çevreci ideolojiyle birleştirmektedir. Bununla birlikte rapor, çevre sorunlarıyla yoksulluk arasındaki ilişkiyi, uluslararası adalet düşüncesini, uluslararası alandaki güvenlik anlayışının geliştirilerek genişletilmesi gerektiği vurgulamaktadır. Raporun sonuç olarak vardığı düşünce çevresel bozulmanın etkisiyle yaşanan çevre sorunlarının devletlerin yaşadıkları politik sorunların hem nedeni hem de sonucu olduğudur (Tekeli, 1996, s.26; Kaya, 2019, s.30-31; Özkan, 2018, s.95).

Bir diğer düşünceye göre ise de Rapor, gittikçe ağırlaşan çevresel bozulmaların yol açtığı çevresel sorunların çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla ekonomik kalkınmayla çevrenin korunması, çevresel bozulmanın önüne geçilmesi sonucunda çevresel gelişmeler arasında bir bağlantı kurulması gerektiğini ifade etmektedir (Bozlağan, 2010, s.1016).

Raporda yaşadığımız dünyanın gerek bizler için gerekse de gelecek nesiller için güvensiz bir hal alması genel anlamda iki temel sebebe bağlanmaktadır. Söz konusu olan bu sebeplerden ilki dünyada yaşamakta olan yoksulluk diğeri de prospektif bir görüş açısına sahip olmadan sadece bugünü kurtarılması amacıyla düşünülerek hareket edilmesidir. Yaşadığımız dünyanın gerek şimdiki güvenliği gerekse de gelecekteki güvenliği yoksulluktan etkilenmektedir. Çünkü yoksulluk içinde yaşayan insanlar yaşamlarını idame ettirebilmek amacıyla hem kaynakları aşırı bir şekilde kullanırlar hem de içinde bulundukları yoksulluk durumundan bir an evvel kurtulabilmek amacıyla kısa bir süre içinde kar elde edebilecekleri alanlara yönelmektedirler. Yoksul insanların kısa dönemde kar elde edebilecekleri alanlara yönelmeleri sonucunda bu alanların kaynakları kısa süre içinde tükenecektir. İşte bu sebep-sonuç ilişkisinden dolayı insanların birbirleri arasında ve insanlarla tabiat arasındaki uyumun sağlanması amacıyla insanların ve devletlerin de sürdürülebilir kalkınma düşüncesiyle hareket etmeleri gerekmektedir (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987, s.53 ,96 ,351-352 akt. Sayın, 2020, s.12-13). Bütün bunların yanı sıra Brundlant Raporu çevresel güvenlik ya da çevre güvenliği kavramlarını içeren ilk uluslararası rapordur (Barnett, 2001, s.41 akt. Vural, 2017, s.19).

Çevre ve güvenlik olguları arasındaki ilişkinin geliştirilmesinde ve genişletilmesinde sadece akademik alanda yapılan çalışmalar etkili olmamış bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler, NATO ve AGİT gibi uluslararası alanda etkili olan örgütlerde bu iki olgu arasındaki ilişkinin anlaşılmasında ve geliştirilmesinde oldukça etkili olmuşlardır. Çevreyle güvenlik olgularının arasındaki ilişkinin anlaşılmasında, geliştirilmesinde ve genişletilmesinde etkili olan en önemli örneklerden birisi NATO'nun 1991 yılında stratejik konseptinin yenilenmesine bağlı olarak dünyada yaşanmakta olan çevresel bozulmaların bir güvenlik sorunu hatta bir güvenlik tehdidi olarak görülmüştür (NATO, 1991).

Çevre ve güvenlik arasındaki ilişkinin anlaşılmasında etkili olan bir diğer gelişme ise 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Dünya Çevre Zirvesi'dir. Rio Konferansı olarak da bilinen bu toplantıda, çevresel sorunların çözülebilmesi için küresel anlamda devletlerin bir araya gelerek ortak bir eylem planı oluşturmaları gerektiği ifade edilmiştir. Rio Konferansı'nda insanlığın sürdürülebilir güvenlik kavramının merkezinde yer aldığı ve her bir insanın tabiatla uyum içerisinde sağlıklı bir şekilde yaşamasının bir insan hakkı olduğu gözler önüne serilmiştir (Alada vd. 2012, s.95; Bozlağan, 2010, s.1020).

1990'lı yıllarla birlikte Clinton ve Gorbaçov'un gerek devletlerin gerekse de uluslararası alanın dikkatini çevresel meselelere çekmelerini takiben başta BM olmak üzere birçok uluslararası örgüt ve devlet, çevresel bozulmaları hem kendi güvenliklerine hem de uluslararası alanın güvenliğine karşı bir tehdit olarak görmeye başlamışlardır. Gorbaçov, 1988 yılında BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmasında insanlık ve çevre arasındaki ilişkinin güvenliği tehdit edecek bir hal aldığını ve insanlığın başına gelebilecek olan kötü şeylerin sebebinin silahlar değil çevresel bozulma, küresel ısınma, iklim değişikliği gibi sorunlar olduğunu ve Ekoloji Güvenliği Konseyi'nin kurulmasının gerektiğini ifade etmiştir (Sençerman, 2013, s.18-19).

Sonuç olarak, teknolojinin gelişmesinin paralelinde artan karşılıklı bağımlılık sonucunda devletler birbirlerine karşı sorumlu hale gelmişlerdir. Küreselleşme sürecinin teknolojinin gelişmesiyle etkisini daha da artırması sonucunda ilk çağlardan beri süregelen çevresel bozulmanın etkileri her insan ve devlet tarafından hissedilir bir hal almıştır. Bu sonucunda 1960-1970'li yıllarla birlikte çevresel sorunlar uluslararası alanda tartışılır hale gelmiştir. Çevre güvenlik üzerine yapılan akademik çalışmalar, uluslararası çevre kongreleri konferansları ve devlet liderleri ya da kanaat önderlerinin de çevresel bozulmaların bir güvenlik sorunu oluşturduğuna olan inancının pekişmesi sonucunda çevre ve güvenlik olgusu ya da kavramı arasında bulunan ilişki güçlendirilmiştir. 1987 yılında yayınlanan Brundlant Raporu gibi uluslararası bir raporda çevresel güvenlik kavramından ilk defa bahsedilmesiyle çevre de güvenliğin bir alt dalı olarak kabul edilmiştir.

1.4. Çevresel Güvenlik

İnsanlık tarihi içerisinde çevre genel anlamda iki büyük köklü değişim içerisine girmiştir. Söz konusu değişimlerden ilki tarımın yapılmaya başlanmasıyla birlikte yerleşik yaşam tarzının benimsenmesi, ikincisi ise sanayi devrimiyle birlikte sanayileşmenin başlamasıdır. Çevre üzerinde yaşanan bu köklü değişimlerden sonra çevrede meydana gelen bozulmalar iyice artış göstermeye başlamış ve çevre üzerindeki en büyük baskı ve değişim sanayileşme sonrasında yaşanmıştır. İnsan faktörünün etkisiyle yaşanan bu bozulmalar belli bir süre hem gözlerden hem de akıllardan uzak kalmıştır. Ancak çevresel bozulmaların etkilerini artırması ve tüm dünya ülkelerinin ve toplumlarının etkilenmeye başlamasıyla birlikte çevresel güvenlik kavramının esas kıymeti ortaya çıkmış birtakım çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Vural, 2017, s.20-21).

Çevresel güvenlik sorunu sanayi devrimine kadar götürülebilmesine rağmen, bu olgunun devletler tarafından kabul edilmesinde yaşanan gecikmenin sebebi çevrede yaşanan değişim ve bozulmaların güvenliği nasıl etkilediği konusu üzerinde ortak bir karar alınamaması ve ayrıca kavramın gerçek anlamda ne demek olduğunun üzerinde bir fikir birliğinin oluşmamasıdır (Sayın, 2020, s.13-14).

Çevresel bozulmaların etkili olmasıyla yaşanan çevresel değişimler canlı ve cansız olan tüm varlıklar için tehdit oluşturabilecek sorunların ortaya çıkmasına neden olmakta ve sanayileşme sürecinin başlaması ve küreselleşme sürecinin etkili olmasıyla birlikte karşılıklı bağımlılığın derinleşmesi çevresel güvenlik sorunlarını daha da artmaktadır. Çevresel meselelerin uluslararası alanda bir güvenlik sorunu olarak kabul edilmesinde sanayileşme, I. ve II. Dünya Savaşları sonrasında yaşanan yıkımlar, Soğuk Savaş boyunca iki kutuplu dünyadaki devletlerin birbirlerine karşı giriştikleri nükleer silah ve teknoloji rekabeti, dünya nüfusunun son hızla artması ve buna paralel olarak tüketimin artması etkili olmuştur. Canlı ve cansız varlıkların bu sorunlardan etkilenmesi uluslararası ilişkiler alanında etkili olan iki ana akımın eleştirilmesine, bu eleştirilere bağlı olarak yeni yeni akımların ortaya çıkmasına ve söz konusu olan güvenlik sorunlarına karşı farklı çözüm yollarının bulunmasına sebep olmuştur. 1970'lere kadar çevresel güvenlik geleneksel güvenlik kavramı başlığı altında alçak politika olarak çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktayken, 1970'lerden sonra çevresel güvenliğin diğer güvenlik sorunlarıyla olan bağlantısı keşfedilmiş ve buna bağlı olarak da alanda genişleme meydana gelmiştir (Eren, 2019, s.43-44).

Çevresel bozulmalar karşısında çevre güvenlileştirilmesiyle birlikte çevresel güvenlik ya da çevre güvenliği kavramı ortaya çıkmıştır. Çevresel güvenlik olgusu birbirinden farklı özelliklere sahip olan birçok alan için risk oluşturmaktadır. Bu riskler diğer güvenlik alanlarını da etkilediğinden dolayı devletlerin yaşadıkları güvenlik sorunları daha da derinleştirmektedir (Ak, 2013, s.35).

Çevresel güvenlik kavramı üzerine de tıpkı güvenlik olgusu ya da kavramı gibi uzlaşmış bir tanım yapılamamıştır. Bu nedenden dolayı kavram üzerine yapılacak tanımlar çevresel güvensizliğin tanımlanması üzerinden ilerlemektedir. Bu bağlamda çevresel güvensizlik; çevresel bozulmaların etkisiyle birlikte meydana gelen çevresel değişimlerin bizzat kendilerinin etkili olmasıyla, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde çevre üzerinde meydana gelen olumsuz sonuçlara karşı bireylerin ya da toplumların savunmasız halde bulunmasıdır (Barnett, 2007, s.3-5 akt. Kaya, 2019, s.32).

Çevresel güvenlik; bireylerin, grupların ya da toplumların çevresel bozulmalara karşı kırılgan bir durumda olmaması, ayrıca çevresel sorunların ortaya çıkardıkları olumsuz etkilere sirayet etmesini önlemektir (Ak, 2013, s.101). Bir diğer çevresel güvenlik tanımı çevreye zarar verebilecek askeri faaliyetler, Savaşlar, Sosyal Düzensizlikler, Kıtıklar, Biyolojik Bozulmalar vb. gibi insan eli ile oluşabilecek sorunların önlenmesi, önlenemeyecek aşamadaki sorunların ise bertaraf edilmesini amaçlayan tanımdır (Millennium Project, 2019 akt. Kaya, 2019, s.32).

Kavram üzerine yapılan tanımların çevresel güvenliğin sağlanması noktasında iki ortak yönü bulunmaktadır. Bunların ilki iktidarların ülkeleri kötü yönetmesinden, kazalardan, yapılan planlamaların prospektif olmaması sonucunda meydana gelebilecek olan çevresel tehdit ve tehlikelerden korunulmasıdır. İkincisiyse gerçekleştirilmiş olan askeri eylemlerin çevre üzerindeki zararlarının giderilmesi, doğal kaynak kıtlığının önlenmesi ve son olarak da çevresel bozulmaların çevre üzerindeki etkilerinin azaltılmasıdır (Türk, 2008, s.59).

Çevresel güvenlik kavramını ilgilendiren en hayati soru: "Ne olacak?" sorusudur. Çevresel bozulmalar, tehditler ya da sorunlar karşısında kimin çıkarlarının korunması gerekmektedir? Devletin mi, insanlığın mı, ekosistemin mi? Çevresel bozulmalar, tehditler ya da sorunlar karşısında devletin, bireyin ya da ekosistemin çıkarlarını koruyacak olan aktör\aktörler nelerdir? Bu sorular çevresel güvenlik kavramı için oldukça önemlidir (Ak, 2013, s.58; Vural, 2017, s.23).

Çevresel güvenlik kavramı, üzerine yapılan tanımlar ve sahip olduğu temel sorular çerçevesinde altı başlığa ayrılmaktadır Bunlar (Barnett, 2017, s. 193-203 akt. Ilgıt ve Kaya, 2021, s.181); (1) İnsanlığın faaliyetleri sonucunda çevrenin zarar görmesini kendine odak noktası olarak alan "ekolojik güvenlik" çalışmaları (2) İklim değişikliği, çölleşme, doğal kaynakların kıtlığı gibi sorunların çözümünde dünyadaki her devletin ya da toplumun söz konusu çözümlerden bir faydası olacağından mütevellit "ortak güvenlik çalışmaları (3) Çevre üzerinde meydana gelen değişimlerin şiddet eylemlerine sebep olup olmadığını araştıran çalışmalar (4) Çevresel değişimlerin ve çevresel bozulmaların devletlerin ekonomileri üzerinde olumsuz bir etki meydana getirip getirmediğini araştıran ulusal ve uluslararası çalışmalar (5) Meydana gelmiş olan savaşlarda ya da çatışmalarda askeri gücün çevre üzerinde meydana getirdiği tahribatın boyutlarını ortaya koyan çalışmalar (6) Çevresel

bozulmaların yol açtığı çevresel değişimlerin insanların refahına bir etkisi olup olmadığını olduysa da söz konusu olan bu etkinin boyutlarının ölçülebilmesini amaçlayan çalışmalar

Simon Dalby güvenliğin daha geniş açılı bir şekilde ele alınması gerektiğini öne sürmüş ve yaptığı çalışmalarında "Ekolojik Sırt Çantası" terimine yer vermiştir. Dalby, gelişmiş devletlerin, kaynakların sahibi olan yoksul ülkelerde bıraktıkları ekolojik etkiye ekolojik sırt çantası adını vermiştir. Gelişmiş ülkelerin gelişmemiş ya da yoksul olan ülkelerde bıraktıkları bu ekolojik sırt çantaları genel anlamda yoksul olan devletlerin sorunu yani yerel bir sorun olarak görülse de söz konusu olan bu sorunlar prospektif bir bakış açısıyla bakıldığında gelecekte tüm dünyanın sorunu olacaktır. Dalby söz konusu olan çevresel sorunların çözümünde karamsar bir bakış açısına sahip olunmaması gerektiğini, bu sorunların dünya çapında bir barış yapılması ve devletler arasında iş birliği ile çözülebileceğini ifade etmiştir (Dalby, 2008, s.188-191).

Ayrıca Dalby çevresel güvenlik üzerine yapılan tartışmaların gelişimini beş ayrı döneme ayırmıştır. İlk dönemde Soğuk Savaş'ın son bulmasına paralel olarak çevresel güvenlik kavramı uluslararası alanda belirgin hale gelmeye başlamıştır. İkinci dönem, Homer-Dixon önderliğinde kurulan ekibin Toronto Üniversitesinde, çevresel bozulma ve sorunlar, toplumsal değişim ve çatışmalar arasında bulunan neden-sonuç bağlantısının araştırdığı ve ortaya koyduğu dönemdir. Üçüncü dönem, İsviçre'de bulunan Environment and Conflict Project (ENCOP)'in çevresel çatışmaları ekonomik ve kalkınma sorunlarıyla ilişkilendirdiği dönemdir. Dördüncü dönem, toplumlar ya da devletler arasında çatışmalar veya savaşlar çıkmasına sebebiyet veren çevresel kıtlığın politik ekoloji alanında araştırma yapanlar tarafından ele alındığı dönemdir. Beşinci ve son dönem, doğal kaynakların kıtlaşmasıyla çatışma ya da savaşa çıkması arasında doğrudan ya da dolaylı bir bağlantının bulunup bulunmadığını öne sürüldüğü dönemdir (Dalby, 2003, s.5074 akt. Kaya, 2019, s.33).

Sonuç olarak, çevresel güvenlik kavramı üzerine ortak bir tanım yapılmasa da geç denilebilecek bir dönemde uluslararası literatürde ve sistemde kendine yer edinmiştir. Günümüzde çevresel güvenlik sorunlarını gündeme getirmesi ve küresel büyüklüğe ulaşan çevre sorunlarına karşı iş birliğini ön plana çıkarması nedeniyle önemi sürekli vurgulanan ve popüleritesi artan bir kavramdır.

Bu bağlamda çevresel güvenlik kavramının da değinilmesi gereken iki nokta vardır. Bunlardan ilki, çevresel bozulmalar sonucunda meydana gelen çevresel değişimlerle baş edilebilmesi gerektiğinin ifade edilmesidir. Çevresel sorunlarla mücadele edilebilmesi amacıyla devletlerin bir araya gelerek iş birliği yapması gerektiği öne sürülmektedir. İkincisiyse, uluslararası güvenlik ile ilgili kavramların çevresel güvenlik sorunlarını çözmekte yetersiz kalmaları sonucunda yeni güvenlik kavramlarının ortaya çıkmasında etkili olması ve çevresel sorunların uluslararası alanda yer alan güvenlik yaklaşımlarının içinde yer almasına katkı sağlamasıdır (Tennberg, 1995, 239; Özkan, 2016, s.136).

2. BÖLÜM

YEŞİL SİYASET VE YEŞİL SİYASİ PARTİLER

2.1. Yeşil Siyaset Nedir?

Çevre, genel anlamda dünya üzerinde yaşanan sorunların bir modelleştirmesi olarak ifade edilmektedir. Çevrede meydana gelen bozulmalar, değişimler ve sorunlar artık ulusların sorunu olmaktan çıkmış ulus-üstü yani küresel bir sorun haline gelmiştir. Çevre sorunlarının ortadan kaldırılması ya da çözülebilmesi için uluslararası alanda yapılacak bir iş birliğinden bahsedilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü çevre ya da çevre sorunları denildiği zaman işin içine hem politik hem de ideolojik konular girmektedir.

1960 ve 1970'li yıllarda ortaya çıkmış olan çevre hareketlerinin temel nedeni çok daha öncelere dayanmaktadır. Kronolojik bir çerçevede anlatmak gerekirse 18.yy'da Avrupa'da başlayan sanayileşmenin etkisi ile ortaya çıkan ve gelişen endüstriler zamanla bir sermaye birikimine yol açmıştır oluşan bu birikim insanların refah düzeyini ve yaşam kalitelerini önemli ölçüde artırmış ancak bu artışın sebep olduğu nüfus artışı tam tersi bir etki yaratarak insanları olumsuz olarak etkileyebilecek birçok çevre sorununa kapı aralamıştır. Sanayi devrimi ile birlikte endüstrilerde oluşan iş gücünü doldurmak için kitleler halinde kırsaldan şehirlere göç eden insanlar geleneksel üretim ve tüketim alışkanlıklarını geride bırakmışlardır. Eskiden kendisine yetecek kadar ve kısmi bir gelir elde etmek için üretim yapan insanlar artık daha fazla üretmeye ve tüketmeye başlamıştır. Bu denli artan tüketim ve üretim en nihayetinde bir sınırı olan doğal kaynakların tahrip edilmesine yol açmış ve bununla birlikte toplu üretim ve tüketim sonucunda ortaya çıkan atıklar, gıda ve su kıtlıklarına, çölleşme, hava kirliliği, ormansızlaşma, iklim değişikliği ve küresel ısınma gibi birçok küresel sorunu ortaya çıkarmıştır. Küresel boyuta ulaşan bu sorunlara karşı artan duyarlılık ve gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakma isteği çevre bilinci, Çevre etiği ve sürdürülebilir kalkınma düşüncelerinin oluşmasında etkili olmuştur (Üste, 2015, s.40-41).

Çevrenin uluslararası alanda bir sorun olarak görülmesine müteakiben Yeşil Teori 1960'lı yıllarda uluslararası ilişkileri disiplinine eleştirel bir teori olarak girmiştir (Tarhan, 2018, s.162). Soğuk Savaş sırasında iki kutup içinde bulunan devletlerin birbirleriyle iktisadi alanda bir rekabet içinde olmaları ve buna bağlı olarak doğal kaynakları hızlı ve bilinçsiz bir şekilde tüketmeleri, nüfus artışının aşırı şekilde hızlanması vb. sorunlar Yeşil Teorinin uluslararası alanda yer almasında etkili olmuşlar ayrıca 1960 ve 1970'li yıllarda uluslararası alanda kullanımda olan teorilerin çevrede meydana gelen sorunlara efektif bir çözüm getirememesi teorinin ortaya çıkmasındaki itici gücü meydana getirmiştir. Teorinin ortaya çıkmasıyla birlikte Soğuk Savaş'ın öncesinde ileri sürülen sert güç politikaları ve Soğuk Savaş'ın sonrasındaki insanı merkeze alan düşüncelerin yetersiz oldukları ileri sürülmüştür. Teori

güvenliği sağlamak için ileri sürdüğü düşüncelerinin merkezine çevreyi koymuştur (Eren, 2019, s.20).

Yeşil Teori birey merkezli güvenlik temalarını eleştirmiştir; çünkü söz konusu olan birey merkezli güvenlik temaları insanı üst bir varlık olarak ele aldığından, çevreye veya doğaya da insana hizmet etmesi gereken bir araç olarak görülmekte ve insanın amaçlarına ulaşması için çevre ve doğa üzerinde sınırsız bir yetkiye sahip olması neticesinde eleştirilmektedir (Özlük ve Söker, 2018, s.240). Teorinin sahip olduğu bu düşünce yapısında insanın sebep olduğu doğal ya da çevresel tahribata karşı çevrenin korunması, çevresel ve doğal tahribatın oluşturduğu etkilere karşı da insanın korunması gerektiği vurgulanmaktadır (Mutlu ve Zenginoğlu, 2019, s.462).

Çevresel değişim ve bozulmaların beraberinde getirdiği sorunlara çözüm bulunabilmesi için politik alanda yeşil siyaset ortaya konulmuştur. Yeşil siyasetin savunduğu düşüncenin temelinde toplumsal, siyasal, iktisadi ve bireysel etmenlerin toplumsal alanda meydana gelen değişimlerde oynadığı rolün önemin anlaşılması ile çevresel sorunlar ve ekolojik krizlere karşı verilen tepkilerin toplumsal dinamikleri yeniden yapılandırarak yeni bir sosyal, iktisadi ve siyasi yapı ortaya çıkarma düşüncesi bulunmaktadır. Yeşil siyasetin ortak sorular ya da sorunları genel olarak; doğanın korunması çerçevesinde nasıl yeniden inşa edilebileceği, ekoloji dengesinin sağlanması amacıyla kullanılacak teori ya da yöntemlerin neleri kapsadığı ve son olarak da sürdürülebilirlik çerçevesindeki çevre anlayışının nasıl ve ne şekilde sağlanabileceğidir (Dinçer ve Sipahi, 2019, s.26).

Yeşil siyasetin merkezinde özgürlük temeline işaret eden bir çevre anlayışı, âdem-i merkeziyetçilik, katılımcı demokrasiyi benimseyen, karşılıklı bağımlılığın mecbur bıraktığı karşılıklı yardımlaşma çerçevesinde saygı ilkesinin benimsenmesi ve son olarak da yaşam şartlarının daha da iyileştirilmesi anlayışı bulunmaktadır (Özer, 2001, s.179-180).

Yeşil siyasetin ortaya çıkmasında etkili olan nedenlere bakıldığında bu nedenlerin şunlar olduğu görülmektedir: Uluslararası alanda bulunan mevcut teorilerin küresel çevre sorunlarına karşın bir çözüm arayışı içinde olmamaları, küresel çevre sorunlarının çözüm aramadıkları gibi mevcut sorunları göz ardı etmeleri, ekolojik hareketlerin ya da yeşil teorinin çevresel sorunların çözülebilmesi amacıyla ileri sürdüğü taleplerin geri çevrilmesi, devletlerin diğer politikaları karşısında çevre politikalarına gereken önemi göstermemesi, çevreci anlayış çerçevesinde hareket eden grupların ya da bireylerin yaptıkları faaliyetlerin devletlerden ve toplumlardan gereken hassasiyetleri görmemeleri gibi etkenler çevreci anlayış çerçevesinde hareket eden insanları yeşil siyaset altında bir araya getirmiştir (Göktolga, 2013, s.132).

Yeşil düşüncenin, yeşil teorinin ya da yeşil hareketin kurulduğu ana tema emekle sermaye arasında yaşanmakta olan çelişkinin yerini alan her bir insanın ya da devletin üzerinde odaklandığı uluslararası alanda bulunan ana sorunlardan ziyade kapitalist ilişkilerin

içerisinde bulunan çelişkilerin nedenlerini bulmak ve bunlar arasındaki ilişkiler ağı üzerine yoğunlaşmaktır. Teori taraftarları içinde bulundukları yeşil hareket ile kapitalist ilişkilerin etrafında bir eleştiri ağı örmek istemektedirler. Teori taraftarları ekolojiyi de sadece basit anlamıyla yani kirlilik sorununun önlenmesi olarak almamakta insanla toplum arasında bulunan ilişkilerin her alanda sorgulandığı bir araç olarak görmektedirler. Teorinin ve taraftarlarının temel amacı devlet bünyesinin dışında yer alacak yani kamu gücüne ya da devlet tüzel kişiliğine sahip olmayacak, sivil toplum ilişkileri içerisinde yer alacak şekilde gerek bireylerle gerek diğer tüzel kişilerle gerekse de devletle ilişki kurulacak ve kurulan ilişkileri geliştirebilecek ilişkiler ağı kurarak mensubu olduğu devletlerin parlamentolarında bu ilişkiler ağını kurabilme ve geliştirebilme işlevselliğini vermektir böl-parçala ve sadeleştir (Bayansar ve Özer, 2018, s.78).

Aslında yeşil siyaset çevreci anlayışa sahip olan bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri doğal, şehrsel ve toplumsal çevrenin ve çevreyle olan ilişkilerin artık başka bir boyut olarak değişmesi gerektiğini ve bu değişim karşısında halihazırda sahip oldukları eleştirilerini ileri sürmeleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Yola yeşil eleştiriler olarak başlayan bu eleştiri grupları belli bir zaman sonra Yeşiller adını almışlardır. Yeşiller kavramı 1983 yılında gerçekleştirilen seçimlerde Alman Yeşiller Partisinin Alman meclisine girmesinden sonra daha aktif bir şekilde kullanılır hale gelmiş ayrıca söz konusu kavram önceden kurulmuş olan ya da yeni kurulacak olan partilerinde isimlerinde kullanılmıştır (Kaya, 2011, s.5; Özer, 2001, s.180).

Günümüzde siyasal alanda pek çok parti çeşidi bulunmaktadır. Söz konusu olan bu partilerin kimisi liberal anlayışa sahip olan partilerdir, kimisi muhafazakâr anlayışa sahip olan partilerdir, kimisiyse bu araştırmanın ana konusunu ihtiva eden yeşil siyasetle ortaya çıkan yeşil partilerdir. Gerek devletlerin yaşadıkları gerekse de uluslararası alanda yaşanan çevre sorunlarına gerektiği gibi önem gösterilmemesi sonucunda uluslararası siyasete ayak uydurmak amacıyla yeşil siyaset ortaya atılmıştır. Yeşil düşüncenin yayılarak siyaset alanında yeşil siyaset haline dönüşmesinde II. Dünya Savaşı'nın ardından dünyaya gelip ABD-Vietnam arasında yaşanan savaşı gören gençlerin sisteme karşı gelmeleri oldukça etkili olmuştur. Sisteme karşı gelme ABD'de müzikle baş göstermiş üniversitelerin işgal edilmesinden sokaklarda yürüyüşler düzenlenmesine kadar uzanan eylemler sonucunda Avrupa'ya yayılmıştır Yeşil düşüncenin yayılmasında savaşı karşı gösterdikleri karşıtlık ve doğaya karşı olan sevgi ve saygılarından dolayı "çiçek çocuklar" olarak adlandırılan hippilerin düşünce ve görüşleri oldukça önemli olmuştur (Özer, 2001, s.182-183).

Hippilerin sahip oldukları düşünceler siyasal alanda oldukça önemli değişimlere sebep olmuş, 1980'li yıllarda ABD'de yuppilik, Doğu Avrupa'da Perestroyka anlayışı, Batı Avrupa'daysa yeşil hareket baş göstermeye başlamıştır. Şimdiye kadar sorunlarını şiddet göstererek çözmeye çalışan söz konusu gruplar sahip oldukları sorunları siyasal alanda daha iyi

çözölebileceklerini düşünerek ılımlı bir hal almış ve devletlerin parlamentolarına girerek siyasal alanın bir parçası haline gelmişlerdir.

Yeşil teorinin sivil toplum tabanından çıkarak siyasal zemin kazanması ve yeşil siyasete dönüşmesindeki süreci ele alacak olursak 1968 yılında yaşanan öğrenci hareketleri öğrenci kitlelerinin ekolojik sorunlara karşı mücadele veren gruplara daha yakından ilgi duymalarını sağlamıştır. Öğrencilerinde bu gruplara katılması ile yeşil teorinin tabanı giderek genişlemiş ve popüleritesi artmıştır. 1970'li yılların başlarına gelindiğinde ise küresel olarak bir enerji problemi hatta daha doğru bir ifadeyle enerji krizi yaşanmış olması, bilim ve teknolojiye ilerleme sonucunda artmakta olan çevresel değişim ve bozulma yeşil teorinin gündeme gelmesini sağlamıştır. Bununla birlikte çevrenin kirlenmesine ve ekolojik dengenin bozulmasının siyasi partiler ve hükümetler tarafından sümen altı edilmesi sonucunda yeşil siyasetin gerek parlamentolarda gerekse de mevcut siyasal alanda daha çok destek toplamasına yol açmıştır. İlerleyen zamanlarda oldukça büyük bir destek toplayan yeşil siyaset parlamentolardaki yerlerini güçlendirmekle kalmamış bunun yanı sıra öyle güçlü bir hal almışlardır ki bazı devletlerde hükümetin kurulmasında oldukça önemli bir rol üstlenmişlerdir (Bayansar ve Özer, 2018, s.76-77).

Yeşil politika düşüncesinin temelinde özel anlamda bireylerin genel anlamda da insanlığın doğayla aralarında bulunan sorunlu ilişkinin ya da ilişkilerin bir eleştirisi bulunmaktadır. Yeşil politik düşüncenin doğrudan ya da dolaylı olarak ileri sürdüğü fikir ise insanlıkla doğa arasında bulunan bu sorunlu ilişkinin onarılarak ortadan kaldırılmasıdır. Yeşil politika sorunlu ilişkinin çözüme kavuşturulması için devletlerin kendi ölçüsünde yapabileceklerine ek olarak bölgesel ve uluslararası kurum ve örgütleri ile iş birliği çerçevesinde oluşturacakları eylem planları ile insan ve çevre arasındaki ilişkileri iyileştirmesi bunu yaparken ise doğayı korunması gereken bir nesne, insanıysa doğaya ve çevreye karşı yaptıklarından dolayı engellenmesi gereken özne olarak görmektedir (Dündar, 2014, s.49).

2.2. Yeşil Siyasi Partilerin Ortaya Çıkışı

Çevresel tahribatın sebep olduğu kirlilik ve teknolojik gelişmenin getirdiği kontrolsüz nüfus artışı beraberinde birçok sorunu karşımıza çıkarmıştır. Küresel ısınma, Hava Kirliliği, Kuraklık, Ormansızlaşma, Kıtık vb. Gibi birçok sorunun gündeme gelmesi, git gide azalan ve kirlenen dünya kaynaklarının daha verimli kullanılması gerçeğini gözler önüne sermiştir. Bu durumdan hareketle kurulan çevresel değişimleri, dönüşümleri, iklim değişikliğini, küresel ısınmayı ve doğal kaynakların tahrip edilmesine karşı olan duyarlılıkları ortak bir çatı altında toplayıp gelecek nesillere daha yaşanabilir bir çevre bırakma düşüncesini de kendine hareket noktası edinen partiler “yeşil partiler” olarak adlandırılmıştır (Arisoy, 2016, s.88).

Yeşil siyaset kurumsal anlamda ilk defa 1970'li yıllarla birlikte yeşil düşüncenin meydana getirdiği toplumsal hareketliliğe paralel olarak ekolojinin değişimine ve Yaşanan sorunlara

karşı ekoloji başlığı altında partileşme girişimlerine başlamıştır. Kurumsal anlamda kurulan ilk ekolojik partinin ne zaman ve nerede kurulduğu üzerinde tartışma bulunmaktadır. Bu tartışmalardan ilki Derek Wall tarafından ortaya konulmaktadır. Wall'a göre ekoloji başlığı altında kurulan ilk siyasal parti Avustralya'da kurulan Birleşik Tazmanyacı Grubudur (UTG). Tazmanyacı 'da yapılması planlanan ve su tutma kapasitesi oldukça büyük olan bir barajın inşasının yağmur ormanlarının korunması amacıyla durdurulması için kampanya oluşturmak ve yürütmek için 1972 yılında kurulmuş olan UTG girdiği ulusal seçimlerde %3'lük bir oy oranı elde etmiştir. İlk yeşil partinin ne zaman ve nerede kurulduğuyla ilgili olarak ileri sürülen söz konusu bu tartışmanın diğer tarafındaysa ilk yeşil partinin 1972 yılında Yeni Zelanda'da kurulduğu iddia edilmektedir (Bozkır, 2018, s.61-62).

Avrupa'da kurulan ilk yeşil parti ise 1973 yılında İngiltere'de Halk Partisi adıyla kurulup daha sonra adını değiştiren Ekoloji Partisidir. Ekoloji Partisi 1987 yılında adını bir kez daha değiştirerek Yeşil Parti adını almıştır.

Çevresel değişim ve dönüşümün beraberinde getirdiği çevresel sorunlar, Özelden genele doğru öncelikle bireyler sonra devletler son kertede de uluslararası alanda meydana gelen kaygılar sonucunda hem yerel hem bölgesel hem de uluslararası alanda faaliyet göstermekte olan yeşil siyasi partilerin sayılarının ve etkinliklerinin artması gerekliliği gözler önüne sermiştir. Yeşil siyasi partiler günümüz reel politikasındaki önemini gün geçtikçe artırmaya devam etmektedir. Bu önem artışının başlıca sebepleri küresel ısınma, küresel ısınmaya bağlı olarak ortaya çıkan iklim değişikliği, iklimlerin değişmesiyle paralel olarak buzulların erimesi ve bu erimeye bağlı olarak sınır aşan sular sorununun ortaya çıkması, çevresel değişim ve dönüşümlerin ortaya çıkardığı çevresel sorunların göç sorununa yol açması vb. gibi küresel sorunlara karşı verdiği mücadeledir. Yeşil siyasi partilerin küresel düşünüp yerelde hareket edilmesi düşüncesi devletlerin ya da ülkelerin öncelikle kendi vatandaşlarına sonrasında da çevreye karşı olan sorumluluklarını ifade etmektedir. Söz konusu olan bu bağlamda küresel boyutta düşünülerek yerel boyutta hareket edilmesi fikrini ortaya atarak söz konusu fikir çerçevesinde politika üreten, politikaları uygulayan ve politikaları denetleyen organizmalar Yeşil siyasi partilerdir (Mutlu ve Zenginoğlu, 2019, s.462-463).

Yeşil partilerin örgütlenmeleri ve sahip oldukları amaçları diğer siyasi partilerle karşılaştırıldığında birtakım farklılıklar göstermektedir. Bazı çevrelere göre söz konusu yeşil siyasi partiler sahip oldukları birçok yön itibarıyla baskı gruplarına benzemektedirler. Bu çevrelere göre yeşil siyasi partilerin amaçları iktidar olmak değildir. Amaçları, dar anlamda kendi sahip oldukları düşünceleri gerek mensubu oldukları topluma gerekse de devlet yönetimine benimsetmek geniş anlamda amaçları ise kendi çıkarları doğrultusunda fikirler üreterek, bu fikirler ekseninde politikalar oluşturmak ve bu politikaları uygulamaktır (Bayansar ve Özer, 2018, s.13).

Yeşil Partilerin siyaset alanındaki popülerliğinin artmasındaki en önemli nedenler genel olarak küresel çapta yaşanan çevresel bozulma ve değişime bağlı olarak meydana gelen çevre

sorunları, devletlerin ve toplumların ekonomik alandaki büyüme sorunları altında ezilmeleri, Soğuk Savaş sırasında başlayan ve hala devam etmekte olan nükleer güç mücadelesinin uluslararası alanda oluşturduğu güvensizlik ortamı, geçmişte ve yakın tarihte yaşanmış olan çevresel sorunların ya da çevre felaketlerinin yeniden yaşanabileceği endişesi, çevre konusunda ortak bir bilince sahip olmaları ve son olarak da küresel sorunlara karşı politikalar üretirken bir yandan da yerel sorunları göz ardı etmemeleridir. Yeşil düşüncenin gelişmesi ve tabanının büyümesinde en önemli faktörler bunlar olmuştur (Gülgeç, 2017, s.38).

2.3. Yeşil Siyasi Partilerin Ortak Özellikleri

Yeşil siyasi partilerin genel itibariyle yeşil düşünce ya da yeşil teoriyi temel alarak kuruldukları ifade edilmiştir. Yeşil siyasi partilerin tüzükleri dünyada bulunan diğer partiler gibi birtakım temel esas ve değerlere dayanmaktadır. Yeşil siyasi partilerin dayandıkları söz konusu bu temel değerler genel itibariyle şunlardır:

- İnsan ile olumlu ilişkileri olan bir ekolojik sistem
- Nükleer silahlanma ve enerji karşıtlığı
- Toplumun tüm kesimlerini içine alan kapsayıcı çoğulcu toplum düşüncesi
- Niche (Niş) parti olmaları (yeşil düşünce dışında iktidarın ya da muhalefet partilerinin göz ardı ettikleri veya daha önce gündeme gelmeyen ancak toplumu ilgilendiren bu konularda boy göstermeleri)
- Soğuk Savaş döneminde ne ABD'nin tarafında yer almış ne de Sovyet Rusya'nın tarafında yer almamış ayrıca ekonomik anlamda sorunlar yaşayan ve uluslararası alanda az gelişmiş ya da gelişmekte olan devletler veya ülkeler olarak da bilinen üçüncü dünya ülkeleriyle ekonomik, siyasi, sosyal alanlarda anlaşmalar yapılarak Üçüncü dünya ülkeleriyle birçok alanda bütünleşilmesi
- Uluslararası alanda yer alan devletlerin ya da ülkelerin karşılıklı olarak sahip oldukları silahları bırakarak bütün tarafları da içine alacak şekilde oluşturulacak bir silahsızlanma anlayışı
- Sol kanadı da içine alacak bir siyasal temayül düşüncesi
- Toplum içerisinde birbirlerinden farklı ve değişik halde bulunan kesimler arasında yaşam düzeyi bağlamında denge sağlanması amacıyla ileri sürülen sosyal adalet anlayışı
- Demokrasi anlayışının sözde değil gerçek anlamda gerçekten işlerlik kazanması ve demokrasinin gerçek anlamda işleyebilmesi amacıyla toplumun tamamı tarafından kabul

edilen bir demokrasi anlayışı daha doğru bir ifadeyle herkesi kapsayan, her an işler bir halde bulunan bir demokrasi anlayışı,

- Devlet merkezinde bulunan gücün kısılarak ya da azaltılarak yerelde bulunan yerel yönetimlerin halihazırda sahip oldukları güçlerin artırılarak Âdem-i merkeziyetçi bir yönetim tarzı oluşturulmasıdır (Dinçer ve Sipahi, 2019, s.27,29; Göktolga, 2013, s.133).

Yeşil siyasi partiler genel itibariyle çevresel saikleri barındıran, çevresel gayelere değer vererek çevrenin korunması amacına hizmet eden, çevrenin eski haline dönemese bile en azından daha kötü bir hal almasının engellenmesi açısından belirli amaçlarla sabit kalmasını sağlayan, katılımcı demokrasi anlayışına sahip olan, her bağlamdaki şiddetin ortadan kaldırılması amacını güden ayrıca genellikle bulundukları ülkelerde muhalefet görevi üstlenmiş partilerdir (Bozkır, 2018, s.62).

Jonathon Porritt'a göre yeşil siyasi partilerin ortak özellikleri genel itibariyle şu şekildedir (Porrit, 1989, s.25): (1) Dünyaya ve dünyada var olan tüm varlıklara karşı saygı duyulması ve bütün bu varlıkların yaşama şanslarının olduğunun kabul edilmesi (2) Doğal kaynakların tüm insanlar arasında adil bir şekilde paylaşılması için bütün insanlığın bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi (3) nükleer silahlardan ve şiddetten arındırılmış karşılıklı güven ortamının hakim olduğu barışçıl bir uluslararası sistem, materyalizm ve endüstriyalizm ideolojilerinin reddedilmesi sonucunda söz konusu olan bu ideolojilerin yıkıcı etkilerinin de bertaraf edilmesi (4) doğal kaynakların kullanımında gelecek kuşakların da halihazırdaki doğal kaynaklar üzerinde haklara sahip olduğunu ve buna bağlı olarak gelecek kuşakların doğal kaynaklar üzerindeki haklarının güvence altına alınması (5) sağlıklı ve geleceği olan bir dünya ve toplum için çevrenin korunması bağlamında çevrenin temiz tutulması, çevrenin kirletilmemesi (6) ırkı, rengi, dili, dini, düşüncesi, inancı ne olursa olsun insanlar arasında bir uyum sağlanması ve sağlanan uyumun devam ettirilebilmesi (7) doğal kaynakların korunması bunun içinde nükleer enerji kaynaklarından değil de yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji elde edilmesi ve bu türeden enerji üretiminin yaygınlaştırılması ve teşvik ettirilmesidir.

2.4. Alman Yeşil Partisi (Bündnis'90/Die Grünen)

Yeşil hareketin yaşadığı siyasallaşma sürecindeki en önemli gelişmeler Almanya'da meydana gelmiştir. 2.Dünya Savaşının bitiminden sonra ortaya çıkan ve 1970'lerle birlikte hız kazanmaya başlayan yeşil hareketin itici gücü günümüzde halen Almanya Parlamentosunda temsil edilmekte olan Alman Yeşiller Partisidir. Bunun sebebi; Yeşil hareketin Alman Yeşiller Partisinin meydana getirdiği yeniliklerle faaliyetler çerçevesinde politik anlamda görünürlük elde etmesi, gelişim göstermesi, şekillenmesi ve yeşil hareketin siyasal alanda temsilcileri olan yeşil partilerin diğer ülkelerde gelişim göstermesinde etkili olmasıdır (Bayansar ve Özer, 2018, s.79; Bramwell, 1989, s.219 akt. Dinçer ve Sipahi, 2019, s .29).

Yerelde Almanya'da genelde Avrupa'da Yeşil düşünceden başlayan ekolojik hareketin partileşmesindeki en önemli dinamik şüphesiz, çevrecilerin hızlı ekonomik büyümenin çevre üzerinde olumsuz sonuçlara yol açtığını ileri sürmeleridir. Ayrıca yaptıkları protestolarla ön saflarda yer almaları Almanya'yı Yeşil hareketin partileşme sürecinde oldukça önemli bir yere getirmiştir. Tüm bunlara rağmen ekolojik hareketin siyasallaşma süreci 1960'larda öğrenci hareketleri, 1970'lerde meydana gelen çevre hareketleri ve son olarak da 1980'lerdeki barış hareketleriyle başlamıştır. Almanya'da bulunan kitle partilerinin çevre ve çevresel sorunlar karşısında ilgisiz olmaları Yeşil partilerin Almanya'da kuruluşunun öncelikli sebeplerinden birisini oluşturmaktadır. Ayrıca 1968 yılında yaşanan öğrenci hareketleri ve yaşanmakta olan nükleer sorunların çığırından çıkması sonucunda Almanya'da ekolojik hareketlerin güçlenmesine sebep olmuştur. Alman Yeşiller Partisi 1970'li yılların sonlarına doğru ilk seçim başarılarını elde etmeye başlamıştır. Parti 1993 yılında Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte Doğu Bloğundan kopan Doğu Almanya'nın özgürlükçü sol düzlemde yer alan Birlik 90 (Bündnis 90) ile birleşerek şimdiki adını almıştır (Güneş, 2018, s.7).

Alman Yeşil Partisi parti programında özelde birey genelde de toplum için ekonomik, toplumsal ve kültürel alandaki ihtiyaçlara hizmet eden ve toplumsal olan ekonominin kurulmasını temel hedef olarak belirlemiş ayrıca kendilerini kapitalist ve materyalist sosyalizm arasında üçüncü bir yol olarak görmektedir. Parti en önemli üretim alanlarından birisi olan toprağın, kirletilmesine kesinlikle karşı çıkmış, koruma altına alınan doğal kaynakların ve toplumun ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kullanılan üretim araçlarının korunmasının ayrıca bankaların devletin elinden alınarak toplumun eline verilmesi ve devletin sahip olduğu mülkiyete vatandaşın katılma hakkının olmadığı için devlet mülkiyeti anlayışının kaldırılmasının gerekliliğini gözler önüne sermişlerdir. Ayrıca Parti sanayi toplumu sürecinin durdurulması gerektiğini ileri sürmektedir. Çünkü Yeşil Parti'ye göre sanayi toplumu sadece sermayeyi elinde bulunduran bir azınlığa ayrıcalık tanımaktadır. Oysa parti bunu tersine çevirerek sermayenin sadece bir kesimde toplanmasını değil toplumdaki tüm bireylere hakkaniyetli bir biçimde dağıtılması amacını savunmaktadır (Rainbow, 1993, s.19 akt. Özer, 2001, s.191).

Alman Yeşil Partisi'nin yapmış olduğu politikalar genel anlamda dört temel üzerine inşa edilmiştir. Söz konusu olan bu dört temel şunlardır; ekoloji anlayışını temel alma, toplumcu olma, tabandan demokrasiyi ya da tabandan demokratlığı ön plana çıkarma ve son olarak da şiddetten arındırılmış bir bakış açıdır. Partinin bu dört ana temel üzerine inşa ettikleri politikası sosyal, barışçıl, taban demokrasisi üzerinde yükselen, ekolojik ve çevreci bir siyasi parti olma amacı taşımaktadır (Bayansar ve Özer, 2018, s.83).

Alman Yeşiller Partisi çoğulcu demokrasi, hakkaniyet olarak adalet ve merkezinde sermayenin değil de toplumun olduğu bir ekonomi anlayışını savunmaktadır. Partinin ekonomi politikasında en dikkat çeken noktalardan birisi, sosyalist ve kapitalist ekonomi ilişkilerinin savunduğu sanayileşme odaklı ilerleme anlayışının reddedilmesidir. Yeşil

hareketin kendini üçüncü bir yol, alternatif bir rota olarak lanse etmesinin en önemli nedeni, üretim süreçleri ve ekonomik gelişme üzerine sahip oldukları özgün tutumdur. Parti hakkında mülkiyet anlayışı anlamında ifade edilmesi gereken en önemli şeylerden birisi de partinin ekonomide devlet mülkiyetini geri planda tutması ve toplumsal mülkiyet anlayışıyla hareket etmesidir (Özer, 2001, s.190).

Alman Yeşil Parti'nin meydana getirdiği politikaların ana eksenleri genel itibariyle şunlardır; mevcut çevre kirliliği ve meydana gelebilecek çevre kirliliğiyle mücadele edilmesi, nükleer enerji ve güç kullanımının durdurulması, doğaya salınan karbon miktarının azaltılması ayrıca kullanılmakta olan kömür santrallerinin yerlerine yenilenebilir enerji kaynaklarının geçmesi, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde sosyal devlet politikalarının yaygın bir hale getirilmesi, kadınların toplumsal ve sosyal hayatın her mertebesinde eşit ve özgür bir konumda yer almaları için mücadele edilmesi, devletin yaptığı sanayi, askeri gibi harcamaların arasında eğitim harcamalarının sahip olduğu payın artırılması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve tabana dayalı demokrasi anlayışının geliştirmesi, küresel bağlamda barışın gerçek anlamda sağlanması ve gerek devletler gerekse de silahlı örgütler arasında yapılan silah ticaretinin durdurulmasıdır (Güneş, 2018, s.8).

Almanya'da 1970'li yıllarda ilk olarak yeşil bir hareket olarak doğan ve daha sonra dönem şartlarına göre evrim geçirerek Alman Yeşil Partisine dönüşen yeşil düşünce ve siyasetin gelişim sürecinde bahsedilmesi gereken kilometre taşlarından birisi tabii ki de günümüzde de tartışmalara konu olan nükleer enerji karşıtlığıdır. Almanya'da yeşil hareket 1970'li yılların ortalarında birçok eyalette çevre koruma listesi, yeşil liste ve nükleer güç-hayır teşekkürler gibi örgütlerle iş birliği yaparak oldukça önemli başarılarla imza atmıştır (Üste, 2015, s.44).

Alman Yeşil Partisi'nin neden bu kadar destek aldığı gerek muhalefet gerekse de iktidar olduğu dönemlerde sahip olduğu çevre politikalarında başarılı olup olmadığı değerlendirileceği zaman nükleer enerji sağlayan santrallerin faaliyetlerinin kontrol edilmesi en önemli ölçüt olacaktır. Parti sosyal demokratlarla yaptığı koalisyon görüşmelerinde nükleer enerjiden çıkılması için yasa yapmayı ön koşul olarak sürmüştür. Almanya'da 2000 yılında hâlihazırda bulunan nükleer santrallerin faaliyetler sürelerinin 35 yılda azaltılmasını içeren bir yasa çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra 2011 yılında Fukushima reaktöründe meydana gelen sızıntı sonucunda 2000 yılında nükleer enerjiden çıkış ve nükleer enerji santrallerinin kapatılması yasasına bir kurtarıcı gözüyle bakılıp bu yasaya dört elle sarıldığını ifade edildiğinde Alman Yeşiller Partisi'nin yaptığı politikalarda başarılı olduğu söylenebilir (Güneş, 2018, s.10).

Alman Yeşil Partisi başkanı Fischer'ın 1999 yılında Kosova'da yaşanan savaşa, asker gönderilmesine onay vermesi partinin sahip olduğu savaş karşıtı politika ve algının sarsılmasına sebep olmuştur. Bu durum karşısında Alman Yeşil Partisi hem kendisi bir güven kaybı yaşamış hem de kendisini destekleyenlere kısa sürelide olsa bir güven kaybı yaşatmıştır (Özer, 2001, s.194). Ancak her ne kadarda bir güven kaybı yaşanmış olsa da

partiye yapılan destek artmaya devam etmiştir. Yapılan desteğin artmasında temel olarak iki sebep olduğu söylenebilir. Bu sebeplerden ilki partinin halihazırda sahip olduğu çalışma alanları ve konuları dünyadaki her sorumluluk sahibi insanı ilgilendirmesidir. İkincisiye nükleer enerjinin aşamalı olarak terk edilmesi buna müteakiben yenilenebilir enerji kaynaklarına geçilerek bu kaynaklardan enerji elde edilmesi, devletlerin halihazırdaki çevre politikalarının ve herkesin eşit sosyal haklara sahip olması gerektiği yönündeki görüşlerde vatandaşlarında bir araya gelmesidir (Arısoy, 2016, s.89).

Tablo 2.1. Alman Yeşil Partisinin yıllara göre yol oy oranı ve milletvekili sayısı

TARİH	ALINAN OY	OY YÜZDESİ	SANDALYE SAYISI
1980	569.589	%1,5	0
1983	2.167.431	%5,6	28
1987	3.126.256	%8,3	44
1990	1.788.200	%3,8	0
1994	3.424.315	%7,3	49
1998	3.301.624	%6,7	47
2002	4.110.355	%8,6	55
2005	3.838.326	%8,1	51
2009	4.643.272	%10,7	68
2013	3.694.057	%8,4	62
2017	4.158.400	%8,9	66
2021	6.852.206	%14,8	102

2.5. İngiliz Yeşil Parti (Green Party of England and Wales)

İngiltere yeşil partisi diğer yeşil partilerden farklı olarak çevresel kirlilik anlayışının ve çevresel kaygıların daha erken bir dönemde söz konusu sorunlara dikkat çekmesiyle ön plana çıkmaktadır. Bunun en önemli sebepleri arasında İngiltere'nin endüstriyel devrimin yapıldığı yer olması ve buna bağlı olarak da çevre kirliliğinin ve çevresel kaygıların daha erken bir dönemde farkına varıldığı bir ülke olmasıdır. Bu duruma örnek olarak daha 1950'li yıllardan itibaren aralarında Londra'nın da bulunduğu birçok İngiliz kentinde hava kirliliği ciddi boyutlara ulaşarak ölümle sonuçlanan pek çok hastalık ortaya çıkmıştır. İngiliz Yeşil Parti İngiltere'de çevrenin korunması amacıyla yapılmış olan kampanyaların bir sonucu olarak Avrupa'da ortaya çıkmış ilk yeşil parti olma özelliğini taşımaktadır (Rootes, 1995, s.48-49 akt. Dinçer ve Sipahi, 2019, s.30).

İngiltere'de yeşil ideolojinin kökenleri 1960'lı yılların sonlarına doğru uzanmakta olup, yeşil düşünce ve ekoloji savlarını kendinde birleştirerek hareket eden ve çevreci olan Halk Partisi (People Party) 1973 yılında kurulmuştur. Halk Partisi 1975'de Ekoloji Partisi (Ecology Party) ve 1985'te Yeşil Parti (Green Party) adını almıştır (Üste, 2015, s.47). İngiliz Yeşil Parti'nin kuruluşu diğer yeşil partilerden daha farklı olmuştur. Bunun sebebi diğer Yeşil Partiler çevre kirliliğine karşıt olarak toplumsal hareketler sonucunda ortaya çıkmışlardır. Ancak İngiliz Yeşil Parti toplumsal bir mutabakat yoluyla ortaya çıkmıştır (Bennie, 1995, s.204 akt. Dinçer ve Sipahi, 2019, s.30). Yeşil Parti'nin parti programında nükleer enerji ve nükleer silahlanma karşıtlığı, halihazırda kullanılan enerji kaynaklarının yerine yenilenebilir enerji kaynaklarının geçmesi ve tarımsal üretimde organik yöntemlerin kullanılması gibi konular bulunmaktadır (Önder, 2010, s.617). Ayrıca Yeşil Parti sürdürülebilirlik anlayışı, eşitlik, sosyal adalet, âdem-i merkeziyetçilik ve şiddet karşıtlığı üzerine kurulmuştur (Dinçer ve Sipahi, 2019, s.30). 1974 yılında yapılan genel seçime girmeye karar veren Halk Partisi seçim sonucunda %1,6 oy elde etmiştir. 1989 yılında gerçekleştirilen Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %15 oy elde etmişlerdir. Yeşil Parti Green 2000 adıyla bilenen reformlar sayesinde daha güçlü bir merkezi yapı elde ederek merkezi örgütlenme kararı almıştır. Ancak bu reformlardan sonra parti pek çok üyesini kaybetmiş ve aldığı oylarda buna paralel olarak düşüş göstermiştir (Üste, 2015, s.47). Yeşil parti 2001 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde %0,6 oy elde ederek parlamentoda 10 koltuk kazanmış, 2005 yılındaki genel seçimlerde kurulduğundan bu yana ilk kez %1 oy elde etmeyi başarmıştır. İngiliz Yeşil Parti'nin 2007 yılındaki başkanı Caroline Lucas 2012 yılındaki başkanı Natalie Bennet, 2018 yılından itibaren başkanı Jonathan Bartleydir (Güneş, 2018, s.14;).

Tablo 2.2. İngiltere Yeşil Partisinin yıllara göre genel seçimlerde oy oranı ve milletvekili sayısı

TARİH	ALINAN OY	OY YÜZDESİ	SANDALYE SAYISI
1983	54.299	0.2%	0
1987	89.753	0.3%	0
1992	170,037	0.5%	0
1997	61.731	0.2%	0
2001	166.477	0.6%	0
2005	257.758	1.0%	1
2010	265.247	0.9%	1
2015	1.111.603	3.8%	1
2017	525.565	1.6%	1
2019	865.715	1.6%	1

Partinin temel değerleri genel olarak şunlardır; toplumsal adaleti kapsayan bir çevreciliğe bağlılık ayrıca herkes için herkesin yararına bir gezegen, insan, hayvan ve bitki türlerinin korunması, sürdürülebilir bir toplum inşası, bireyin sahip olduğu temel güvenlik hakkının sağlanması ve korunması, din, dil, ırk, cinsiyet vb. farklılıkları bulunan bireylere saygı gösterilmesi, demokratik katılımın sağlanarak hesap verilebilirliğin sağlanması, halihazırda yaşanan toplumsal çatışmaların gelecek kuşakların çıkarlarının gözeterek şiddetsiz ve kalıcı bir şeklide çözülmesidir. Ayrıca İngiliz Yeşil Parti genel olarak hem güncel olan hem de köklü olan pek çok mesele için radikal tavırlar göstermektedir. Örneğin IMF (Uluslararası Para Fonu), WB (Dünya Bankası), WTO (Dünya Ticaret Örgütü) gibi küresel çapta etkili olan ekonomi ve finans kuruluşlarının ekonominin sahip olduğu demokratik kontrol altında ortadan kaldırılmasını önermişlerdir (Güneş, 2018, s.14-15).

2.6. Fransız Yeşil Partisi (Les Verts)

Fransa'da yeşil düşünce düzleminde yer alan ekolojik hareketin gelişim süreci üç aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşama, 1969-1973 yılları arasında kapsayan oluşum süreci dönemidir. İkinci aşama, bilgilenme ve 1977 yılının sonrasını kapsayan son aşamaysa kendini kanıtlama dönemidir. Yeşil bir partinin kurulmasına karar verilecek olan süreçte 1977 yılında yapılan belediye seçimlerinde ekolojistlerin Paris'te toplam oyların %10'unu almaları ekolojistlere gerçek anlamda bir cesaret sağlamıştır. Fransız ekolojistler 1974 yılında ilk defa bir Cumhurbaşkanı adayı çıkarmışlardır. 1979 yılında Ekoloji Hareketi grubuyla 1981 yılında Eko-Politik Hareket kafa kafaya vererek Yeşiller- Ekolojist Konfederasyon adı verilen grubu meydana getirmişlerdir. Söz konusu bu federasyon 1984 yılında Yeşiller- Ekolojist Partisine (Les Verts- Parti Ecologiste) dönüşmüştür. 1980'lerin ortalarından sonlarına doğru tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi çevreyle ilgili endişeler Fransa'da da dikkatleri daha çok çekmeye başlamıştır. Genel olarak Avrupa devletlerinde özel olarak da Fransa'da yaşanan çevresel konuların dikkatleri üstünde toplanması seçimlerde seçmen eğilimlerine doğrudan yansımaya başlamıştır. Fransız Yeşil Parti Les Verts 1986 yılında yapılan parlamento seçimlerinde %1,2, 1988 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde %3,2, 1988 yılında yapılan parlamento seçimlerinde %0.22 ve son olarak da 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %11 oy alarak parlamentoya 9 milletvekili göndermeyi başarmıştır. 1990 yılında eski Fransız Cumhurbaşkanı olan François Mitterrand'ın cesaretlendirmesiyle birlikte Generation Ecologie adlı ikinci bir yeşil parti ortaya çıkarak Les Verts'in rakibi olmuştur. 1992 yılında gerçekleştirilen Fransız bölgesel seçimlerine iki ayrı Yeşil Parti olarak girmelerine rağmen bu iki parti toplamda oyların %15'ini almıştır. Fransa'da yeşil partilerin oylarını artırmalarının en önemli sebebi Fransa'da ekolojik duyarlılığın artmasıdır (Carter, 1994, s.500 akt. Gülgeç, 2017, s.82).

Les Verts'in ana ilkeleri dayanışma, ekoloji ve son olarak da özerkliktir. Fransız Yeşil Parti'nin parti programının gelişmesinde etkili olan konularsa genel itibariyle özgürlük, katılımcı

demokrasi, ülkelerin halihazırda sahip oldukları savunma sistemlerinde değişiklik, üçüncü dünya ülkeleriyle dayanışma, yenilenebilir enerji kaynakları ve alternatif enerjidir. Les Verts 1997 yılında gerçekleştirilen seçimlerin ilk turunda oyların %6,8'ini almışlardır. Buna rağmen Fransız Sosyalist partiyle meydana getirdikleri seçim ittifakı sonucunda hükümette 6 milletvekili ve çevre bakanlığıyla yer almışlardır. Fransız Yeşilleri hükümette yer almalarında rağmen ileri sürdükleri görüş ve idealleri yerine getirememişlerdir. Tablo 1.3'te görülebileceği gibi Les Verts 2012 yılında 17 milletvekili çıkararak siyasal arenadaki en parlak dönemini yaşamıştır (<https://www.france-politique.fr/elections-legislatives.html>)

Tablo 2.3. Fransa Yeşil Partisinin yıllara göre yol oy oranı ve milletvekili sayısı

TARİH	ALINAN OY	OY YÜZDESİ	SANDALYE SAYISI
1986	340.109	1.21%	0
1988	86.312	0.35%	0
1993	1.022.196	4.08%	0
1997	1.738.287	6.83%	7
2002	1.138.222	4.51%	3
2007	845.977	3.25%	4
2012	1.418.238	5,46%	17
2017	763.458	3,50%	0

Sonuç olarak Fransız Yeşil Parti Les Verts Alman Yeşilleri olan Die Grünen kadar etkili ve güçlü bir parti olamamıştır. Bunun en önemli ve büyük sebeplerinin en önemlisi Fransız seçim sisteminin Les Verts'in gelişimi ve büyümeleri önünde engel oluşturmasıdır (Gülgeç, 2017, s.82-83).

3. BÖLÜM

ALMAN, İNGİLİZ VE FRANSIZ SİYASİ PARTİLERİNİN ÇEVRE VE ENERJİ POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Alman Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması

3.1.1. Bündnis'90/Die Grünen (Birlik'90/Yeşiller)

Die Grünen 'in amaçlarından birisi, sürdürülebilirlik ilkesini Alman yaşam tarzının ve ekonomisinin temeli haline getirmektir. Öne çıkan diğer amacıysa; “önleme temizlemeden daha iyidir” mottosuyla hareket ederek çevresel zararın sonradan ortadan kaldırılması değil kirliliğe sebep olmayacak ve kaynak tasarrufu sağlayacak teknolojilerle donatılmış ürünlerin kullanılmasıyla çevresel kirliliğin ve çevre sorunlarının daha başlamadan sonlandırılmasıdır. Doğanın gittikçe artan sömürsüyle bir araya gelen ekonomik büyüme geleceğin yapısına uygun olmayacaktır. Gelecekte, gelişmiş olan endüstri toplumlarının sahip oldukları ekonomiler doğal kaynakların kullanımının ve üretilen emisyonların birlikte gözle görülür bir şekilde azalmanın sağlanabileceği şekilde gelişim göstermelidir. Sürdürülebilirlik anlayışına sahip bir rota seçmek sadece ekolojik anlamda değil ekonomik anlamda da mantıklı ve makuldür. Aslında bugün karşılaşılan asıl zorluk küresel ekonominin tabi olacağı ve düzenleneceği bir ekolojik çerçeve oluşturmaktır. Die Grünen bu nedenden dolayı, ulusal ve uluslararası düzeyleri de kapsayan, sadece hükümetlerin değil bunun yanı sıra da sanayinin de benimsediği ekolojik hedefleri bağlayıcı bir hale getirmek istemektedir. Ekonominin dinamik gücü bu ekolojik bağlayıcılığı olan hedefler oturtulduktan sonra bu hedefler çerçevesinde gelişecektir. Söz konusu olan bu ekolojik bağlayıcıların en önemlilerinden olan çevresel hastalıkların önüne geçilebilmesi ve doğanın kirleticilerden arındırılması Die Grünen 'in öncelikleri arasındadır. Die Grünen önceliklerini yerine getirebilmek amacıyla çevrede biriken ve kalıntı bırakan tehlikeli maddelerin girdilerinin orta vadede durdurulması çağrısını yapmaktadır (ALLIANCE 90/THE GREENS: Party Program and Principles, 2021, s.20-21).

Die Grünen 'in ekonomi hedefi, doğal kaynakların ve enerjinin ekonomik ve verimli bir şekilde kullanıldığı döngüsel bir ekolojik akış ekonomisidir. Die Grünen tarafından ön görülen bu ekolojik ekonomide malların bölgeler arasındaki dolaşımı uzun mesafeli taşıma zincirlerine kıyasla öncelikli olmalı ve mümkün olduğu kadarıyla gıda maddeleri yerelde üretilmelidir. Çevresel uyumluluk, yapılacak araştırma ve geliştirme inovasyonları için temel bir kriter haline getirilmelidir. Die Grünen'e göre, küresel ekolojik dengenin yeniden kurulması ve sürekli olarak artış gösteren dünya nüfusunun yaşam gerekliliklerinin güvence altına alınabilmesi amacıyla önümüzdeki on yıllarda kaynak tüketiminin on kat azaltılmasını sağlayacak bir ekolojik-teknik devrime ihtiyaç vardır. Geçmiş zamanlarda çevrenin temizliği çevresel politikanın merkezinde yer alan ve birincil derecede önem arz eden bir konuydu. Çevre temizliği çevresel politikanın en önemli konusu kabul edilerek hava kirliliğinin

önlenmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi alanlarında büyük başarılar elde edilmiştir. Ancak gelecek tamamıyla çevre korumasının ürünlerin üretim aşamalarıyla bütünleştiği bir dönem olacaktır.

Die Grünen, kaynakların koruma altına alınmasını ve ekolojik verimliliği göz önüne alarak, ekolojik modernizasyonun sağlanabilmesi için enerjiye, kaynaklara ve alana olan ihtiyacı azaltan yeni üretim ve yönetim kuralları çerçevesinde çevreye uyumlu teknolojiler ortaya çıkarmanın gerekli olduğunu ifade etmektedir. Çevresel korumanın ürünlerin üretimine entegre edilmesi kaynak ve enerji kullanımının azalması anlamına gelmektedir. Ürünlerin üretiminde kullanılan malzemelerde verimliliğin artırılması, daha düşük maliyetli ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamakta ve daha büyük ekonomik avantajlara zemin hazırlamaktadır. Ayrıca üretilen bir üründe ya da yerine getirilen bir hizmette ne kadar az kaynak kullanılması demek o ürünün ya da hizmetin sahip olacağı maliyetin o kadar düşük olması anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Die Grünen'e göre ürünlere entegre bir şekilde çevre koruma sağlandığında bu ürünler için harcanan kaynaklar azalacak, ürünlerin maliyetleri düşecek söz konusu bu ürünler ekonomiye bir canlılık kazandıracaktır. Ayrıca bunun yanında da çevresel kirliliğin önüne geçilecektir (ALLIANCE 90/THE GREENS: Party Program and Principles, 2021, s.21-22).

3.1.1.1. Die Grünen Çevre Politikaları

3.1.1.1.1.Enerji Verimliliği

Enerjinin yenilenebilir enerji kaynaklarında elde edilmesinin önemli olduğu kadar elde edilen enerjinin ne kadar verimli ve tutumlu bir şekilde kullanıldığı da oldukça önemlidir. Die Grünen 'in enerji verimliliği ve tutumluluğu konusundaki hedefi, mevcut ve yeni yapılacak olan binalara yalıtım sistemleri yapmak ve elektrikle çalışsa dahi arabaların daha verimli olmasını sağlamaktır. Bunun amacı gerek binaların gerekse de arabaların daha verimli olması çerçevesinde daha az tüketim yapmasını sağlamaktır (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.14-15).

3.1.1.1.2. Sosyo-Ekolojik Piyasa Ekonomisi İçin Düzenleyici Bir Çerçeve

Die Grünen, ekolojik modernleşme ve korona virüs sürecinde ekonomide yaşanan sıkıntıların bertaraf edilebilmesi için Alman ekonomisinin iklim nötrlüğü çerçevesinde hareket etmesi ve diğer devletlerle uyumlu bir şekilde ilerlemesi gerektiğinin ileri sürmektedir. Bunu gerçekleştirmek amacıyla Die Grünen, Almanya'nın CO2 seviyelerini azaltma hedefleri çerçevesinde ürünlere üretim standartları getirmek, Almanya ve Avrupa ekonomilerinin idame etmesini sağlayacak yapılması planlanan yeni yatırımların itici gücünün güvenliğini sağlamak, iklim dostu ekonomik faaliyetler için ar-ge araştırmaları ve inovasyonlar için

kaynak sağlamak ve son olarak kaynak tasarrufu sağlayan sosyal açıdan da faydalı olan ürün ve hizmetler meydana getirmek gibi politikalar uygulayacaktır (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.15-16).

3.1.1.1.3. Bölgesel Dönüşüm Fonları

Ekolojik modernizasyon süreci, güçlü bir sanayi alt yapısına sahip olan birçok bölge için oldukça zordur. Die Grünen, CO2 hedeflerine ulaşmak, iklim nötr politikasını sürdürebilmek ve ekolojik bir modernizasyon sürecini sürdürebilmek için zorluk çeken bu bölgelerdeki küçük ve orta büyüklükteki şirketleri desteklemek amacıyla bölgesel ekolojik dönüşüm fonları kuracaktır. Bu süreçte zorluk çeken bölgelerde sendikalar kurulacaktır. Bu sendikalar bu bölgelerin neleri hedeflemesi nelerde değişiklik yapması ve dönüşüm yapması gerektiğine yönelik olarak vizyon geliştireceklerdir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.18).

3.1.1.1.4. Acil İklim Koruma Programının Başlatılması

Die Grünen' in çevre politikasının temel taşlarını Paris İklim Anlaşması ve Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin raporunda açıkladığı küresel ısınmanın 1.5 derece ile sınırlandırılması oluşturmaktadır. Eğer devletler acil bir önlem almazlar ve küresel ısınma için politika geliştirmezlerse ekolojik sistemler ve yaşam alanları üzerinde oldukça önemli sorunlar ortaya çıkmaya başlayacaktır (<https://www.birbucukderece.com/> Erişim Tarihi: 08.04.2022).

Bu nedenle 1,5 derece kuralına uyulması gerekmektedir. Bununla birlikte yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjilerin kullanımı ve bu kaynakların yayılması oldukça yavaş ilerlemektedir. Enerji üretiminde kömürün kullanımın aşamalı olarak kaldırılması için çok geç kalınmıştır. Son olarak da inşaat ve ulaşım gibi sektörlerde ekolojik dönüşüm süreci ilerlememektedir. Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin Çevre Danışma Konseyi'ne atıfta bulunarak aldığı karara göre Almanya'nın iklim politikasının bütçesiyle paralel hareket etmesi gerekmektedir. Die Grünen bu hedefin gerçekleştirilmesi ve sera gazı salınımının azaltılması için hemen acil bir iklim koruma programı başlatacaktır. Bu programın bir parçası olarak küresel bütçe yaklaşımının bir parçası olarak tüm sektörlerde etkili önlemler alınacak, genişlemenin ve hedeflerin önündeki mevcut engellerin kaldırılması ayrıca bariz tasarruf önlemlerinin uygulanması ve iklim ve kalkınma ortaklıklarının güçlendirilmesi için politikalar oluşturulacaktır. Ayrıca Die Grünen, şu anda yürürlükte olan İklim Değişikliği Yasası'nı iklim değişikliğini önlemek ve Almanya'nın sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar azaltma hedefini %70 oranında gerçekleştirmesi amacıyla güçlendirecektir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.18-19).

3.1.1.1.5.Çıkarılan Tüm Yasalara CO2 Freni Koyulması

Die Grünen, iklim korumasını sistematik bir şekilde yasal alana dahil ederek çıkarılan yasaların her birinde iklim korumasının sağlanmasını ve Paris İklim Anlaşması'nın hükümlerini ve nükleer enerji programından çıkmayı Temel Yasa'ya dahil ederek ekolojiyi tüm devletlerin temel eylem planına dahil etmeyi istemektedir. Die Grünen, devletin kaynak tasarrufu davranışını ödüllendirmesi ve akıllı vergiler aracılığıyla CO2 üretimine bir fiyat koyması yolunu açacaktır. Die Grünen, iklim korumasını yasalara entegre ederek CO2 freni ile ulusal iklim koruma hedeflerini gerçekleştirmeyi, karbon bütçesiyle uyum sağlamayı ve son olarak da iklim dostu alternatiflerin kullanımını güvence altına almak istemektedir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.20-21).

3.1.1.2.Die Grünen Enerji Politikaları

3.1.1.2.1.Kömür Kullanılarak Elde Edilen Enerjilerin En Kısa Sürede Terk Edilmesi

Büyük Koalisyon¹ göre, kömür kullanılarak elektrik üretilen enerji santralleri 2038 yılına kadar Almanya'nın iklimine ve vatandaşlarının sağlığına zarar vermeye devam edecektir. Kömür kullanarak elektrik üretmek Paris İklim Anlaşması'nın hedefleriyle ve küresel ısınmanın geri dönülemez bir noktaya gelmesini önlemek amacıyla koyulan 1.5 derece sınırına uyumlu bir politika değildir. Bu nedenle Die Grünen, 2030 yılına kadar kömürden çıkışı tamamlamaya kararlıdır. Bu bağlamda Die Grünen milyonlarca vergi mükellefi vatandaşının parasını bir kez daha kömür kullanarak elektrik üreten enerji şirketlerine vermemek için kömür kullanarak elde edilen elektrik üretimi iklime verdiği zarara paralel olarak fiyatlandıracaktır. Bunu yapmanın en iyi yolu teşvik edici bir karbon fiyatı oluşturarak AB ile emisyon ticaretinde bulunmaktır. Kömürden hızlandırılmış bir şekilde çıkmak üretim güvenliğini sağlamak için yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerji kollarının genişletilmesini ve enerji piyasasının yapısını güneş ve rüzgâr enerjisine doğru yeniden yönlendirmek gerekmektedir. Die Grünen aynı zamanda sağlığın korunmasını sağlamak için büyük tesislerden salınan civanın emisyonu üzerindeki sınırların sıkılaştırılmasını istemektedir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.21; DW, 2021).

3.1.1.2.2.Güneş Panelli Çatıları Norm Haline Getirmek

Güneş panelleriyle kaplanan her yüzey iklimin korunmasına yardımcı olacağından dolayı binaların çatıları, cepheleri ve balkonları güneş enerjisi temelli enerji santrallerine dönüştürülebilir. Böylece insanlar kendi ısınma ve elektrik enerjilerini üretebilir ve kullanabilir. Die Grünen, hem kiracıların hem de ev sahiplerinin bir parçası olabileceği bir enerji geçişi meydana getirmek istemektedir. Bu sebepten dolayı Die Grünen önümüzdeki

dört yıl içerisinde milyonlarca binada güneş enerjisi panelleri kurarak onları bir norm haline getirmek istemektedir. İleriye dönük olarak güneş panelleriyle kaplamanın önündeki bürokratik engelleri kaldırarak yeni yapılacak binalarda güneş enerjisi sistemlerini yeni bir standart haline getirerek kamu ve özel binaları güneş panelleriyle kaplamak istemektedir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.22).

3.1.1.2.3.Enerjide Devrim Yapılması

Almanya'nın iklim açısından nötr olabilmesi için fosil yakıtların yerini artık yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjilerin alması gerekmektedir. Bu dönüşümden bahsedilirken sadece fosil yakıtlardan elde edilen enerjilerden bahsedilememektedir. Bu dönüşümün içerisine arabalarda, uçaklarda, gemilerde kullanılan fosil yakıtlarda dahildir. Die Grünen' in bu dönüşüm için hedeflerinden bir tanesi rüzgâr gücünden elde edilen elektriği yılda en az 5-6 Giga watt (GW) artırmaktır. Bu hedef 2020 yılından itibaren güneş enerjisinden elde edilen gücü 18-20 GW'a kadar çıkarmayı hedeflemektedirler. Açık deniz rüzgâr enerjisi santrallerinden elde edilen enerjiyi de 2035 yılına kadar 35 GW seviyelerine getirmeyi amaçlamaktadırlar (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.14-15).

Son birkaç yıl içinde, Die Grünen, fosil / atom çağından güneş enerjisi çağına geçiş için bir dizi politik araç geliştirmiştir. Ayrıca enerji politikası alanında bir rota değişikliği meydana getirmiş ve bu rotaya doğru hareket etmeye başlamıştır. Bu hareket kesin ve hızlı bir eylem gerektirmektedir. CO2 emisyonları 2020 yılına kadar 1990 seviyelerine göre %40'a kadar azaltılmalı ve 2050 yılına kadar %80'lik bir azalma sağlanmalıdır. Bu azalmanın sağlanması için parti güneş enerjisi teknolojisinin araştırılması ve geliştirilmesi için okulları, üniversiteleri ve kolejleri teşvik etmeye kararlıdır. Ayrıca bununla birlikte, her şeyden önce, güneş teknolojilerinin ürün ve hizmetleri için binalarda daha fazla teknik standartlar geliştirmesini sağlamak istemektedirler.

Die Grünen ayrıca iklim korumasının yanı sıra, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yenilenebilir enerji teknolojilerinin transferini güvence altına alan önlemlerin uygulamaya konması için çabalamaktadır (ALLIANCE 90/THE GREENS: Party Program and Principles, 2021, s.24-25).

3.1.1.2.4.Enerjide Yeşil Hidrojen Kullanılması

Yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen hidrojen yeşil hidrojen olarak adlandırılır. Ve yeşil hidrojen iklim nötr bir dünyada enerji üretimi için bir anahtardır. Hidrojenin iklim nötrlüğüne katkı yapabilmesi için yenilenebilir kaynaklardan üretilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni, hidrojenin depolanmasının kolay olması ve kullanılarak enerji üretildiğinde iklim dostu olmasıdır. Almanya hidrojen teknolojisinde oldukça önde gelmektedir. Die

Grünen, Almanya'nın hidrojen pazarındaki liderliğini daha da ileri götürmek ve piyasa teşvikleri ve kapsamlı bir finansman desteğiyle Almanya'da hidrojen üretim kapasitesi oluşturmak istemektedir. Almanya'da yeşil hidrojenin üretilmesi gerekse de talebin karşılanması amacıyla hidrojen ithal edilmesi gerekmektedir. Şimdi hidrojen ithalatı için alt yapı oluşturmanın tam zamanıdır. Bu ithalat söz konusu olduğunda, bol rüzgâr ve güneşe sahip ülkelerle adil iş birlikleri kurup genişletilecek ve bu ihracat ülkelerini enerji geçişi sırasında desteklenecektir. Die Grünen, hidrojen ithalatı söz konusu olduğunda, Almanya'yla bol rüzgâr ve güneşe sahip ülkeler arasında adil iş birlikleri kurup genişletecek ve bu ihracat ülkelerini enerji geçişi sırasında destekleyecektir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.24-25).

3.1.1.2.5. Nükleer Enerjinin Başarılı Bir Şekilde Sonlandırılması

Nükleer enerjinin kullanımı iklim krizi ve iklim nötrlüğünde doğru bir yol değildir. Nükleer enerji yüksek riskli bir teknoloji olmasına rağmen Almanya hala uranyum zenginleştirmekte, nükleer yakıt çubukları üretmekte ve ihraç etmektedir. Die Grünen, Almanya'da nükleer enerjinin aşamalı olarak durdurulmasını tamamlayacaktır. Die Grünen' in hedefi, Gronau ve Lingen'deki nükleer santralleri mümkün olan en kısa sürede kapatmaktır. Ayrıca oldukça yüksek oranda uranyum içeren Garching araştırma reaktörünün de kapatılması gerekmektedir. Mevcut nükleer santrallerin kapatılması mevcut olan en kısa sürede yapılmalı ve bu yapılırken de güvenlik önlemlerine dikkat edilmelidir. Kapatılan nükleer santrallerden çıkan artık ve kalıntılar düşük, orta ve yüksek radyoaktivite seviyesine göre sınıflandırılarak depolanmalıdır. Her şeyden önce atıkların terör saldırılarına karşı korunması gerekmektedir. Die Grünen, söz konusu olan depolama ve taşımacılığı sıkı bir şekilde takip edecek ve hatta AB'yi de nükleer enerjiyi aşamalı olarak durdurması için teşvik edecektir. Ayrıca nükleer enerjinin yeni sübvansiyonlar elde etmesinin önüne geçmek ve daha fazla sübvansiyon elde etmesini önlemek amacıyla Euratom reformunu savunacaktır. Bu sayede Almanya sınırları içinde bulunan eski ve güvensiz olan nükleer reaktörler en kısa sürede çevrimdışı hale getirilecektir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.28; Pathways to a Euratom Reform Shortlegal Evaluation and Strategy Approach for the Green Group in the European Parliament, 2018).

3.1.2. Hristiyan Demokrat Birlik (CDU)

CDU 1945 yılında kurulmuştur. Merkezi sağ ideolojisine sahiptir (CDU History, 2022). CDU partisi Almanya'nın en büyük üç partisinden birisidir. 2021 yılında yapılan 20.dönem Federal Alman Meclisi'ni (Bundestag) oluşturmak için yapılan seçimde oyların %24,1'ini alarak mecliste 195 sandalye elde etmiştir. CDU aldığı bu sonuçla 2017 yılında yapılan seçime göre

8,9 puan azalarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra aldıkları en düşük oy oranına erişmişlerdir (CNN Türk, 2021; Euronews, 2021).

Çalışmada CDU partisinin yer almasının sebebiyse partinin kurulduğu tarihten günümüze gelene kadar Almanya merkez-sağını temsil eden oldukça önemli bir parti olmuş olmasıdır.

CDU, enerjiyi yoğun bir şekilde harcayan alanlara temiz elektrik ve enerji sağlamak amacıyla örneğin yeşil hidrojen gibi yenilikçi ve yeni teknolojileri desteklemektedir. CDU'ya göre yeşil hidrojen gibi çevreci teknolojilerden elde edilen enerjiler sayesinde Almanya ancak bu şekilde, iklim açısından nötr bir sanayi ülkesi haline gelecektir. CDU, ileri sürdüğü planlar aracılığıyla Almanya'nın ihtiyacı olan elektriğin tamamını mümkün olabilecek en kısa sürede yenilenebilir kaynaklardan elde edilecek enerjilerden karşılamasını amaçlamaktadır. Ayrıca CDU, yenilenebilir kaynaklardan elde edilecek enerjilerin devlet bürokrasisinden, harç bedellerinden ve vergilerden kurtarılmasını savunmaktadır. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası (EEG) ek ücreti kaldırılacak, ar-ge ve inovasyon teşvik edilecektir.

CDU başkanı ve Şansölye adayı Andreas Jung ve Thomas Heilmann, Wiebke Winter ile birlikte Birliğin Almanya'yı iklim açısından nötr bir sanayi ülkesi haline getirmek istediklerini ifade etmişlerdir. CDU'da görev yapan Andreas Jung için enerji alanında yaşanan bu değişim için atılan adım oldukça önemlidir, çünkü iklim korumasının hızlandırılması yasal bir zorunluluktur. İklim koruma alanında daha hızlı hareket edilmesi ve mümkün olabilecek en kısa süre içerisinde tamamıyla yenilenebilir enerjiye ulaşılması gerekmektedir. Buradan hareketle öncelikle binaların çatılarına güneş enerjisi sistemleri kurulmalı ve güneşten efektif bir şekilde yararlanılmaya başlanmalıdır. CDU'nun yenilenebilir kaynaklardan elde edilecek enerjilere geçiş planlarında dijitalleşme önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü enerji geçişinde yapılan planlamaların daha hızlı bir hale getirilebilmesi ayrıca bu planlara erişilebilmesi ve geliştirilebilmesi amacıyla, yapılan tüm plan ve projelerin gerçek zamanlı olarak kaydedilebileceği bir kayıt programı olmalıdır (CDU Enerji Politikası, 2022).

3.1.2.1.CDU Çevre Politikaları

Küresel ısınma durdurulmalıdır. (2) Paris İklim Anlaşmasındaki iklim hedeflerine ulaşılmalıdır. Bu hedeflere ulaşmak amacıyla Almanya, 2045 yılına kadar iklim açısından nötr bir sanayi ülkesi haline gelmelidir. (3) Almanya'nın 2045 yılına kadar nötr bir sanayi ülkesi haline getirilmesi içinse, yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilecek enerjilerin planlanmasının hızlanması amacıyla gerçek zamanlı kayıt yapan ve gerektiği zaman erişilebilecek olan bir kayıt sistemi yapılmalıdır. (Yenilenebilir Enerjiler İçin Turbo, 2020).

3.1.2.2.CDU Enerji Politikaları

(1) Bir rüzgâr tribününe kurulması amacıyla uzun süreler değil de 6 ay gibi kısa bir süre verilmelidir. (2) Yeşil hidrojen enerjisi gibi enerjilere geçilmeli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçilmesi için atılan adımlarda devlet bürokrasisi, harç bedelleri ve vergiler kaldırılmalıdır. (3) EEG ek ücreti kaldırılmalı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş için yapılacak ar-ge çalışmaları ve inovasyon teşvik edilmelidir. (4) Binaların çatılarına güneş enerjisi sistemleri kurulmalı ve güneşten efektif bir şekilde yararlanılmaya başlanılmalıdır (Yenilenebilir Enerjiler İçin Turbo, 2020).

Yaşanan çevresel hasar ve iklim değişikliği, açıkça petrol, doğal gaz ve kömürden uzaklaşılması gerektiğini göstermektedir. Ancak bu uzaklaşma içerisinde de hala çok enerjiye ihtiyaç vardır. CDU, ihtiyaç olunan enerjiyi karşılayabilmek amacıyla güneş ve rüzgâr enerjisi, hidroelektrik enerjisini ve yeşil hidrojen enerjisini teşvik etmekte ve desteklemektedir (CDU Enerji Politikası, 2022).

CDU, Die Grünen ile diğer enerji üretim şekilleri yönünden daha yeşil ve çevreye daha duyarlı olan yeşil hidrojenin desteklenmesi, Almanya'nın ihtiyacı olan elektriğin tamamıyla yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi amacıyla güneş ve rüzgâr enerjisine daha çok yatırım yapılması, yaşanan küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması amacıyla Paris İklim Anlaşması tarafından ileri sürülen hedeflere ulaşılması ve kömür kullanılarak enerji üretilmesinden 2030 yılına kadar vazgeçilmesi gerektiği yönünde benzerlikler göstermektedir.

Ancak Die Grünen bir yeşil parti olmasından dolayı emisyonların azaltılması konusunda CDU'ya göre daha erken bir tarih olan 2030 yılını nötr emisyon yılı olarak belirlemiştir. Bunun yanı sıra kullanılan enerji türlerinde enerji verimliliğinin artırılması, yaşanan ekolojik geçişe daha iyi ayak uydurulabilmesi ve yeşil enerji, ekonomi ve düşüncenin Almanya'da daha kolay bir şekilde özümsebilmesi amacıyla bölgeler arasında dönüşüm fonları oluşturulması, çıkarılacak tüm yasalar CO2 freninin koyulması ve nükleer enerjiden daha kısa ve efektif bir şekilde vazgeçilmesi gibi konularda CDU'dan farklılıklar göstermektedir. CDU'da EEG'nin kaldırılması ve 2045 yılında nötr emisyona ulaşılması konusunda Die Grünen'e göre farklılıklar barındırmaktadır (CDU Enerji Politikası, 2022; Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.14-28).

3.1.3. Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD)

SPD 1862 yılında Ferdinand Lassalle tarafından kurulmuştur (SPD, 2022). Kuruluşundan günümüze kadar Almanya'nın en eski partisi olma konumundadır. Sosyalizm ideolojisine sahiptir ve siyasi yelpazede merkez sol pozisyonunda yer almaktadır (Britannica Almanya Sosyal Demokrat Partisi, 2022). 2021 yılında yapılan Bundestag seçimlerinde %25,7 oranında oy almış ve mecliste 206 sandalye kazanmışlardır (BBC Türk, 2021).

Çalışmada SPD'ye yer verilmesinin sebebiyse; partinin Almanya siyasi tarihinde merkez sol siyaseti temsil ederek oldukça önemli bir yere sahip olması ve girilen seçimlerde ülkenin yönetiminde kendisine mutlaka bir yer bulmasıdır.

3.1.3.1.SPD Çevre Politikaları

(1) SPD, 2030 yılına kadar trafik dönüşümünü ilerletecek ve Avrupa'daki en modern ve iklim dostu ulaşım sistemini kuracaktır. SPD, Alman hükümetinden destek alarak, belediyelerdeki tüm yeni otobüs ve trenlerin 2030 yılına kadar iklim açısından nötr olmasını ve mevcut filoların modernize edilmesini sağlamak için değişim programları başlatacaktır. SPD, 2030 yılına kadar, demiryolu ağının en az yüzde 75'ini elektrikleştirecek, rayları daha da dijitalleştirecek ayrıca elektrikli olmayan tren güzergahları için hidrojenle çalışan trenlerin kullanımı gibi zorunlu kullanımları destekleyecektir. Gelecek elektrikli araç sürücülerine ait olacaktır. SPD, Otomotiv endüstrisindeki lider konumu devam ettirebilmek amacıyla araçların elektrifikasyonunu büyük ölçüde ilerletmek istemektedir. Bundan ötürü elektrikli araç alımını teşvik edecektir. SPD'nin hedefi, Almanya'da 2030 yılına kadar en az 15 milyon arabayı tamamen elektrikli hale getirmektir (Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.11-12). (2) SPD, Almanya'yı pil hücresi üretimi ve kullanılmış pillerin geri dönüşümü için bir merkez haline getirecektir. Bunu da pil sanayisinde yapılacak olan araştırma ve geliştirmeleri destekleyerek yapacaktır. Gelecekte otomotiv yan sanayinin önemli bir parçasını oluşturacak olan pil endüstrisinin üretim süreçlerini dönüştürmesine ve yeni iş alanları açmasına destek olacaktır. SPD, elektrikle şarj etmeyi benzin ya da mazot almak kadar kolay hale getirmek için elektrikli otomobillerin şarj istasyonlarının yaygınlaştırılmasındaki ilerlemeyi üç ayda bir değerlendirerek gerektiğinde şarj istasyonlarını inşa ederek elektrifikasyon ağının hızlandırmak istemektedir. SPD, kara, hava ve deniz ulaşım araçlarının artık iklime zarar veren CO2 salmaması için araştırma, geliştirme ve pilot projeleri destekleyecektir. Bunu da çevre dostu bir hidrojen ekonomisi oluşturmak için projelerle birleştirecektir (Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.12). (3) SPD, AB finansmanını uzun vadede daha adil ve bağımsız bir hale getirmeye kararlıdır. Bu önemli entegrasyon adımının gerçekleştirilebilmesi için büyük dijital şirketlerin vergilendirilmesi, bir CO2 sınır vergisi koyulması sonucunda elde edilen gelirleri ve emisyon ticaretinden elde edilen yeni gelirleri kullanacaktır. Bunun sonucunda emisyon oranları daha etkili bir şekilde aşağılara düşürülebilecek ve iklim dostu şirketler kurulabilecektir. SPD çevre politikası olarak; Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjilerin tüm kaynaklardan elde edilen enerjiler içindeki oranını etkili bir şekilde artırılması gerektiğini ve fosil enerji kaynaklarına olan mevcut bağımlılığın azaltılması gerektiğini ifade etmektedir. En geç 2050 yılına kadar, öncelikle Almanya'dan başlanılarak Avrupa ilk sürdürülebilir ve sera gazı nötr kıta haline getirecek ve iklim değişikliğiyle mücadelede öncülük edilecektir. SPD, küresel ısınmayı iki derecenin çok altında tutmayı eğer mümkünse 1,5 derece ile sınırlandırmayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda, Paris

İklim Anlaşması kapsamında Almanya'nın ileri sürdüğü iklim koruma taahhütlerine daha da dikkat ederek yerine getirmeyi ileri sürmektedir (Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.55-61).

3.1.3.2.SPD Enerji Politikaları

SPD, yaşanan iklim kriziyle mücadele edebilmek amacıyla, iklim açısından en geç 2045 yılına kadar nötr olmak istemektedir. Bunun başarılabilmesi içinde yapacakları şunlardır: (1) Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjiler yaygınlaştırılacaktır. (2) Sanayi ölçeğinde bir hidrojen ekonomisinin geliştirilmesine yatırım yapmaktadır. Ayrıca yeni teknolojileri daha kullanılabilir bir hale getirerek Almanya'nın aktif bir şekilde inovasyonu teşvik etmesini ve iklim açısından nötr bir sanayinin geliştirilmesinde yeni teknolojik standartlar belirlemesini sağlamaktadır. (3) Bu amaç doğrultusunda, SPD ar-ge fonlarını da gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) %3,5'ine yükseltmekte ve Almanya'nın sahip olduğu gücü her alanda devam ettirebilmesi için inovasyon bölgelerini güçlendirmektedir (SPD Programm Klimaschutz, 2022 (<https://www.spd.de/programm/klimaschutz/>, Erişim Tarihi: 08.04.2022)). (4) SPD'nin iklim koruma politikası Paris İklim Anlaşmasına dayanmaktadır. Küresel ısınmanın 1,5 santigrat derece ile sınırlandırılması amacıyla kendisine en geç 2045 yılına kadar Almanya'da iklim açısından tamamen nötr olma hedefini belirlemiştir. Partinin hedefi: İklim koruması alanında yapılacak gelişmeler sonrasında Almanya'nın enerji üretiminin yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi ve binaların yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjilerle ısıtılmasıdır. Bunun sonucu olarak ulaşım ve sanayide yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerji kullanılacağı için SPD, yenilenebilir enerji üreten tesislerin yaygınlaştırılması, elektrik şebekelerinin dijitalleştirilmesi ve enerji verimliliğinin artırılması gerektiğini savunmaktadır. Yenilenebilir enerjilerden büyük miktarlarda hidrojen elde edilebilmektedir. Hidrojen yandığında herhangi bir sera gazı yaymaz ve depolanması kolaydır. Bol miktarda bulunur ve suyu oksijen ve hidrojene bölerek üretilebilir. Büyük bir endüstriyel ölçekte üretilen temiz hidrojen olmadan iklim nötrlüğü elde edilemez. Die Grünen, SPD'den farklı olarak 2030 yılı gibi bir tarihte CO2 emisyonlarında nötr olmak istemektedir. Bundan dolayı da bu hedefin ivedilikle gerçekleştirilebilmesi amacıyla acil bir iklim koruma planı hazırlayacak, mevcut halde yürürlükte olan İklim Değişikliği Yasası'nı güçlendirecek ve iklim koruma planının bir parçası olarak tüm sektörler arasında koordinasyon kurulması gibi politikalar yapmıştır. Ayrıca Die Grünen SPD'den farklı olarak Almanya'nın hidrojen pazarındaki liderliğinin korunması amacıyla piyasa teşvikleri, sübvansiyonlar ve kapsamlı finansman destekleri vererek Almanya'nın hidrojen üretim kapasitesini artırmak istemektedir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.18-19; Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.8-9). (5) SPD'ye göre inşaat sektöründe de aşamalı olarak CO2 nötr hale getirilmelidir. CO2 üretim fiyatı koyarak yapılacak yatırımları yönlendirmek ve ev sahiplerini modernleştirmek gerekmektedir. SPD'nin hedefi: 2030 yılına kadar beş milyon eve ısı pompaları gibi inovatif

ısıtma ve enerji sistemleri kurarak enerji sağlanmasıdır. SPD yapılacak bu yeniliklerin diğerlerini devlet tarafından destekleyecektir SPD, doğrudan yatırım sübvansiyonları aracılığıyla iklime dost yeni üretim süreçlerine geçişi destekleyecek ayrıca yeşil teknolojilerin mevcut yüksek maliyetlerini telafi edecektir. Yeşil hammaddelere ulaşımın kolaylaşması ve bu hammaddelerin alışverişinin kolaylaştırılması amacıyla Pazar kuracaktır. Die Grünen ve SPD partisi enerji verimliliğinin artırılması, nükleer ve kömür enerjisine olan ihtiyacın azalması, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaşması amacıyla Almanya'daki evlerin çatılarına güneş enerjisi sistemleri, fotovoltaiik sistemler kurulması konusunda ortak bir payda da buluşmuşlardır (Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.10; Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.22).

SPD ve Die Grünen, Paris İklim Anlaşması'nın ileri sürdüğü hedeflere dayanma, enerji verimliliğinin artırılması, temiz, çevreye duyarlı bir enerji biçimi olan hidrojen enerjisinin desteklenmesi ve hidrojen santrallerinin kurulması, fosil yakıtların terk edilerek güneş veya rüzgar gibi yenilenebilir enerji dallarının kullanılarak enerji elde edilmesi konusunda, güneş enerjisi sayesinde elektrik üretebilen fotovoltaiik sistemler gibi sistemlerin Almanya'daki tüm çatılara kurulması ve bunun bir zorunluluk ya da bir norm haline getirilmesi, elektrikli araçların elektrik tüketim verimliliklerinin iyileştirilmesi ve elektrikli araçlara sahip olmanın teşvik edilmesi gibi konularda benzerlik göstermektedirler. SPD, Enerji üretiminin yeşil hammaddelerin kullanılması aracılığıyla sağlanması için yeşil hammadde pazarının kurulması, Almanya'nın CO2 emisyonlarının salgılanması açısından nötr olduğu tarihi 2045 yılı gibi bir tarih olarak belirlemesi, Die Grünen'e göre bile ileri düşünerek 2030 yılına kadar 5 milyon evin çatısına ısı pompalarının kurulması gibi inovatif enerji ve ısıtma sistemleri kurulmasının gerekli olduğunu ileri sürerek Die Grünen' den farklılıklar göstermektedir. Bunun yanında Die Grünen' de yeşil ekonominin baz alınarak kurulacak bir Sosyo-ekonomik piyasa ekonomisinin kurulması, yaşanan ekolojik dönüşümde bölgeler arası dönüşüm fonlarının yapılması yönünde politikalar üretilmesi, CO2 emisyonlarının nötr olduğu tarihin 2030 yılı olarak açıklanması, kömürden ve nükleer enerjiden elde edilen enerjilerden bir an önce vazgeçilerek yenilenebilir kaynaklara geçilmesi açısından SPD'den farklılıklar göstermektedir (Das Zukunftsprogramm Der SPD, 2021, s.8-61; Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.14-28).

3.1.4. Almanya İçin Alternatif Partisi

AfD, Konrad Adam, Alexander Gauland ve Bernd Lucke'un da içinde bulunduğu bir grup CDU üyesi tarafından 2013 yılında kurulmuştur. Parti sağ/aşırı sağ ideolojiye sahip olarak siyasi yelpazede sağ pozisyonda yer almaktadır. Kuruldukları yıl olan 2013 yılında seçime giren parti genel seçimlerde %4,7 oy almıştır. Seçim barajının %5 olması sebebiyle mecliste sandalye kazanamamıştır. 2014 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %7,1 oy elde etmişlerdir (Aras ve Sağiroğlu, 2020, s.35-37). 2021 yılında yapılan Bundestag

seimlerindeyse 2017 yılındaki seçime göre %2,3 puan kaybederek %10,3 oy almıştır. Meclisteyse 2017 yılına göre 11 sandalye kaybederek 83 sandalye elde etmişlerdir (The Guardians, 2017; Reuters Graphics, 2021).

AfD'nin çalışmada yer almasının sebebiyse; 2013 yılında kurulmasına rağmen Alman Meclisinde büyük partilerin yanında yer alabilmesi, aşırı sağın en büyük temsilcisi olması ve iklim değişiklikle savaşılmaması aksine ona alışılması gerektiğini ideolojisini benimsemesidir.

3.1.4.1.AfD evre Politikaları

AfD'nin evre politikaları bağlamında ileri sürdüğü temel savlar şunlardır;

(1) Yabani türleri korumak ve gelecek nesillere doğayı bozulmadan bırakmak için ormanlar rüzgâr türbinlerinden arındırılmalıdır. Die Grünen bunun tam tersini söyleyerek yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması için rüzgâr türbinlerinin artırılması gerektiğini ileri sürmüştür (AfD Um Welt & Energie, 2022). (2) AfD, CO2 emisyonlarını sıfıra indirme hedefini ve bunun sonucunda sosyal alanda meydana gelebilecek olan yeniden yapılanmayı reddetmektedir. Partiye göre CO2 gazının üretimi kontrol altına alınmalı ancak sıfıra düşürülmemelidir. AfD iklim değişikliği karşısında verilen mücadelede kaybetmek yerine bitkiler ve hayvanların yaptıkları gibi değişen durum ve koşullar karşısında uyum sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Tüm bu verilerin ışığında Die Grünen AfD ile taban tabana zıt bir politika geliştirerek iklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadele edilerek bunların önüne geçilebileceğini iddia etmiş ve bu konuda politikalar geliştirmiştir (DW, 2021). Ancak AfD, iklim değişikliğini ve küresel ısınmaya karşı herhangi bir politika yapmanın ya da bunlara karşı önlem almanın iklim değişikliğini ve küresel ısınmayı hiçbir şekilde durdurmayacağını kabul etmesinden dolayı bu konuda neredeyse hiç politika yapmama, küresel ısınma ve iklim değişikliği neticesinde dünya da yaşanan değişimlere karşı gelinmemesi söz konusu bu değişimlere ayak uydurulmasının gerekliliğini savunması, AB'nin Yeşil Anlaşması ve Paris İklim Anlaşması 'da dahil olmak üzere Almanya'nın kabul ettiği tüm iklim anlaşmalarından çıkılması gerektiğini ileri sürmesi sonucunda Die Grünen'le farklılıklar barındırmaktadır (AfD Klima, Energie, Technik & Digitalisierung, 2022; Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland, 2016, s.78-86).

3.1.4.2. AfD Enerji Politikaları

AfD'nin enerji politikaları konusundaki temel savları şunlardır; (1) AB'nin Yeşil Anlaşması da dahil olmak üzere planlanmış ekonomi biçimlerinin tümünü reddetmektedir. (2) EEG, devlet planlı ekonomi ve sosyal piyasa ekonomisinden bir ayrılmadır. Bu ayrılma iklim koruması bağlamında ele alınarak sübvansede edilmektedir. Bu sübvansede sonucunda elde edilen kazancın nüfus ve ekonomi içerisinde devasa bir yeniden dağıtımı vardır. Bu nedenle AfD, EEG'yi

herhangi bir değişiklik yapmadan direkt olarak kaldırmak istemektedir. Die Grünen EEG ile ilgili olarak herhangi bir politika ileri sürmemiştir. (3) Yeteri kadar ekolojik geliştirme yapılmadan kira artışları meydana geldiğinden dolayı yeni çıkarılan Bina Enerjisi Yasası'nı (GEG) reddetmektedir. Die Grünen GEG ile ilgili bir politika yapmamıştır. (4) Almanya'nın ihtiyacı olan enerjinin tamamının yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmesini ekolojik açıdan gerçekçi bulmamakta bu nedenle reddetmektedir. Oysaki Almanya'nın ihtiyacı olan enerjiyi yenilenebilir kaynaklardan elde etmek Die Grünen'in en önemli politikalarındandır (5) Ormanlarda ve koruma altına alınan alanlarda rüzgâr türbinleri ya da fotovoltaik sistemler kurulmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca yerel peyzajı, çevreyi ve vahşi yaşamı korumaya da kararlıdır. (6) Almanya, dünyanın en temiz ve verimli kömür ve linyitle çalışan elektrik santrallerine sahiptir. Bu nedenle, kömürle çalışan elektrik üretimini aşamalı olarak durdurma planlarını reddetmektedir. Kömür santrallerinin atmosfere yaydığı CO2 gazlarının fazla olması ve bu santrallerin atıklarının çevrede olumsuz etkiler meydana getirmesi sonucunda kapatılması gerekliliği Die Grünen açısından oldukça önemli kabul edilmiş ve kömür santrallerinin kapatılması için politika düzenlenmiştir. (7) Almanya'da kalan ve dünyanın en güvenli nükleer santralleri arasında yer alan altı nükleer santralin kullanım ömrü, teknik açıdan daha ne kadar elektrik üretebileceğine ve sağladığı ekonomik katkılara dayanmalıdır. Nükleer santrallerin başka nedenlerle kapatılmasını reddetmektedir. (8) Nükleer araştırma merkezlerinin yeniden kurulması, nükleer reaktörlerin işletilmesi, 3+ ve 4. Nesil gelişmiş nükleer santrallerin inşası ve füzyon enerjisinin araştırılması için gerekli bilgiyi sağlamak amacıyla uluslararası nükleer araştırma projelerine kapsamlı katılım sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca, dünyada oldukça ileri gelen bir sanayi bölgesi olan Almanya ve vatandaşları için enerji kesintilerini önlemek amacıyla güvenli nükleer santrallerin kurulmasını savunmaktadır. Die Grünen ile AfD nükleer ve kömür santrallerinin kapatılması konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Die Grünen, nükleer ve kömür santrallerinin kapatılması ve onların yerine yenilenebilir kaynaklara yönelerek rüzgar santral ve türbinleri ya da güneş enerjisi sistemleri ve fotovoltaik sistemler kurulması gerektiğini ileri sürmektedir (Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections, 2021, s.21-28) (9) Üretilen atıkların çevreye zarar vermeden bertaraf edilmesi ve hammaddelerin geri dönüştürülmesi söz konusu olduğunda buna karşılık gelen teknik bilgi konusunda Almanya iyi bir konumdadır ve bu teknik bilgi dünya çapında talep görmektedir. Atıkların bertaraf edilmesi ve ham madde geri kazanım tekniklerine yönelik araştırmalar için yetkinlik merkezlerinin oluşturulmasını savunmaktadır. (10) Enerji Tasarrufu Yönetmeliği (EnEV) ve Yenilenebilir Enerji Isı Yasası (EEWärmeG), inşaat maliyetlerinde hızlı bir artışa yol açtığından dolayı ev kiralari düşük ve orta gelirli aileler için uygun değildir. AfD, kiracıları ve mal sahiplerini korumak için EnEV ve EEWärmeG'yi değiştirmeden ortadan kaldırmaya kararlıdır. Die Grünen EnEV ve EEWärmeG ile ilgili politika yapmamıştır. (11) Almanya'da rüzgâr enerjisinin daha fazla genişlemesine karşı çıkmaktadır. Çünkü onlara göre rüzgâr enerjisi çevreye faydandan daha ziyade zarar vermektedir. Rüzgâr türbinlerinin kurulmasının öngörüldüğü alanların vatandaşların rızasına dayandırılarak belirlenmesi gerektiğini ileri sürmekte ve

rüzgâr türbinleri ile konut binaları arasındaki mesafenin minimum, 2,5 km olması gerektiğini ifade etmektedir. Rüzgâr tribünlerine sadece istisnai yerlerde (insanlara ve hayvanlara zarar gelmeyecek ayrıca arazide de herhangi bir bozulmanın olmayacağı yerlerde) izin verilmelidir (AfD Klima, Energie, Technik & Digitalisierung, 2022; Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland, 2016, s.78-86).

Tablo 3.1. (Almanya partilerinin çevre ve enerji politikalarının karşılaştırılması)

ENERJİ	POLİTİKALAR	Bündnis '90/ Die Grünen	Christlich Demokratische Union	Sozialdemokratische Partei	Alternative Für Deutschland
	Enerji Üretiminde fosil kaynakların ve nükleer enerjinin terkedilmesi	2023 yılının başına kadar kalan son iki nükleer santralin ve termik santrallerin kapatılması gerekmektedir.	Petrol, Doğalgaz ve kömürden uzaklaşması gereklidir.	Nükleer ve fosil enerjinin yerine yeni nesil hidrojen enerjisi teknolojisine geçiş yapılacaktır.	Kapatılan nükleer enerji ve termik santraller yeniden açılmalıdır.
	Konutların enerji ihtiyaçlarının sağlanması	Konutların enerji ihtiyaçlarının karşılanması için çatılarına güneş panellerinin kurulmasının norm haline getirilmesi	Binaların enerji ihtiyaçlarının çatılarına kurulacak güneş panelleri aracılığı ile sağlanmalıdır.	2030 yılına kadar beş milyon binaya güneş enerjisi ile çalışan ısı pompalarının entegrasyonu sağlanmalıdır.	Konut ihtiyacı tam olarak karşılanana kadar yenilebilir enerjili konutların yapılmasını öngören GEG yasası askıya alınacaktır.
	Yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi	Güneş panellerinin ve rüzgar türbinlerinin(kara ve açıkdeniz) çeşitlendirilmesi gerekmektedir.	Enerji üretiminde güneş, rüzgar ve hidroelektrik yaygınlaştırılması gereklidir.	Enerji üretiminde yenilenebilir kaynakların payı artırılarak enerji sektöründeki verimlilik artırılacaktır.	Güneş ve rüzgar enerjisi kullanımının ormanlar ve koruma altındaki alanlar çerçevesinde sınırlandırılması gerekmektedir.
	Yeni nesil hidrojen enerjisinin kullanımı	Yenilenebilir enerji üretiminde hidrojen enerjisinin payının artırılması gerekmektedir.	Hidrojen enerjisine verilen sübvansiyonlar artırılmalıdır.	Hidrojen enerjisinin sektörel kullanımının ve ihracatının artırılması gerekmektedir.	Hidrojen enerjisine ayrılan finansman mevcutta kullanılan nükleer enerjiyi geliştirmek için kullanılmalıdır.
ÇEVRE	POLİTİKALAR	Bündnis '90/ Die Grünen	Christlich Demokratische Union	Sozialdemokratische Partei	Alternative Für Deutschland
	Enerji üretimde çevre odaklı verimliliğin artırılması	Enerji üretim tesislerinin modernizasyonunun yapılarak verimliliğin artırılması.	Yenilenebilir enerji kaynaklarının daha efektif kullanımı ve planlaması için bir elektronik takip sistemi oluşturulacaktır.	Başta pil hücreleri olmak üzere geri dönüşüm tesislerinin artırılması gerekmektedir.	Enerji verimliliği ancak yeni nesil nükleer santrallerin kurulması ile sağlanacaktır.
	Ekolojik modernizasyon sürecinde bölgesel dönüşüm fonlarının ve programların oluşturulması	Ekolojik dönüşüm sürecinde bölgesel hizmet veren küçük ve orta büyüklükteki şirketlere mali destek verilmesi gerekmektedir.	Yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilecek enerji ile ilgili projeler, arge ve inovasyon çalışmalarına teşvik verilecektir.	2030 yılına kadar kamu araçlarının neden olduğu sera gazı salınımını azaltmak için araç teknolojilerinde elektrifikasyon uygulanacaktır.	CO2 salınımının sınırlandırılması programının toplum üzerinde oluşturduğu olumsuzlukları gözönüne alınarak revize edilmelidir.
	Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi	Almanya 2030 yılına kadar nötr ülke haline getirilmelidir ve uluslararası iklim antlaşmalarına tamamen uyulmalıdır.	Küresel ısınma durdurulmalı ve Almanya 2045 yılına kadar nötr ülke haline getirilmelidir	Almanya 2045 yılına kadar nötr olmalı ve iklim koruma politikası Paris iklim anlaşması çerçevesinde oluşturulmalıdır.	Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadele yerine adaptasyon sağlanmalıdır.
	CO2 salınımının sınırlandırılması.	Yeni kanunların çıkarılmasında ilkim değişikliği ve CO2 salınımının parametre olarak kullanılması gereklidir.	2045 yılına kadar Paris iklim anlaşmasının şartları uygulanmalıdır.	CO2 salınımına sınır vergisi getirilmelidir.	CO2 salınımı sınırlaması sanayi üretimini sektöre uğratacağından sınırlama getirilmemelidir.

Tablo 1.4'e göre Die Grünen, CDU ve SPD partileri; CO2 salınımının sınırlandırılması, küresel ısınmayla mücadele edilmesi, ekolojik dönüşüm sürecinde bölgesel dönüşüm fonlarının oluşturulması, üretilen enerjide çevre odaklı verimliliğin artırılması, enerji üretiminde fosil yakıtların ve nükleer enerjinin terk edilmesi, yeni nesil bir enerji kaynağı olduğu ileri sürülen hidrojenin yeni bir enerji kaynağı olarak kullanılması, konutların enerji ihtiyaçlarının yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması ve mevcut yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi gibi konularda benzer politikalar geliştirmişlerdir. Ancak AfD partisi bu partilerden tamamen farklı politikalar geliştirdiği görülmektedir.

3.2. İngiliz Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması

3.2.1. Green Party Of England and Wales (İngiliz Yeşil Parti)

3.2.1.1.İngiliz Yeşil Parti Çevre Politikaları

3.2.1.1.1.Emisyonların Azaltılması İçin Yılda 100 Milyar Sterlin Harcanması

İklim değişikliğiyle mücadele edilebilmesi amacıyla için doğaya salınan sera gazı emisyonlarının sıfıra indirilmesi gerekmektedir. İngiltere'de bulunan bütün büyük partiler iklim değişikliğiyle mücadele edilmesi ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasının sağlanabilmesi için harekete geçeceklerini ifade etmektedirler. Ancak İngiliz Yeşil Partisi oldukça radikal politikalar ve çözümler sunmaktadır. Muhafazakâr parti, 2050 yılına kadar İngiltere'nin doğaya saldıgı tüm sera gazı emisyonlarının durdurulabilmesi için bir yasa çıkarmıştır. İşçi Partisi, bu hedefin yerine getirilebilmesi için 2050 yılından önceyi hedeflemektedir. Liberal Demokratlar, tam tarih vererek sera gazı emisyonlarının durdurulması tarihini 2045 olarak belirleyerek oldukça iddialıdır. Ancak Yeşil Parti, mevcut emisyon salınımlarının 2030 yılına kadar durdurulması gerektiğini söylemektedirler. Bu söyleme göre, önümüzdeki on yıl içerisinde benzinli ve dizel araçların yerini elektrikli araçların alacağı anlamına gelmektedir. Doğalgazla çalışan ısıtma kazanları hidrojen enerjisiyle çalışan ısıtma kazanlarıyla değiştirilecektir. İngiltere'nin bütün evleri iyi bir yalıtımdan geçecek, sanayinin oluşturduğu tüm emisyonlar azaltılarak durdurulmaya çalışılacaktır (BBC, 2019).

3.2.1.1.2.Çevresel Fayda İçin Fosil Yakıtlardan Vazgeçilmesi

Yeşil parti manifestosuna göre, petrol ve gaz çıkarma işlemlerinin ve benzin, dizel ve uçak yakıtlarının kullanımının tamamına bir karbon vergisi getirilecek ve uygulamaya koyulacaktır. Bu vergi, tüketim fiyatlarının yükselmesine sebep olacak ve uçakla sık seyahat eden yolcular yeni bir vergiyle karşılaşacaklardır. 2030 yılına kadar benzinli ve dizel araçların kullanımı kaldırılacaktır. Manifesto, yeni ortaya çıkan, temiz olan ve sanayinin yeşil kollarında ortaya çıkan iş alanlarına odaklanmaktadır. Ancak yapılan bu planlara göre,

üretimden otomobil sanayisine kadar, karbon salınımının mevcut olduğu birçok iş imkânı ortadan kaldırılacaktır (BBC, 2019).

3.2.1.1.3.2030 Yılına Kadar 700 Milyon Ağaç Dikilmesi

Yeşiller, mevcut çiftliklerin yarısının önümüzdeki on yıl içerisinde tarımsal ormancılık yapmasını önermektedir. Yeşiller, İngiltere’de üretilen et ve süt ürünlerine kademeli olarak 10 yıl boyunca vergi uygulanması ve inek ve koyun gübrelerinden kaynaklanan metan gazı emisyonlarının azaltması gerektiğini ileri sürmektedir (BBC, 2019).

3.2.1.1.4.Tek Kullanımlık Plastiğin Yasaklanması

İngiltere’de bulunan tüm büyük partiler artık plastik atıkların azaltılması planları yapmaktadırlar. Diğer partilerden farklı olarak Yeşil parti, mevcut plastik torba vergisini plastik şişeleri, tek kullanımlık plastikleri ve mikro plastikleri kapsayacak şekilde genişletmek ve plastik şişe saklama planlarını genişletmek istiyor. Bunun yanı sıra ambalajlamada kullanılmak üzere tek kullanımlık plastiklerin üretimini yasaklamak istemektedirler. Ancak bazı uzmanlar, paketleme yapmak için plastikler haricinde başka malzemelerin kullanılmasının dünya için daha kötü sonuçlara yol açabileceğinden korkmaktadırlar. Örneğin, cam şişeler plastik şişelere nazaran doğal yaşama daha az zarar vermektedir ancak plastiklerden daha ağır olduklarından dolayı taşıma sırasında daha çok karbon emisyonunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (BBC, 2019).

3.2.1.1.5.Kırsalın ve Doğanın Restore Edilmesi

Yeşil parti, glifosatda dahil olmak üzere zararlı olan pestisitler üzerinde yeni sıkı testler yapılarak sadece bu testleri geçenlerin kullanılmasına izin verilmesi, aksi takdirde söz konusu testleri geçemeyenlerin kullanımının yasaklanmasını istemektedir. Yeşil parti, İngiltere’nin iç sularının en az %30’unun 2030 yılına kadar tamamen korunan deniz koruma alanları haline getirmesi taahhüdünü vermiştir (The Green Quality of Life Guarantee, 2022).

3.2.1.1.6.Yeni Yeşil Evler İnşa Edilmesi

Yeşil parti hem konut krizinin ortadan kaldırılabilmesi hem de karbon emisyonlarının düşürülmesi için her yıl kiralanmak amacıyla 100.000 yeni sıfır karbonlu ev inşa etmenin yasal çerçevesini oluşturan Yeni Evler Yasa Tasarısını sunacaktır. (The Green Party Two Years: Ten Bills, 2022).

3.2.1.2.İngiliz Yeşil Partinin Enerji Politikaları

3.2.1.2.1.Yeni Yeşil Enerji İçin Yeni Yeşil Sözleşme

İnsanların iklim üzerindeki etkisinin azaltılmasının anahtarı, fosil yakıtların mümkün olan en kısa sürede kullanımının bırakılmasıdır. İngiltere, rüzgâr, güneş ve gelgit enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına bol miktarda sahip olduğundan dolayı kendi kendine yetebilecek miktarda enerji üretme potansiyele sahiptir. Yeşil parti tarafından sunulan Yeşil Yeni Anlaşma, İngiltere'nin enerji arzını yenilenebilir enerjilerle güçlendirerek destekleyerek yaşanacak bu dönüşümü hızlandıracak ve enerji ihtiyacındaki azalmayla uyumlu çalışabilecek bir enerji alt yapısı oluşturacaktır. İngiltere'nin yenilenebilir enerji arzının kilidi açıldığında, enerji sistemindeki fosil yakıt kullanımı ve bununla birlikte nükleer enerjiye olan bağımlılık büyük ölçüde azaltılabilir. Enerji için Yeşil Yeni Anlaşma, İngiltere'nin enerji üretme ve kullanma şeklinde bir devrim yaratacaktır. Enerji için Yeşil Yeni Anlaşma şunları içermektedir:

(1) Topluluklar tarafından geliştirilen yenilenebilir enerji projeleri desteklenerek yerelde üretilen enerjinin faydalarının yerelde kalması sağlanacaktır (2) Rüzgar enerjisinin gelişimini hızlandırmak amacıyla yeni destek ve teşvikler sunulurken, 2030 yılına kadar rüzgar enerjisinden elde edilen elektriğin İngiltere'nin elektriğinin yaklaşık %70'ini sağlamasının önü açılacaktır (3) 2030 yılına kadar İngiltere'nin enerji ihtiyacının geri kalanını sağlamak amacıyla güneş, jeotermal, gelgit ve diğer yenilenebilir enerjiler için yeni destek sağlanacaktır (4) Planlama sistemi, rüzgar enerjisinde ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının üretiminde büyük bir artış sağlanacak bir şekilde dönüştürülecektir (5) İngiltere'nin kıyı şeridinin çoğunu elinde bulunduran Crown Estate ile birlikte çalışarak, açık deniz rüzgarı ve gelgit enerjisi için daha fazla kıyı suyu açılmalıdır. Bu hayati enerji varlıklarından uzun vadede sağlanan kârların enerji firmalarının yerine İngiltere hükümetine gelir sağlaması sağlanacaktır (6) Petrol ve gaz endüstrilerine sağlanan sübvansiyonlar kaldırılacaktır (7) Yakıt yandığında ortaya çıkan sera gazı emisyonlarına bağlı olarak, fosil yakıt alanında yapılan ithalata Karbon Vergisi uygulanacaktır. Ayrıca ithal edilen enerjinin, ortaya çıkarttığı emisyonlara göre ona da bir Karbon Vergisi uygulanacaktır. Konulan bu Karbon Vergisi oranı on yıl içinde aşamalı olarak yükseltilerek, daha ucuz ve yenilenebilir olan enerjilerin kullanımı artırılacaktır (8) İngiltere'nin enerji ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla gerektiğinde başvurulabilecek daha geniş bir üretim alanı meydana getirilecek ve üretilen enerjide fazlalık olduğunda da elektrik ihraç edilmesine izin verilecektir (Green Party Manifesto, 2019, s.10). (9) Elektrik şebekelerinin verimliliği artırılarak kapasitesi iki katına çıkarılacaktır. Böylece İngiltere fosil yakıtlardan enerji sağlanmasından uzaklaşırken ihtiyaç duyamadığı artan elektriği ihraç edebilecektir (10) Yenilenebilir kaynaklardan (örneğin, çok kuvvetli rüzgarların ya da uzun saatler boyunca güneş ışığının olduğu günler) gelen elektriğin efektif bir şekilde depolanabilmesi amacıyla - evsel güneş pilleri, sıcak su silindirlerinde ve termal depolarda ısı olarak depolama ve araç aküsü şarjının akıllı kontrolü- gibi çözümlerden

yararlanılacaktır (11) Nükleer enerjinin yenilenebilir enerji geliştirmekten daha ziyade bir oyalama olduğu, nükleer enerji tesislerinin o tesislere yakın yaşayan insanlar için oldukça büyük bir risk taşıdığı, enerji üretimi esnasında ve sonrasında yönetilemeyecek miktarlarda radyoaktif atık meydana getirdiği ve dünyayı yok etme potansiyeline sahip olan nükleer silahların üretimiyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu bilindiğinden dolayı Nükleer santrallerin inşası yasaklanacaktır. (12) İşletmeler ve kamu kurumları için ücretsiz enerji verimliliği eğitimi sağlanarak, davranış değişikliği ihtiyacı vurgulanacaktır (13) Fracking ve geleneksel yöntemlerle yapılan fosil yakıt çıkarma biçimleri yasaklanacaktır (Green Party Manifesto, 2019, s.11; The Green New Deal For Energy, 2022).

3.2.1.2.2.Sanayide Kullanılmak Üzere Yeni Enerji Kaynakları Bulma ve Yaygınlaştırma

Yeşil parti tarafından ortaya koyulan Endüstri için Yeni Yeşil Anlaşmayla birlikte geri dönüşüm ve onarım herkes için daha kolay bir hal alacak ve düzenli olarak yeni, pahalı ürünler satın alma ihtiyacı azalacaktır. Endüstri için Yeşil Yeni Anlaşması şunları içermektedir:

(1) İngiltere, kendi kendine yetebilen yenilenebilir enerji altyapısının üretilmesi anlamında proaktif olan, geniş çaplı bir destek sağlanarak uluslararası alanda kabul görmüş bir üretim merkezi olarak haline getirilecektir (2) Yeni ve temiz teknoloji standartları belirlenecek ve sanayinin söz konusu standartları karşılamasına ve bunu yaparken de yeni iş fırsatlarının ortaya çıkarılmasına yardımcı olabilmek için ar-ge'ye yatırım yapılacaktır. Eski teknolojili ve yüksek karbon emisyonu oranlarına sahip olan ekipmanların ya da makinelerin yeni teknoloji ürünü ve düşük karbon emisyonu oranlarına sahip ekipmanlarla ya da makinelerle değiştirilebilmesi için şirketlere hibe sağlanacaktır (3) İnsanların düşük karbon emisyonlarına sahip olan bir ekonomiye geçiş yolunda ortaya çıkarılan yeni işlere erişebilmelerine yardımcı olabilmek amacıyla çıraklıkta dahil olmak üzere verilen tüm eğitim ve becerilere yılda 2 milyar sterlin yatırım yapılacaktır (4) Sanayinin temiz ve yeşil hale getirilmesi yolunda yeni oluşturulan eğitim ve beceri programlarını yönetme yetkisi yerel yönetimlere verilecektir (5) Ambalajlama alanında kullanılması amacıyla tek kullanımlık olan plastiklerin üretimi yasaklanacaktır. Plastiğe alternatif oluşturulması amacıyla ar-ge'ye yatırım yapılacaktır (7) İngiliz ekonomisinin karbondan arındırılmasına katkı yapacak teknolojiler geliştiren start-up şirketlerine finansman sağlanabilmesi amacıyla bölgesel bir ortak bankalar ağı oluşturulacaktır (8) Kuzey Denizinde bulunan petrol kuleleri hızla hizmet dışı bırakılacak ve İngiltere'de geriye kalan kömür santralleri ve madenleri aşamalı olarak kaldırılacaktır. Bu süreçten etkilenen ve bu alanlarda çalışan işçiler için sanayinin yeşil ve temiz bir hale getirilmesi sürecinde ortaya çıkarılan yeni işlere adil bir şekilde geçmeleri sağlanacaktır (9) Yeni çıraklık programları desteklenecek ve onarım-yenileme sektörü güçlendirilecektir (10) Büyük şirketlerle bireyler tarafından kullanılan ürünlerin tamamına yakınının geri dönüştürmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan geri dönüşüm altyapısı

geliştirilecektir (11) Onarım ve yeniden kullanımın teşvik edilmesi amacıyla üreticilerin ürettikleri beyaz eşyalara on yıllık garantiler vermeleri istenecektir. Bunun sebebi üreticilerin yeni ürünler üretmelerinin önüne geçilerek gereğinden çok enerji tüketimi yapılmasının önüne geçilecektir (12) Üreticiler yalnızca enerji tüketimi açısından en verimli olan beyaz eşyaların, televizyonların, aydınlatmaların ve elektrikli ocakların üretmeleri için teşvik edilecektir (13) Üreticilerin yalnızca enerji verimliliği açısından en verimli ve düşük emisyon oranlarına sahip olan araçları üretmeleri zorunlu kılınacaktır (14) Demir, çelik ve çimento gibi ürünlerin üretimi sonucunda meydana çıkan CO2 emisyonlarıyla başa çıkılabilmesi amacıyla Karbon Yakalama ve Depolama (CCS) sistemi kurulacaktır (Green Party Manifesto, 2019, s.18-20; The Green New Deal For Industry, 2022).

3.2.2. Conservative Party (Muhafazakâr Parti)

Muhafazakâr parti 1984 yılında kurulmuştur. 19. yüzyılda İngiltere’de Liberal partiyle birlikte iki baskın siyasi partiden birisi olmuştur. Siyasi yelpazenin merkez sağında yer almaktadır. İdeoloji olarak muhafazakarlığı benimsemiştir (Stringfixer, 2022).

Çalışmada ele alınmasının sebebiyse; Muhafazakâr partinin İngiltere siyasi tarihinde oldukça eski dönemlerden beri var olması ayrıca yapılan seçimler göz önüne alındığında partinin gerek muhalefette gerekse de hükümette bulunarak ülke siyasetinde uzun süredir belirleyici olmasıdır.

3.2.2.1. Muhafazakâr Parti Çevre Politikaları

(1) Muhafazakâr parti, Bağımsız İklim Değişikliği Komitesinin tavsiye ettiği gibi net sıfır sera gazı emisyonu hedefine 2050 yılına kadar ulaşılması için küresel bağlamda çevre kirliliğinin önlenmesine öncülük edecektir. Yeşil Parti ise bu hedefi 2030 yılı gibi erken bir tarih olarak belirlemiştir (BBC, 2019; The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.55). (2) Parti tarafından oluşturulacak 640 milyon sterlinlik bir bütçeye sahip olan İklim için Doğa Fonu ile doğanın korunması ve restore edilmesi ve İngiltere’nin Net Sıfır hedefine ulaşmasına yardımcı olacaktır. Yeşil parti, iklimin korunması açısından Muhafazakâr partiden farklı bir politika izlemektedir. Bu politikaya göre, glifosat gibi zararlı pestisitleri sıkı testlerden geçirerek sadece testlerden olumlu sonuç alanların kullanılmasına izin verecektir (The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.43; The Green Quality of Life Guarantee, 2022). (3) Turbalık alanları restore ederek ve Büyük Northumberland Ormanı oluşturma yönündeki hedefine dayanarak gelecek Parlamento süresinin sonuna kadar yılda 75 bin ağaç dikecektir. Ayrıca ormansızlaşmayla mücadele edilmesi, peyzajların ve yaşam koridorlarının korunması için uluslararası alanda yeni ortaklıklar kuracaktır. Düşük enerji tüketimine dolayısıyla da düşük enerji faturalarına sahip olan çevre dostu evler yapılmasını

destekleyecek ve tüm sokakların ağaçlarla donatılmasını sağlayacaktır. Yeşil Parti, ağaçlandırma çalışmalarında Muhafazakâr partinin oldukça ilerisindedir. Yeşil parti, çiftçilere ağaçlandırma çalışmalarında yardımcı olabilmeleri amacıyla tarımsal ormancılık yapma görevi vermiş ve 2030 yılına kadar 700 milyon ağaç dikilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Ancak Muhafazakâr Parti, Parlamento süresinin sonuna kadar 75 bin ağaç dikilmesi politikasını benimsemiştir (BBC,2019; The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.31,43,55). (4) Muhafazakâr Parti, ambalaj paketlerinde geri dönüştürülebilir plastiklerin kullanımını artırmak için ambalaj paketi üreticilerine yeni bir vergilendirme sistemi getirecektir. Plastik atıklarının OECD dışındaki ülkelere ihraç edilmesini yasaklamak için yerel konseylerle ve STK'lar ile istişareler ve toplantılar yapacaktır. Doğal çevrenin kirlenmesini, deniz yaşamını tehdit eden kirliliği ortadan kaldırmak için topluma hizmet cezası alanların parkları ve sokakları temizlemesini sağlayacaktır. Ayrıca plastik ve camın geri dönüştürülmesini teşvik etmek amacıyla depozito iade planı hazırlayacaktır. Parti ayrıca okyanusların plastik atık kirliliğinden korunması ve deniz sıcaklıklarının ısınmasının önüne geçilebilmesi amacıyla 500 milyon sterlin bütçeye sahip yeni bir Mavi Gezegen Fonu oluşturacaktır. Ve aşırı avlanmanın önüne geçilmesi ve deniz florasının korunması için yapılan Mavi Kuşak programını genişletecektir. Yeşil Parti ile Muhafazakâr Parti plastiğin kullanılmaması gerektiği konusunda ortak politikalar geliştirmişlerdir. Ancak Yeşil Parti Muhafazakâr Parti'den farklı olarak İngiltere'de mevcut halde bulunan plastik torba yasasını geliştirmek ve ambalaj sektöründe kullanılan tek kullanım ömrüne sahip olan plastiklerin kullanımını yasaklayan politikalar geliştirmiştir. Muhafazakâr Parti'de Yeşil Parti'den farklı olarak plastiğin yerine ikame olarak kullanılabilecek yeni malzemelerin üretilmesi ve atık plastiklerin OECD dışındaki ülkelere ihraç edilmesini yasaklayan politikalar üretmiştir (BBC, 2019 ;The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.43,55). (5) Muhafazakâr parti, hava kalitesini artırmak amacıyla elektrikli araç kullanımı gibi temiz ulaşım sistemlerini destekleyecek ve hava kalitesinin iyileştirilmesi için katı yeni kurallar belirleyecektir. Mümkün olan en erken tarihte de benzinli ve dizel yakıt kullanan araçların satışını kaldıracaktır. Yeşil Parti, emisyonların nötr hale getirileceği tarihi 2030 yılı olarak belirlediği için önümüzdeki on yıl içinde elektrikli araçların benzin ve dizel araçların yerini alacağını ileri sürerek politikalar geliştirmiştir (BBC, 2019; The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.55).

3.2.2.2.Muhafazakâr Parti Enerji Politikaları

(1) Muhafazakâr parti, oluşturduğu 1 milyar sterlinlik bir bütçeye sahip olan Ayrton Fonu sayesinde hem İngiliz vatandaşların yaşamlarının iyileştirmek hem de iklim değişikliğiyle mücadele edebilmek amacıyla uygun fiyata sahip ve erişilebilirliğin kolay olacağı temiz enerji geliştirme çalışmaları yapacaktır (The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.40).

Ayrton Fonu'nun amaçları:

- Evlerin çatılarına yerleştirilebilecek inovatif güneş enerjisi teknolojilerinin geliştirilmesi de dahil olmak üzere, halen herhangi bir elektrik şebekesine bağlı olmayan 1 milyar insanın uygun maliyetli olarak üretilen elektriğe erişmesini sağlamak
- Kirlenici özelliği fazla olan dizel jeneratörlerin değiştirilmesi ve yenilenebilir kaynaklardan elde edilen temiz enerjinin depolanabilmesi amacıyla pil ya da batarya teknolojisi geliştirmek
- Isınmak amacıyla halen odun ateşine güvenen 2,7 milyar insan için elektrik enerjisi kullanan sobaların tasarlanması
- Karbon üretiminin ve CO2 miktarının azaltılması amacıyla demir, çelik, Petro-kimya ve çimento fabrikalarında inovasyon sağlamak
- Elde edilen enerjinin boşa harcanmasının önüne geçilebilmesi amacıyla mevcut soğutma sistemlerinin arkasındaki teknolojinin revize edilmesi
- Kirliliğin azaltılması ve ulaşım sistemlerinin daha temiz ve daha yeşil bir hale getirilmesi amacıyla düşük emisyon oranlarına sahip olan elektrikli araçlar tasarlamaktır (Gov.uk, 2022).

(2) Muhafazakâr parti, şu anda İngiltere'nin dünya lideri olduğu açık deniz rüzgâr enerjisi endüstrisinin ürettiği elektrik miktarının 2030 yılına kadar 40 GW'a ulaşması için denizin üstüne yeni yüzer rüzgâr enerjisi santralleri yapacak ve bu santralleri etkinleştirecektir. Ayrıca yenilenebilir kaynaklardan enerji elde etmek için yatırım yapmanın yanı sıra Hidrojen gazının üretilmesini ve füzyon dahil nükleer enerjiyi destekleyecektir. Yeşil Parti ile Muhafazakâr parti rüzgâr enerjisinin kullanımı konusunda rüzgâr yeni rüzgâr türbinlerinin ve santrallerinin kurulması politikasında ortak paydada buluşmuşlardır. Ancak Muhafazakâr parti, yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi amacıyla hidrojen gazının üretilmesi ve hidrojenin kullanılarak enerji üretilmesi için santraller kurulmasını ayrıca nükleer enerjinin kullanılmasını desteklemektedir (Green Party Manifesto, 2019, s.10; The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.55). (3) Muhafazakâr parti, 2020 yılının ortasına kadar tam anlamıyla çalışan ilk karbon yakalama ve depolama tesisini oluşturmak amacıyla 800 milyon ve enerjiyi yoğun olarak kullanan sanayi kollarının düşük karbon tekniklerine geçmesine yardımcı olmak için 500 milyon Sterlin yatırım yapacaktır. Yeşil Parti'nin bu politika açısından herhangi bir çalışması bulunmamaktadır (The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.55). (4) Parti, İngiltere'deki Fracking-hidrolik kırma ivedilikle yürürlüğe girecek bir moratoryum koymuştur. Fracking 'in bilim insanları tarafından güvenli bir şekilde yapılabileceğinin garantisi alınmadan desteklenmeyecektir. Yeşil Parti, Muhafazakâr Parti'den farklı olarak Fracking uygulamasını yasaklayan politikalar

benimsemiştir (Green Party Manifesto, 2019, s.11; The Conservative and Unionist Party Manifesto, 2019, s.55).

3.2.3. Labour Party (İşçi Partisi)

İşçi Partisi 1900 yılında Keir Hardie tarafından kurulmuştur. Partinin oluşumundaki en önemli etken işçilerin, sendikacıların ve sosyalistlerin İngiliz Parlamentosunda daha iyi bir şekilde temsil edilmesidir (Labours Legacy, 2022). Parti seçime girdiği ilk yıl olan 1918 yılından günümüze kadar ki olan süreç içerisinde İngiltere’de oylarını artırmayı başarmış ve kimi zaman hükümetin kimi zamanda muhalefetin önemli bir ortağı olmuştur (UK Elections Statistics:1918-2021: A Century of Elections, 2021, s.16-17). Parti siyasal yelpazede merkez solda yer almaktadır. Ayrıca sosyal demokrasi ve sosyalizm ideolojilerine de sahiptir (Türkbay, 2014, s.152).

İşçi Partisinin çalışmada yer almasının sebebiyse ileri sürülen çevre politikalarının yeşil parti ve diğer İngiliz partileriyle karşılaştırılması ve partinin geçmişten günümüze kadarki olan süreç içerisinde İngiliz siyaseti için sahip olduğu önemdir.

İşçi partisinin doğa korunması için tasarladığı plan, İngiltere’nin doğanın korunması ve çevre sorunlarının ortadan kaldırılması için verdiği mücadelede düşüşünü tersine çevirebilmek amacıyla bilim insanları, çiftçiler, yerel topluluklar ve koruma gruplarıyla iş birliği yaparak milli parkların genel durumunun iyileştirilmesi ve geliştirilmesi programıyla başlamaktadır. İşçi partisi hükümeti, içinde bulunan habitatlar ve türlerin korunması için alınan korumaların yanı sıra doğanın restore edilmesini en büyük amaçlarından birisi olarak saymaktadır. İşçi partisi, milli parkların korunması için sağlanan fonu her yıl %50 oranında artırarak 75 milyon sterline kadar artıracaktır. Muhafazakâr hükümetin 2010 yılından beri doğanın korunması ve restore edilmesi için harcanan fonda yıllık %20 oranında bir azaltma uygulamıştır. İşçi partisi, parkların sahip oldukları görevleri yerine getirebilmeleri ve yeni görevler üstlenebilmeleri için bu fondaki kesintileri tersine çevirecek ve İngiltere’nin doğasını tüm ülkede bulunan milli parkları birbirlerine bağlayarak oluşturulacak bir ağ üzerinden restore edecektir. Ayrıca İşçi partisi, İngiltere’de yapılan on yeni parkın yönetilmesi amacıyla yıllık bütçesi 50 milyon sterlin olan bir otorite kuracaktır. Bu yeni kurulan otorite doğanın restore edilmesi ve iklim değişikliğinin azaltılabilmesi için bilimsel tavsiyelerle destelenecektir (Labour’s Plan For Nature, 2019, s.7-9).

3.2.3.1.İşçi Partisi Çevre Politikaları

(1) İşçi partisi, AB ile gelecekte kurulabilecek bir ilişkinin ya da herhangi bir ticari düzenlemenin sıhhi veya çevresel kalite standartlarını olumsuz etkilememesi gerektiği ilkesini sürekli olarak desteklemiştir. İngiltere’nin AB ile olan ilişkilerinde ya da diğer

devletlerle gelecekte yapılabilecek herhangi bir ticari anlaşmada, ileri sürülen çevre standartlarına tamamıyla bağlı kalınacağını taahhüt etmektedir. İşçi partisi ayrıca, AB içinde ya da dışında, ileri sürdüğü çevre standartlarına uyan, uluslararası çevre kanunlarına uygun ve çevreyi koruyan ticaret çerçeveleri izleyecektir. İngiliz Yeşil Parti çevresel kalitenin saptanabilmesi amacıyla İşçi partisiyle benzerlik gösteren doğaya ve çevreye zararlı olan pestisitler üzerinde sıkı testler yapılması ve sadece bu testleri geçenlerin kullanılmasını sağlayan ve diğerlerinin kullanımını yasaklayan politikalar üretmiştir. Ayrıca bu politikalarını daha da geliştirerek İngiltere'nin iç denizlerinin %30'unun koruma önlemlerinin alınması sonrasında 2030 yılına kadar tamamen korunan denizler olacağı müjdesini vermiştir (Quality of Life Guarantee, 2022, Labour's Plan For Nature, 2019, s.23). (2) Ormanların eski haline getirilmesi, iklim değişikliğinin önüne geçilmesi ve çevre acil durumuyla mücadelenin en etkili ve önemli yollarından biridir. İşçi partisinin hedefi, 3 milyar sterlinlik acil bir yatırım fonu oluşturarak, 2030 yılına kadar İngiltere genelinde 1 milyar ve 2040 yılına kadar 2 milyar yeni ağaç dikerek doğal çevrenin ve ormanların eski haline getirilmesidir. İşçi partisi, ilk olarak on İngiliz Milli Parkının biyolojik çeşitlilik kayıplarına odaklanıp, karışık yerli ağaçlık dikimleri için çevresel olarak bozulmuş alanları belirleyecektir. İşçi partisinin ağaç dikme programı, ağaç dikme ve ormancılıkta doğrudan 22.000 yeni iş imkânı ve ev yapımı, eğlence ve turizm gibi sektörlerde birçok dolaylı iş yaratacaktır. İngiliz Yeşil Parti ağaç dikilmesi politikasında İşçi partinin gerisinde kalmıştır. Yeşil Parti, 2030 yılına kadar 700 milyon ağaç dikilmesi ve mevcut çiftçilerin önümüzdeki on yıl içinde tarımsal ormancılık yapmasını politikasını üretmişken, İşçi Parti, 2040 yılına kadar da 2 milyar ağaç dikilmesi politikasını üretmiştir. Ayrıca Yeşil Parti metan gazı emisyonlarının azaltılması büyük baş ve küçük baş hayvanların gübrelerinin azaltılması gerektiğini ileri sürmüş ve İngiltere'de üretilen et ve süt ürünlerine 10 yılı süreyle vergi uygulanması gerektiğini dile getirmiştir (BBC, 2019, Labour's Green Transformation Fund, 2019, s.18). (3) Otomotiv sektörü, İngiltere'nin başarılı olduğu endüstriyel alanlardan biridir. İşçi partisi, İngiltere'yi elektrikli araç devriminin ön saflarına yerleştirmek, emisyonları azaltmak ve hava kalitesini iyileştirmek için 14 milyar sterlinlik bir yatırımı içeren ve 228.000 kişiye yeni iş imkânı olacak iddialı bir önlem paketi sunacaktır.

Bu paket şunları içermektedir:

- İngiltere'de yeni elektrikli araçların üretimine yönelik 3 milyar sterlinlik bir yatırım yapmak ve bu sektörde 195 bin yeni iş imkânı oluşturmak
- Elektrikli araçların bataryalarını üretmek amacıyla 'gigafactories' olarak bilinen üç pil fabrikasının inşasına 2,3 milyar sterlinlik bir yatırım yapmak ve bu sektör için 26.500 kişiye iş imkânı oluşturmak
- Elektrikli araç üretiminin çevresel etkisinin azaltılabilmesi için dört metal yeniden işleme tesisine 600 milyon sterlinlik bir yatırım yapmak ve bu iş sektörü için 3.000 yeni iş imkânı oluşturmak

- Elektrikli araçların şarj istasyonlarını İngiltere'nin her yerine yaymak için 3,6 milyar sterlinlik bir yatırım yapmak ve bu sektör için 3.000 yeni iş imkânı oluşturmak
- 2,5 milyon tüketiciye yeni elektrikli araç almalarını tavsiye etmek için 3,5 milyar sterlinlik faizsiz kredi paketi oluşturmak
- Elektrikli araba devriminden arabası olan ya da olmayan herkesin yararlanabilmesi için topluluk otomobil kulüplerine 300 milyon sterlinlik bir yatırım yapmaktır.

İngiliz Yeşil Parti elektrikli araçların kullanımı ve yaygınlaştırılması konusunda İşçi Partisi'nin gerisinde kalmıştır. Yeşil Parti, elektrikli araçların kullanımın yaygınlaştırılmasında emisyonların düşürülmesi politikasını bir araç olarak kullanmıştır. Ancak İşçi Partisi, elektrikli araçların kullanımının yaygınlaştırılması için kredileri ve teşvikler verilmesi, elektrikli araçların pillerinin İngiltere menşeli üretilmesi, elektrikli araçların şarj edilmesi amacıyla şarj istasyonlarının yaygınlaştırılması gibi politikalar üretmiştir. Ve söz konusu politikalar için 14 milyar sterlinlik bir bütçe ayırmıştır (BBC, 2019; Labour's Green Transformation Fund, 2019, s.9). (4) Dünya küresel bir plastik kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Plastik atıkların da içinde bulunduğu atıklar, karbon ayak izinin derinleşmesine sebep olmakta, karaları ve denizleri kirletmekte, vahşi yaşamın biyoçeşitliliğini tehdit etmekte ve gıdaları kirletmektedir. Günümüzde büyük miktarlarda plastik atık ya yakılmakta ya da okyanuslara veya doğal çevreye atılmaktadır. İşçi Partisi, daha kolay bir şekilde geri dönüştürülebilecek plastikler ortaya çıkarmak, plastiklere alternatif olabilecek malzemeler üretmek ve paketleme süreçlerine yeni yaklaşımlar geliştirmek amacıyla dokuz yeni plastik yeniden üretim ve geri dönüşüm sahasına, yeni ayıklama merkezlerine ve araştırma ve inovasyona yatırım yapacaktır. Bu yatırım sonucunda 25.000 yeni iş alanı oluşturacaktır. İşçi partisinin azaltma, yeniden kullanım, onarım ve geri dönüşüm tesislerine yapacağı 3 milyar sterlinlik yatırım sayesinde akıllı ve sürdürülebilir bir plastik sanayisi meydana gelecektir. Ayrıca hurda metalin eritilmesi ve yüksek kaliteli çeliğe dönüştürülmesi amacıyla elektrikli ark fırını kullanan üç yeni çelik geri dönüşüm tesisinin inşasına yatırım yapacaktır. Bu tesisler Workington'da, Redcar ve Corby'de 3.000 yeni iş imkânı oluşturacaktır. Parti ayrıca, atık ve geri dönüşüm altyapısının istenilen düzeye getirilebilmesi ayrıca dokuz yeni plastik geri dönüşüm ve üretim tesisi, üç yeni çelik geri dönüşüm tesisi, gıda geri dönüşümü için on beş anaerobik çürütme tesisi, yeniden kullanım ve geri dönüşüm merkezleri için 4,5 milyar sterlin yatırım yapacaktır. İngiliz Yeşil Partisi atık plastiklerin geri dönüştürülmesi politikasında İşçi Parti ile birçok bakımdan benzer politikalar geliştirmiştir. Yeşil parti plastik kullanımına vergi konulması, İngiltere'deki mevcut plastik torba politikasını genişletmek ve ambalaj işlerinde kullanılan tek kullanım ömrüne sahip olan plastiğin kullanımını yasaklamak için politikalar üretmiştir. Ancak İşçi Partisi, daha efektif ve kolay bir şekilde geri dönüştürülebilen üretilmesi amacıyla inovasyonlar üretmiştir. Bunun yanı sıra İşçi Partisi, atık durumunda olan demir ve çeliğin

geri dönüştürülmesi amacıyla santraller ve fabrikalar açacağını dile getirmiştir. (BBC, 2019; Labour's Green Transformation Fund, 2019, s.22).

3.2.3.2.İşçi Partisi Enerji Politikaları

(1) Binalarda elektrik ve ısı enerjilerinin kullanılması bugün İngiltere'deki en büyük emisyon kaynaklarından biridir. İklim kriziyle mücadele edilebilmesi için eskiyen konutların onarılması çok önemlidir. İşçi partisi, İngiltere'deki hemen hemen her evi ve binayı 2030 yılına kadar mümkün olan en yüksek enerji verimliliği standartlarına yükseltecektir. Isınmak için ihtiyaç duyulan enerji miktarının azaltılması sadece emisyonların azaltılmasını sağlamayacak aynı zamanda da enerji faturalarını yılda ortalama 417 sterlin düşürecektir. Enerji ihtiyacının azaltılması ve emisyonların düşürülebilmesi için İşçi partisi, 60 milyar sterlinlik yatırım yapacak, İngiltere'nin emisyonlarında %10 azalma sağlayacak, 450.000 yeni iş imkânı sunacak ve 27 milyon evi iyileştirecektir. İngiliz Yeşil Parti konutların yenilenmesi ve enerji bakımından revize edilmesi politikasında İşçi Partisi'nin gerisinde kalmıştır. Yeşil Parti, 2030 yılına kadar İngiltere'deki 1 milyon evi ve binayı enerji tüketimi bakımından A ya da A+ enerji tüketim seviyesine getirmek amacıyla bu binaları sürdürülebilir malzemelerle yalıtacaktır. Ayrıca yeni yapılan evlere Passivehaus standardı koyacaktır. Ancak İşçi partisi, 2030 yılına kadar İngiltere'deki tüm binaları enerji tüketiminin azaltılması konusunda yalıtacak ve iyileştirecektir (Green Party Manifesto, 2019, s.13-15; Labour's Green Transformation Fund, 2019, s.5). (2) İngiltere, açık deniz rüzgârı alanında dünyanın en önde gelen ülkelerinden biridir. Bunun devam edebilmesi amacıyla İşçi partisi, 2030 yılında mevcut türbinlere ek olarak 7.000 deniz ve 2.000 kara rüzgâr türbini inşa ederek İngiltere'nin elektriğinin neredeyse %60'ını bu türbinlerden üretecektir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için İşçi partisi, 8 milyar sterlinlik yatırım yapacak, 7.000 açık deniz rüzgâr türbini 2.000 kara rüzgâr türbini inşa edecek ve 100.000 yeni iş imkânı sunacaktır. Ayrıca, evlere, kamu binalarına ve işyerlerine güneşten elde edeceği enerjiden ürettiği elektriği sunacaktır. Çatı üstü güneş enerjisi sistemleri, hibeler ve faizsiz kredilerin bir kombinasyonu olarak finanse edilerek evler ve işyerlerinin enerji faturalarını doğrudan azaltacaktır. Büyük ölçekli güneş enerjisi sistemleri, kamu ve özel yatırımların bir karışımı yoluyla finanse edilecektir. İşçi partisi, yenilenebilir enerjinin en ucuz biçimlerinden biri olan güneş enerjisi için 3 milyar sterlinlik yatırım yapacak, 20.000 kişiye yeni iş imkânı sunacak ve 22.000 futbol sahasını kapsayacak kadar güneş enerjisi kuracaktır. Parti ayrıca Fracking yöntemini, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş sürecinde bir engel olarak gördüğünden dolayı, yasaklayacaktır. İngiliz Yeşil Parti, güneş enerjisinin kullanımının artırılması politikalarında İşçi Partisinin epey bir gerisinde kalmıştır. Yeşil Parti, rüzgâr enerjisine teşvikler yaparak yeni rüzgâr santrallerinin kurulmasını sağlayarak 2030 yılına İngiltere'nin enerji ihtiyacının %70'ini rüzgâr enerjisinden elde etmeyi taahhüt etmiştir. Ayrıca yeşil dönüşüm sürecinde kapatılacak nükleer santrallerin yerini de güneş, jeotermal gibi yenilenebilir enerjilere yatırımlar yaparak

çözmeyi planlamaktadır. Ancak İşçi Partisi, 2030 yılına kadar mevcut rüzgâr türbinlerine ek olarak 9000 rüzgar türbini kuracaktır. Ayrıca, evlerin çatıları için fotovoltaiik sistemler kurulmasını teşvik edecek ve güneş enerjisinden enerji üretilmesi amacıyla kamu-özel iş birliği oluşturacaktır (Green Party Manifesto, 2019, s.10; Labour's Green Transformation Fund, 2019, s.6-10; The Guardian, 2016).

3.2.4. UK Independence Party (Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi-UKIP)

1993 yılında Alan Sked tarafından kurulan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi kurulduktan itibaren oy oranlarını düzenli olarak artırmıştır. Parti özellikle Brexit sürecinde İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıkması için verdiği mücadele ile gündeme gelmiştir nitekim Avrupa Birliği ile yollarını ayıran İngiltere'de bu sonucun en önemli aktörü UKIP olmuştur. Siyasi Yelpazede Aşırı Sağ olarak konumlandırılan parti kimi çevrelerce popülist bir hareket olarak da görülse de Birleşik Krallık milliyetçi seçmeni tarafından oldukça destek görmektedir. Bu çalışmada UKIP'e yer verilmesinin nedeni son dönemlerde ülke gündemi hatta Avrupa gündeminde bile etkili olmuş bir parti olması ve Yeşil teori ile aşırı sağ düşüncenin çevre ve enerji konularında karşılaştırılmasıdır.

3.2.4.1. UKIP Çevre Politikaları

(1) UKIP, İngiltere'yi, ürettiği her bir ton CO2 emisyonu için sertifika olarak karbon emisyonlarının yüksek ve düşük emisyon yayan ülkeler ve üreticiler arasında işlem gördüğü Paris İklim Anlaşması COP-2016 başta olmak üzere tüm İklim Anlaşmalarının şartlarından çıkararak NET SIFIR'ı reddedecektir. Ancak UKIP tarafından ileri sürülen bu politikanın yanı sıra İngiliz Yeşil Parti CO2 emisyonlarının azaltılması için belirlenen en son tarihi 2030 olarak belirlemiştir. Ayrıca bu hedefin yerine getirilmesi amacıyla Paris İklim Anlaşması'nın direktiflerini tamamıyla kabul etmişlerdir (BBC, 2019; UKIP National Manifesto, 2021, s.21). (2) UKIP, kara ve açık denizlerin kenarlarında daha fazla rüzgâr enerjisi santralinin kurulmasını önleyecektir. Ayrıca onları tehlikeli birer dikkat dağıtıcı olduklarından dolayı otoyolların kenarlarından uzaklaştıracaktır. İngiliz Yeşil Parti, UKIP'in daha fazla rüzgâr türbini kurulmasını önleyen bu politikasının aksine İngiliz ekonomisinden fosil yakıtların daha çabuk bir şekilde uzaklaştırılması için daha fazla rüzgâr türbinleri ve santralleri kurulması için teşvikler verecektir. Yeşil Parti bu teşvikler sayesinde 2030 yılına kadar İngiltere'nin enerji ihtiyacının %70'ini karşılayacağını ileri sürmektedir (Green Party Manifesto, 2019, s.10; UKIP Policies: The Environment, 2022). (3) Dizel araçlar, hava kalitesinin düşmesine sebep olan nitrojen oksitler, dioksitler ve karbon partikülleri üretmektedir. Bundan dolayı UKIP, 2035 yılından sonra dizel araçların kullanılmasını yasaklayacak, ancak benzinli araçların alınması ve satılması yasağını kaldıracaktır. Kasaba ve şehir merkezlerinde taşımacılığın sağlanması için kullanılan otobüsler kirliliğin azaltılması

için elektrikli ve hibrit teknolojiye geçiş yapmalıdırlar. Parti, elektrikli araçların alınıp satılmasındaki vergi muafiyetlerini kaldıracak ve bu araçlara ücretsiz olarak sunulan elektriği sona erdirecektir. İngiliz Yeşil Parti’de UKIP’e benzer bir şekilde benzinli ve dizel araçların kullanımını ve satışını 2030 yılından sonra yasaklayacaktır. Ancak Yeşil Parti’nin UKIP’den farklı olarak petrol, gaz çıkarma işlemlerine çıkarma vergisi ve benzin, dizel ve uçak yakıtına da kullanım vergisi koyacaktır (BBC, 2019; UKIP Policies: The Environment, 2022). (4) Doğayı kirletme potansiyeli en yüksek olan atıklardan biriside plastiklerdir. Plastiklerin bazıları geri dönüştürülebilir olan ve bazılarıysa geri dönüştürülemeyen yedi farklı polimerden yapılmaktadır.

Tablo 3.2. Geri dönüştürülebilen ve dönüştürülemeyen plastik tipleri

Geri Dönüştürülebilir	Geri Dönüştürülemez
Tip 1 Polietilen Tereftalat (PETE)	Tip 3 Polivinil Klorür (PVC)
Tip 2 Yüksek Yoğunluklu Polietilen (HDPE)	Tip 6 Polistiren (PS)
Tip 4 Düşük Yoğunluklu Polietilen (LDPE)	Tip 7 Çeşitli

UKIP, geri dönüştürülemeyen polistiren ürün ambalajlarının kullanılmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca, tüm işletmelere geri dönüştürülebilmesi mümkün olan plastik ambalajlar veya kâğıt kullanmaları için baskı yapacaktır. Dondurulmuş ve dondurulmamış gıdaların poşetleri, ekmek poşetleri, alışveriş poşetleri ve dergi ambalajları için kullanılan Düşük Yoğunluklu Polietilen (LDPE), İngiltere’deki tüm plastik atıkların %20’sini ve tüm evsel atıkların en büyük kısmını oluşturmaktadır. UKIP, LDPE atıkları için geri dönüşüm merkezleri kurmaları ve söz konusu bu atıkların toplandıktan sonra diğer atıklardan ayırmaları için yerel yetkilileri teşvik edecektir. Gerçek şu ki, nehirlerde, haliçlerde, denizlerde ve okyanuslarda bulunan mikro plastikler, polyester ve pamuktan yapılmış giysilerin yıkanmasından ve atılmasından kaynaklanmaktadır. UKIP, polyester iplik ve mikro elyaf içeren giysilerin İngiltere’ye girmesinde ithalat tarifeleri uygulayacak ve daha emici olan ayrıca biyolojik olarak parçalanabilen yün, pamuk ve ipeğin daha fazla kullanılması için kampanya yürütecektir.

İngiliz Yeşil Parti plastiklerin kullanılması ve geri dönüştürülmesi konusunda UKIP ile benzer politikalar üretmiştir. Ancak UKIP’den farklı olarak İngiltere’deki plastik torba vergisini, su ve benzer sıvıların muhafaza edilmesi için kullanılan plastik şişeleri, tek kullanımlık imkana sahip olan plastik poşetleri ve mikro plastikleri kapsayacak şekilde genişletmek istemektedir. Ayrıca ambalajlamada kullanılmak üzere olan tek kullanımlık plastiklerin üretimini ve kullanılmasını yasaklamak için politikalar üretmişlerdir (BBC, 2019, UKIP National Manifesto, 2021, s.39-40).

3.2.4.2.UKIP Enerji Politikaları

(1) UKIP, kömürden enerji üretmek için yakılması sırasında ortaya çıkan karbonun yakalanması ve depolanmasını gerektiren 2008 İklim Değişikliği Yasası'nı yürürlükten kaldıracaktır. Söz konusu, karbonun yakalanması ve depolanması pratik veya ekonomik açıdan uygulanabilir olmaması kömür madenciliğinin yeniden başlamasını ve kömürle çalışan elektrik santrallerinin yeniden çalıştırılmasını kolaylaştıracaktır. Parti, kapatılan kömür madenlerinin yeniden açılmasına, Galler ve Kuzeydoğu İngiltere'de bulunan kasabalara ekonomik ve sosyal kazançlar sağlanması için yenilerinin açılmasına izin verecektir. UKIP, 3,6 GW'lık sürekli bir enerji çıktısı alabilmek amacıyla türbinleri yeniden devreye alacaktır. Sürekli üretim sonucunda elde edilen enerjiye 6,4 GW daha eklemek için daha küçük istasyonlar da inşa edilecek ya da kapatılanları yeniden devreye alınacaktır. İngiliz Yeşil Parti kömür kullanılarak enerji üretilmesi ve kömür çıkarılan madenler hakkında UKIP'den oldukça farklı bir politika benimseyerek İngiltere'de kapatılmayan kömür madenlerinin ve santrallerinin kapatılması gerektiğini ileri sürmektedir. Hatta bu politikasını daha da ileri götürerek bu tasviye edilme dolayısıyla işsiz kalan çalışanları İngiltere'nin enerji üretimi ve dağıtımında yaşanacak olan yeşil dönüşüm dolayısıyla ortaya çıkacak yeni işlere yerleştireceklerdir (UKIP National Manifesto, 2021, s.21-22; UKIP Policies: Energy, 2022).

(2) UKIP, eskiyen ve artık eskisi gibi verim alınamayan nükleer istasyonların devre dışı bırakılmasından kaynaklanan boşluğun doldurulması amacıyla önümüzdeki 10 yıl içinde İngiltere'nin gaz alanında kendi kendisine yeterli olmasını sağlamak için Şeyl kayalarının hidrolik makinalar aracılığıyla kırılması ve gaz elde edilmesinin sağlanması için lisanslar verecektir. Parti ayrıca, 2023 yılından sonra yeni yapılacak tüm evlerin doğal gaz şebekesine bağlanmaya devam etmesini sağlayacaktır. Ayrıca, verimliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış ucuz gaz kazanlarının gürültülü ve verimsiz bir şekilde çalışan ve pahalı olan harici ısı pompalarıyla değiştirilmesine de karşı çıkmaktadır (Green Party Manifesto, 2019, s18-20; UKIP National Manifesto, 2021, s.21-22; The Green New Deal, 2022).

(3) UKIP, Rolls Royce tarafından tasarlanan ve her biri 2 milyar sterlinlik bir maliyete sahip olacak ve 24 saat boyunca 0.44GW enerji üretebilecek 16 yeni mini nükleer istasyon inşa etme programı başlatacaktır. 60 yıllık bir ömre sahip olan bu nükleer santraller 7,0 GW'lık sürekli bir enerji üretecek ve İngiltere'ye yapılan nükleer katkıyı önümüzdeki 10 yıl içinde 10 GW seviyelerine getirecektir. Ayrıca, bol bulunan, ucuz ve güvenli bir malzeme olan toryum tuzundan enerji üretecek küçük nükleer istasyonların geliştirilmesine sponsor olacaktır. İngiliz Yeşil Parti nükleer enerji konusunda UKIP'den oldukça farklı bir politika benimsemiştir. Bu politikaya göre nükleer enerji santralleri bu santrallerin çevresinde bulunan bitki, hayvan ve insan habitatı için oldukça zararlıdır. Ayrıca nükleer santrallerden çıkan atıklar doğaya büyük zararlar vermekte ve söz konusu nükleer santraller nükleer silahların üretimiyle yakından ilgili olduklarında dolayı yeni nükleer santrallerin inşa edilmesi yasaklanacaktır (Green Party Manifesto, 2019, s.11; UKIP National Manifesto, 2021, s.22; UKIP Policies: Energy, 2022).

(4) UKIP, rüzgâr türbinlerinin ve güneş çiftliklerinin kurulması için verilen sübvansiyonları

kaldıracaktır. Tarıma veya otlatmaya elverişli olan araziler tarıma iade edilmelidir. Ayrıca rüzgâr türbinlerinden oluşan çiftlikler, şiddetli rüzgâr dönemlerinde kapatıldığında artık devlet tarafından ödeme almayacaktır. Buna ek olarak, inşaat yapan firmaları yaptıkları evler bitmeden ve sahibine teslim edilmeden alıcılara bir güneş enerjisi sistemi seçeneği sunmaya teşvik edecektir. Bu sistemler, kendi kendine yeterliliğin %20 oranında artırılması amacıyla pil yedeği içerecektir. Söz konusu sistemlerin, masrafları devlet sübvansiyonlu olacaktır. İngiliz Yeşil Parti'de konutların temiz enerjiden enerji üretmesi için UKIP ile benzer politikalar geliştirmiştir. Bunun yanı sıra Yeşil Parti yeni inşa edilecek binalarda Passivehaus standardı getirmek için politikalar yapmıştır. Ayrıca binaların enerji standartlarını A ya da A+ enerji standardına dönüştürmek amacıyla yılda 1 milyon evi ve binayı sürdürülebilir malzemeler kullanarak yalıtım yapacaktır (Green Party Manifesto, 2019, s.13-15; UKIP National Manifesto, 2021, s.22). (5) Parti, Fracking yöntemini kâr marjı yüksek olan bir yöntem olarak gördüğü için bu yöntem kullanılarak elde edilen geliri bir fona aktaracak ve bu fonu yeni yatırımların sübvansiyon edilmesinde kullanacaktır. Bu sebepten ötürü Fracking yönteminin yasaklanmasına karşı çıkmaktadır (BBC, 2013).

Tablo 1.6. İngiltere partilerinin çevre ve enerji politikalarının karşılaştırılması

	POLİTİKALAR	Green Party of England and Wales	Conservative Party	Labour Party	UK Independence Party
ENERJİ	Enerji üretiminde fosil kaynakların ve nükleer enerjinin terkedilmesi	Petrol ve doğalgaz sektörlerine sağlanan teşviklerin rüzgar enerjisi sektörüne aktarılması ve yeni nükleer santrallerin inşasının yasaklanması gerekmektedir.	Yenilenebilir kaynaklardan elden edilen enerji açığının kapatılması için hidrojen gazının üretilmesi ve füzyon dahil nükleer enerji üretimi desteklenecektir.	Yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi yolunda fosil ve nükleer enerjiye ayrılan kaynakların payı aşamalı olarak azaltılacaktır.	2035 yılından itibaren dizel araç kullanımı yasaklanacak ancak benzinli araçların kullanımı için herhangi bir kısıtlama olmayacaktır, kapatılan kömür madenleri yeniden açılacaktır.
	Yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi	2030 yılına kadar İngiltere'nin enerji ihtiyacının karşılanması amacıyla yenilenebilir enerji(güneş, jeotermal,gelgit) teşvikleri artırılacaktır.	Açık deniz rüzgar enerjisi üretiminde İngiltere'nin payının artırılması için yeni nesil yüzer rüzgar enerjisi santralleri yapılacaktır.	2030 yılına kadar 7 bin deniz, 2 bin kara rüzgar türbini inşa edilecek ve çatı üstü güneş enerjisi sistemlerine verilen hibler artırılacaktır.	Doğal yaşam ve çevreyi olumsuz etkileri olduğu düşünülen kara ve deniz rüzgar türbinlerinin kurulması önlenecektir.
	Enerji verimliliğinin artırılması ve enerji ihracatı	Mevcut enerji altyapısının verimliliğini artırmak amacıyla yenileme çalışmaları yapılmalıdır bununla birlikte oluşan enerji fazlası ihraç edilmelidir.	Isıtma, soğutma, depolama ve enerji üretiminde kullanılan eski yöntemlerin yerine inovatif sistemlerin kullanımını teşvik eden Ayrton fonu oluşturulacaktır.	2030 yılına kadar konutların enerji verimliliklerinin artırılması için yenileme çalışmalarına destek verilecektir.	Enerji üretimi ve verimliliği daha fazla olan yeni nesil 16 nükleer santral açılacaktır.
	Fracking Yönteminin Kaldırılması.	Fracking yöntemi ve diğer geleneksel fosil yakıt çıkarma yöntemleri terk edilmelidir.	Fracking Yöntemine moratoryum uygulanacaktır ve fracking yönteminin güvenilirliği üzerine bilimsel çalışmalar takip edilecektir.	Temiz enerji yolunda önemli bir engel olan fracking yöntemi yasaklanacaktır.	Fracking yönteminin getirdiği sermaye oluşturulacak devlet fonu aracılığıyla yeni yatırımlara önyak olacaktır.
ÇEVRE	POLİTİKALAR	Green Party of England and Wales	Conservative Party	Labour Party	UK Independence Party
	CO2 salınımının sınırlandırılması.	2030 yılına kadar elektrikli araç kullanımı teşvikleri artırılacak, doğalgazlı ısıtma sistemleri hidrojenli sistemlerle değiştirilecek, sanayinin oluşturduğu emisyonlar azaltılacaktır.	2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarının salınımı küresel değerlere uygun hale getirilmelidir.	2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarının salınımı küresel değerlere uygun hale getirilmelidir.	Karbon nötr hedefi(net sıfır) reddedilecektir.
	Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi	Fosil yakıtların terkedilmesi, 2030 yılına kadar 700 milyon ağaç dikilmesi, toprağı olumsuz etkileyen kimyasallara karşı denetimlerin artırılması gerekmektedir.	Yılda 75 bin ağaç dikilecek, İklim değişikliği ile mücadele ve doğanın restorasyonu için 640 milyon değerinde iklim için dönüşüm fonu oluşturulacaktır.	İklim değişikliği ve ormansızlaşma ile mücadele edilmesi için 2040 yılına kadar aşamalı olarak toplamda 2 milyar ağacın toprakla buluşturulması	Başta Paris iklim anlaşması olmak üzere CO2 emisyonunun azaltılması öngören bütün uluslararası iklim anlaşmalarından çıkılacaktır.
	Doğal kaynak ve çevre kirliliğinin azaltılması	Tek kullanımlık plastiklerin üretiminin yasaklanması gerekmektedir.	Ambalaj sektöründe geri dönüşümlü ürünlerin kullanımının teşviki artırılabilecek ve okyanusların plastikten arındırılması için mavi gezegen fonu oluşturulacaktır.	Kullanılan pestisitler üzerinde kimyasal testlerin sıklaştırılması ve sadece testleri geçenlerin kullanılmasına destek verilmelidir.	Geri dönüştürülemeyen ambalaj ve plastiklerin kullanımı yasaklanmalıdır.
	Çevrenin korunmasının mevzuatlarla düzenlenmesi ve teşviki	Sıfır karbonlu yeni konutların inşası için teşvik kanunu çıkarılmalı, hava kirliliğine yol açan araçlara karşı karbon vergisi getirilecektir.	Geri dönüştürülemeyen ambalaj ve plastik üretimi yapan firmalara ek vergiler getirilmelidir.	Çevre korunması bağlamında yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için teşvik planları oluşturulacaktır.	Benzinli araçların alım ve satımına kısıtlama getiren mevzuat kaldırılacak olup, dizel araçların alım ve satımı 2045 yılına kadar aşamalı olarak durdurulacaktır.

Labour Parti (İşçi partisi); CO2 salınımının azaltılması, iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele edilmesi, doğal kaynakların ve çevrenin kirliliğinin azaltılması, çevrenin korunmasının mevzuatlarla düzenlenmesi, Fracking yöntemiyle enerji üretilmesinin önüne geçilmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve ihraç edilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve enerji üretiminde fosil yakıtlardan ve nükleer enerjiden uzaklaşılması konularında hemen hemen benzer politikalar oluşturmuşlardır. Ancak Birleşik Krallık

Bağımsızlık Partisi bu konularda diğer partilerden taban tabana zıt politikalar geliştirdiği görülmektedir.

3.3. Fransız Siyasi Partilerinin Çevre ve Enerji Politikalarının Karşılaştırılması

3.3.1. Les Verts (Fransız Yeşil Parti)

3.3.1.1. Les Verts Çevre Politikaları

3.3.1.1.1. Karbon Nötrlüğünün Gerçekleştirilmesi

Les Verts önderliğinde Paris’ de Strazburg ve Grenoble gibi şehirler ve Avrupa Parlamentosuyla aynı şekilde iklim acil durumu alanındaki ilk ilanını kabul edecektir. Bunun ötesinde Les Verts Paris Anlaşmasının taahhütlerini yerine getirmek amacıyla 2040 yılına kadar karbon salınımlarını azaltarak nötrlük seviyesine ulaşmayı hedef olarak belirlemiştir. Ayrıca alınacak bütün siyasi, sosyal, toplumsal ve kültürel kararlarında karbon nötrlüğü çerçevesinde alınmasını sağlayacaklardır (Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.7).

3.3.1.1.2. Ormanların İklim Değişikliği Tehlikesine Karşı Korunması

Les Verts, silvikültür uygulamaları yapılması ve türlerin ekosistemlerde çeşitlendirilmesi yoluyla endüstriyel silvikültüre alternatifleri destekleyecektir. Ayrıca, ONF (Office National des Forêts) ile yakın iş birliği içerisine girilerek “ağaçtan önce orman” politikası belirlenecek ve ahşabın üzerindeki sömürünün kaldırılması bir orman politikası haline getirilecektir (Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.11).

3.3.1.1.3. İklim Değişikliğine Karşı Uygun Su Politikalarının Belirlenmesi

Les Verts, özellikle 2021-2022 yılları arasında Su Geliştirme ve Yönetimi için Ana Planların (SDAGE) talimatı yoluyla, tüm su kaynaklarının niteliksel durumunu belirleyerek su kirlilikleriyle mücadele edecektir. Ayrıca suya erişimin daha adil bir şekilde olmasını sağlamak amacıyla suyun dağıtım yöntemleri değiştirilecek ve içme suyu toplama noktaları koruma altına alınarak suyun korunması için bir heyet oluşturulacaktır. Les Verts suyun korunması amacıyla birtakım politikalar yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Söz konusu politikalar şunlardır: (1) Planlama, Sürdürülebilir Kalkınma ve Bölgelerin Eşitliği için Bölge Planlarına deniz ve kıyı ekosistemlerinin korunması ve restorasyonunu dahil edilmelidir. (2) Bölgesel su parlamentoları kurarak bölgesel aktörler arasında yaşanan tartışma, düzenleme ve iş birliği sağlamak aynı zamanda bölgelerdeki su meseleleri üzerinde ortak bir çözüme kavuşmak amacıyla farklı su toplama alanlarındaki eylemlerin birbirleriyle koordineli şekilde

çalışmasını sağlamak. (3) Su kurumlarının giderlerini ve finansmanını sağlamak amacıyla havza sözleşmeleri oluşturulmalıdır. (4) Su yönetiminin iadesi ve bakımı desteklenmelidir (Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.14).

Suyun yoğun olarak kullanıldığı tarımsal uygulamalar ya da sahip olunan maden sularının kötü yönetilmesi, uzun vadede yeraltı suyunun kapasitesini azaltmakta ve içilebilirliğini tehdit etmektedir. Yeraltı sularının, nehirlerin ve göletlerin toplu su üretim işletmeleri ya da fabrikaları tarafından istismar edilmesi ve çoğu zamanda illegal yollarla ele geçirilmesinin artması ve atıklarını sulara bırakan sanayi komplekslerinin sayıları günden güne artmaktadır. Les Verts bunun önüne geçebilmek amacıyla su ve toprak için kirlilikten arındırma ve koruma planları uygulayacaktır. Ayrıca Avrupa yasalarının ileri sürdüğü şekilde su yollarının eski hallerini almalarını sağlamak amacıyla barajların sökülmesini başlatacaktır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.21).

3.3.1.1.4. İklim Acil Durum Politikasının Belirlenmesi

Paris Anlaşması'nın yapılmasına, bilim insanları tarafından ileri sürülen pek çok uyarıya ve özellikle de Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) ortaya koyduğu raporlara rağmen, dünya +3 ila +5°C arasında ısınmaya doğru gitmektedir. Gelişmişliğiyle ve dünyanın altıncı büyük ekonomisi olmasıyla bilinen Fransa, kendisini ısınmanın istenilen düzeye düşürülmesi ve iklim alanında yapılacak diplomaların öncüsü olarak konumlandırmak istemektedir. Les Verts, temel haklara karşı gösterilen saygının garanti altına alınması ve iklim değişikliğiyle mücadele edilebilmesi amacıyla belirlenen hedeflere ulaşmak için her türlü çabayı gösterecektir (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.18).

3.3.1.1.5. Sera Gazı Emisyonlarını 2030 Yılına Kadar %60 Oranında Azaltmak

Fransa'nın mevcut hükümeti, faaliyette bulunduğu beş yıllık dönem içerisinde kabul edilmiş olan iki önemli iklim yasasına rağmen, 2050 yılına kadar karbon nötrlüğü gibi uzun dönemli iddialı hedefler belirlemiş ve karbon bütçelerini düşürmeyi tercih etmiştir. Ancak, IPCC mevcut sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması için önümüzdeki on yıl içinde radikal adımlar atılması gerektiğini dile getirmiştir. Les Verts bu nedenle, İklim Yüksek Konseyi ile istişarede bulunduktan ve enerji ve iklim alanındaki ilk yönelim yasasının kabul edilmesinden sonra 2023 yılı gibi erken bir tarihte Fransa için doğru hedef seviyesini belirleyecektir (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.18-19).

3.3.1.1.6. Kamu ve Özel Binaların Karbondan Arındırılması

Les Verts, hem özel binaların hem de kamu binalarının en az %50-%75 oranında karbondan arındırılması amacıyla karbondan arındırma stratejisi belirleyecektir. Bunun yapılabilmesi için, kamu ihalesi çağrılarının yapılacağı, mevcut binaların yenilenmesinde ve yeni binaların yapılmasında düşük karbon emisyonu oranlarına sahip olan biyo-bazlı malzemeler kullanılacak ve son olarak da sıfır atığın teşvik edilmesi gibi yönetmelikler çıkarılacaktır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.42).

3.3.1.1.7. Geri Dönüştürülemeyen Plastiklerin Kullanımının Yasaklanması

Plastik, 21. yüzyılın sahip olduğu en büyük kirlilik sorunlarının başlıcalarından biridir. Plastik üretimi mevcut halde alınan tüm önlemlere rağmen artmaktadır. Çoğu plastik ürünü geri dönüştürülememektedir. Les Verts, plastik sorununu kökeninden halletmek amacıyla, fiziksel ya da kimyasal süreçler sonucunda geri dönüştürülemeyen ve tüketim bölgelerinde geri dönüşüm altyapısı olmayan plastiklerin kullanımını yasaklayacaktır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.20-21).

3.3.1.2. Les Verts Enerji Politikaları

3.3.1.2.1. Yerli Yenilenebilir ve Özerk Enerjilerin Üretilmesi

Les Verts, Fransa'nın yerli ve yenilenebilir enerji üretebilmesi amacıyla her bölgenin ihtiyacına göre uyarlanan enerji üretimi ve dağıtımını sağlayacaktır. Söz konusu olan her bölgenin kendine özgü özellikleri olmasından dolayı her bölgeye farklı enerji yatırımları ve fon yardımları yapılacaktır. Örneğin, Fransa'nın kıyı bölgelerinde bulunan bölgeler için deniz rüzgâr enerjisi ya da dalga enerjisi için yatırım yapılacakken iç kesimlerde bulunan kentleşmiş yerlerde çatılara fotovoltaik sistemler veya güneş enerjisi sistemleri yerleştirmek ya da biyokütle enerjisi elde etmek amacıyla yatırımlar yapılacaktır. Fosil ve nükleer enerjilere olan bağımlılığın azaltılması amacıyla tarımda, su ürünleri yetiştiriciliğinde ve ormancılıkta yenilenebilir enerjilerin mikro üretimine yardımcı olunacaktır. Söz konusu bu enerjileri yerel alanlarda kullanmak ve bölgelerin sahip oldukları enerji özerkliklerini artırmak amacıyla sektörlerin yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjiyle çalışmasına yardımcı olunacaktır. Son olarak enerji sektöründeki bu değişim ve dönüşümün daha efektif olmasını sağlamak amacıyla binalarda tadilatlar yapılarak binaların az enerji tüketmesi ve daha az karbon emisyonu salgılamaları sağlanacaktır (Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.66).

3.3.1.2.2. Nükleer Enerjinin Kullanımının Terk Edilmesi ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına Yatırım Yapılması

Nükleer enerjinin bir geleceğinin bulunmaması, oldukça pahalı olması ve nükleer teknolojilerin yavaş gelişmesi hem sanayi açısından bir fiyasko olmakta hem de insanları oldukça önemli tehlikelerle baş başa bırakmaktadır. Nükleer enerjiden çıkılması, hem sayıları günden güne artan bilimsel araştırmalar ve araştırmacılar tarafından desteklenmekte hem de 2050 yılına kadar karbon nötrlüğüne ulaşma hedefi için oldukça önemli bir kilometre taşı olmaktadır. Les Verts, 2050 yılına eğer şartlar ve imkanlar el verirse 2040 yılına kadar gerek vatandaşlarla gerekse de topluluklarla istişareler gerçekleştirerek, Fransa'nın sanayi ve teknoloji alanındaki bilgi birikiminin tamamını yenilenebilir kaynaklardan enerji elde etmeye yatıracaktır. Ayrıca mevcut halde içinde bulunan nükleer yükün sorumlu bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu yönetim nükleer reaktörlerin aşamalı olarak kaldırılmasını, nükleer güvenliğin artmasını ve nükleer atıkların kimse tarafından ele geçirilmesi endişesine sahip olunmadan gömülmesini içermektedir (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.41).

3.3.1.2.3. Termal Eleklerin Yenilenmesi İçin Destek Planı Yapılması

Yaşanmakta olan ekolojik geçiş, insanların evlerini yenilemelerini gerektirmektedir. Söz konusu bu yenilemeler düşük gelir grubunda olan haneler için oldukça zordur. Les Verts, termal eleklerin sahip oldukları enerji tasarrufu sertifikalarının elden geçirilmesini sağlayacak ve enerji tasarrufunda sınıfta kalanların yenilenmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra binalar el değiştirdiğinde söz konusu elekler yeni ve enerji tasarruflu olanlarıyla değiştirilecektir. Son olarak, termal eleklerin seçiminde tavsiye vermesi ve binaların karbon ayak izlerinin azaltılması için kamu enerji verimliliği hizmeti sağlanacaktır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.41).

3.3.2. Les Republicans (Cumhuriyetçiler)

3.3.2.1. Cumhuriyetçiler Çevre Politikaları

Republicans'ın küresel ısınmanın engellenmesi ve küresel ısınmayla mücadele edilebilmesi amacıyla önerdikleri şunlardır;

(1) Hava ve su kirliliğinin önüne geçilebilmesi amacıyla hava ve suyun altyapısını yenilenecek ve mikro kirleticilerle mücadele edebilmek amacıyla yatırımlar yapılacak ve söz konusu yatırımları artırılacaktır. (2) Su depolanması artırılmalı, atık su ve arıtılmış suyun yeniden kullanımı için daha efektif planlamalar yapılmalıdır. Fransa Yeşil Partisi suyun korunması için yaptığı politikalarda Les Republicans'dan daha geniş politikalar geliştirmesi yönünden bu iki partinin su politikaları arasında ciddi farklar bulunmaktadır. Fransız Yeşil Parti örneğin,

bölgeler arasında suyun korunması amacıyla deniz ve kıyı habitatlarının ve ekosistemlerinin korunması amacıyla bu bölgelerin restore edilmesi gerektiğini, bölgeler arasında yaşanan su sorunlarının ortadan kaldırılmasını ve bölgelerin koordineli çalışmasının sağlanması için bölgeler arasında su komisyonları kurulması, su yönetiminin iadesinin ve bakımının desteklenmesi gibi politikalar yapmıştır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.21; Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.14). (3) Bölge genelinde aynı renkteki çöp kutuları kullanılarak, her ürün için aynı renkte olanların aynı çöp kutusuna atılabilmesi için kod uygulaması başlatılmalı ve tüm kamu binalarına sigara izmariti toplayıcıları yerleştirilmeli ve kasabalara ortak kompostlar kurularak atıkların geri dönüşümü basitleştirilmelidir. (4) Geri dönüştürülmüş malzemeler kullanılarak yapılmış olan ürünlere KDV indirimi uygulanmalı ve kamusal alanda geri dönüştürülen malzemelerden üretilen ürünlerin kullanılması zorunluluğu getirilmelidir. (5) 2025 yılına kadar tamamen geri dönüştürülebilen ya da yeniden kullanılabilen plastiğe ulaşılabilmesi amacıyla bir plastik geçiş fonu meydana getirerek çevreye zarar vermeyen ve geleceğin dünyasında kullanılabilecek plastiğin üretilmesi için bir plastik sektörü ortaya çıkarılmalıdır. Fransız Yeşil Parti, plastiğin geri dönüştürülmesi konusunda Les Republicans'ın gerisinde kalan politikalar üretmiştir. Yeşil Parti, plastiğin kimyasal ve fiziksel ayrıştırma aşamalarından sonra geri dönüştürülemeyen plastiğin kullanımının yasaklanması gerektiği yönünde politika üretmiştir. Ancak Les Republicans, 2025 yılına kadar geri dönüştürülebilen ya da yeniden kullanılabilen plastiğin üretilmesi amacıyla fon ayırmıştır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.20-21) (6) Çevresel kirleticiliği yüksek olan metallerin çıkarılması ve kullanıldıktan sonra ayrıştırılması için bir sektör oluşturulmalıdır. (7) Ekolojik vergilendirme alanında reform yapılmalı ve bu alandan elde edilen tüm gelir çevre korumaya ayrılmalıdır. Ayrıca suyun ve atıkların geri dönüştürülmesi amacıyla ileri sürülen teşvik edici fiyatlandırma uygulamaya konulmalıdır (Les Republicans-Notre projet pour la France: protéger, libérer, rassembler, 2022, s.34). (8) CO2 emisyonlarının azaltılması amacıyla her sektöre karbon vergisi uygulanması gerekmektedir. (9) Bu finansmanı konut ve ulaşımın karbondan arındırılmasına ayırmak için 2002 yılından günümüze kadarki olan süre içerisinde Fransız devletine yaklaşık 150 milyar Euro'ya mal olan rüzgâr ve güneş enerjisinin kurulması ve yaygınlaşması için sağlanan sübvansiyonlar durdurulmalı ve bu sübvansiyonlar konutların ve mevcut ulaşım sisteminin karbondan arındırılması için kullanılmalıdır. Les Verts ve Les Republicans binaların karbondan arındırılması alanında benzer politikalar üretmiştir. Ancak Les Republicans, Les Verts' den farklı olarak rüzgâr ve güneş enerjisi sistemlerine ayrılan 150 milyar Euro'yu binaların ve ulaşım sistemlerinin karbondan arındırılması için kullanacağını ileri sürmüştür. Bunun yanında Les Verts, yeni yapılacak binaların düşük emisyon oranına sahip olması amacıyla söz konusu binaların yapımında biyo bazlı malzeme kullanılması gerektiğini ifade etmiştir (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.42).

3.3.2.2.Cumhuriyetçiler Enerji Politikaları

(1) Akaryakıt enerjisiyle çalışan kazanları, ısı pompaları, biyokütle ve biyogaz ısıtma sistemleriyle değiştirilmeli ve konutlara öncelikli olarak su ısıtıcıları ve elektrikli ocaklar takılmalıdır. (2) Enerji filtreleri 2040 yılına kadar yenilenmeli ve E, F ve G enerji kategorisi D tipi enerji kategorisine dönüştürülmelidir. (3) Hizmet sektöründeki binalarda sıfır enerji atığı hedefini belirlenmelidir. (4) Bir nükleer santral yılda toplamda 6500 saat enerji üretmekteyken bir rüzgâr türbini yılda toplamda 2000 saat enerji üretmektedir. Rüzgâr türbinlerinden elde edilecek enerjinin nükleer santrale göre az olması, bu sektörü desteklemenin maliyetli olması, rüzgâr türbinlerinin Fransa'da kabul edilmemesi gibi sebeplerden dolayı rüzgâr türbinlerine yatırım yapmak mantıklı gözükmemektedir. Siyasi anlamda bir uzlaşma olmadığı sürece rüzgâr enerjisine moratoryum uygulanmalıdır. (5) Hükümet tarafından kapatılması planlanan nükleer santrallerin kapatılması reddedilmeli, nükleer santrallerin ömrü 60 yıla kadar uzatılmalı ve 2035 yılına kadar altı tane ikinci nesil EPR (Avrupa Su Basıncılı Reaktörleri) enerji santralinin inşasına başlanması gerekmektedir. Fransız Yeşil Partisi, nükleer enerji konusunda Les Republicans' la taban tabana zıt bir politika uygulamaktadır. Yeşil Parti, nükleer enerjiden çıkılması amacıyla mevcut nükleer santrallerin kapatılması ve yerlerine rüzgâr türbinleri ve santralleri ya da güneş enerjisi kullanan fotovoltaiik sistemlerin kurulması politikasını benimsemiştir. Ancak Les Republicans, mevcut nükleer santrallerin kapatılmasının önlenmesi ve yerlerine yenilerinin yapılması gerektiği politikasını ileri sürmüştür (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.41). (6) Fransız hidrolik barajları ulusal miras olarak ilan edilmeli ve sahip oldukları imtiyazların yenilenmesi bağlamında birbirleriyle rekabet etmeleri engellenmelidir. (9) Fransa'nın hidrojen enerjisinde dünya lideri olmasını sağlamak amacıyla hidrojen alanında 2040 yılına kadar 11 milyar Euroluk büyük bir plan başlatılmalıdır. Les Verts' in hidrojen alanında herhangi bir çalışması olmaması büyük bir eksikliktir. (10) Biyoyakıtın kullanımını 2030 yılında %15 2050 yılında %20 seviyesine çıkararak ulaşımın karbondan arındırılması sağlanacaktır. Ayrıca hava taşımacılığı için biyoyakıtların üretilmesi ve kolayca dağıtılması amacıyla bir biyoyakıt sektörü oluşturulmalıdır (Convention sur le réchauffement climatique, 2020; Les Républicains-Notre projet pour la France: protéger, libérer, rassembler, 2022, s.33).

3.3.3. Parti Socialite (Sosyalist Parti)

1969 yılında kurulan Fransız sosyalist partisi Avrupa'nın en köklü sosyalist partilerindendir. Parti kurulduğu günden günümüze kadar Fransa siyasetinde sol düşüncenin temsilcisi konumunda olmuştur. Cumhurbaşkanlığı ve senato seçimlerindeki başarısı ile hala Fransız siyasetinde önemli partilerindendir. İdeolojileri arasında Sosyalizm, Demokratik Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi bulunmaktadır. Bu çalışmada sosyalist partiye Fransa güncel siyasetindeki

etkisi ve sol düşüncenin temsilcisi olarak yeşil teori ve yeşil siyaset çerçevesindeki politikalarının karşılaştırılması için yer verilmiştir.

3.3.3.1.Sosyalist Parti Çevre Politikaları

(1) BM’de bir çevre mahkemesi kurulmasının öncüsü olunarak Fransa’da biyolojik çeşitliliğin korunması anayasada yer alacaktır. Çevresel kirlenmeye sebep olunması bir suç olarak sayılacak ve bir çevre savunucusu atanarak doğanın hakları kutsal sayılacaktır. (2) Fosil yakıtlarla ilişkili olan yatırımlara ekolojik vergilendirilme uygulanması, söz konusu olan bu vergilendirmenin adaletli olması ve ekolojik geçişin finanse edilmesi amacıyla bir İklim ve Biyoçeşitlilik ISF'nin kurulmalıdır. (3) Veri merkezi operatörlerinin mevcut halde sahip oldukları karbon ayak izlerinin azaltılması talep edilecek, ürünlerin yeniden kullanımı ve yenilenmesi sektörlerinde KDV azaltılacaktır. (4) Çiftçilerin iyi gelir elde etmeleri sağlanırken gıda egemenliğinin garanti altına alınması amacıyla intansif tarım ve bilinçli tarım yapan yeni nesil çiftçiler desteklenecektir. (5) Pestisitler, neonikotinoidler ve sentetik gübreler gibi doğaya ve toprağa zararlı olan maddelerin kullanımı yasaklanarak, genç çiftçilerin sayılarının artması ve eğitimleri için ayrılan ödenek üçe katlanarak 2030 yılına kadar tarım modeli değiştirilecektir (Anne Hidalgo Ensemble Changeons D’avenir, 2022, s.7).

3.3.3.2.Sosyalist Parti Enerji Politikaları

(1) Elektrikli araçların kullanımının yaygınlaşması amacıyla bir sosyal kiralama çözümü sunulacak, içten yanmalı motorların elektrikli motorlarla değiştirilmesine yardımcı olunacak ve mevcut tren teknolojileri geliştirilerek herkes için daha sürdürülebilir olan bir mobilite teşvik edilecektir. (2) Her yıl 760.000 evin enerji yenilenmesi desteklenerek enerji yoksulluğuyla mücadele edilecektir. Les Verts, evlerin yenilenmesi, karbondan arındırılması ve enerji yoksulluğunun önüne geçilebilmesi amacıyla Sosyalist partiden daha efektif politikalar üretmiştir. Yeşil Parti, mevcut evlere restorasyon çalışmaları yaparak binaların enerji kullanımı ve karbon salınımı açısından düşük seviyede olmasını sağlayacak ve yeni yapılacak binaları sürdürülebilir malzemeler kullanarak yapacaktır. Hem karbon nötrlüğü sağlanacak hem de enerji tüketimi azalacaktır (Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.42). (3) %100 yenilenebilir enerjiye ulaşmak ve enerji üretiminde karbon emisyonu hedefinin sağlanabilmesi amacıyla birtakım enerji anlaşmaları yapacaktır. Söz konusu enerji anlaşmalarının sebebiyse; mümkün olan en kısa sürede Fransa’yı tamamen yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjilerle donatmaktır. Bunun başarılabilmesi amacıyla yeni EPR’ler ya da küçük reaktörler inşa edilmeyecektir. Nükleer enerji, enerji piyasasının dengesinin bozulmaması ve enerji fiyatlarının artmaması için bir geçiş enerjisi olarak kullanılacaktır. Fransa’daki nükleer santrallerin kullanım süreleri Nükleer Güvenlik Kurumu (ASN) (Autorité de Sûreté Nucléaire)

ve Fransız Parlamentosu'nun kontrolleri sonucunda belirlenecektir. Fransa Yeşil Partisi, Sosyalist parti gibi nükleer enerjiyi bir geçiş aracı olarak kullanmayacak ve nükleer enerjiden fayda sağlanmasının önüne geçecek ve nükleer santralleri kapatacaktır. Oysaki Sosyalist parti, yenilenebilir enerji kaynakları Fransa'da yaygınlaşana kadar nükleer enerjinin kullanılması gerektiğini ve nükleer santrallerin ve enerjinin bir geçiş enerjisi olarak kullanılması gerektiği yönünde politika üretmiştir (20 Minute, 2022).

3.3.4. Rassemblement National Partie (Ulusal Birlik Partisi)

1972 yılında Jean-Marie Le Pen tarafından kurulan Ulusal Birlik Partisi siyasi yelpazede aşırı sağda yer almaktadır. İdeolojileri arasında Fransız Milliyetçiliği, Ulusalcılık gibi ideolojileri olan parti kurulduğu tarihten itibaren oylarının düzenli olarak artırmıştır. Özellikle Avrupa Birliğinde ayrılık rüzgârlarının esmesi ve göçmen sorununa karşı popülist bir hareket olarak güç kazanmıştır. Öyle ki 2022 yılında yapılan son Fransa milletvekili seçimlerinden ikinci parti olarak çıkmayı başarmıştır. Bu başarısı ile çalışmaya dâhil edilen aşırı sağ partinin yeşil siyasete bakışı ve bu bağlamdaki politikaları ele alınacaktır.

Rassemblement National partisinin amacı, sadece Fransa'nın sahip olduğu nükleer gücün korunması değil, aynı zamanda tüketicilerin nükleer enerjiden sağlanan enerjiye daha kolay bir şekilde ulaşması ve küresel ısınmayla mücadele edilebilmesidir (M La France 22 Mesures Pour 2022, 2022, s.5).

3.3.4.1. Ulusal Birlik Partisi Çevre Politikaları

(1) Toprağın, havanın ve suyun az ya da çok denilmeden zehirlenmesi önemli bir halk sağlığı sorununa yol açmaktadır. Ayrıca, su eksikliğine maruz kalan bölgeler oldukça önemli bir sorunla karşı karşıyadır. Rassemblement National partisi, hem mevcut su hatlarının kaybolmasının önüne geçilebilmesi hem de su kalitesinin artırılması amacıyla su dağıtım şebekelerinin yenilenmesi için plan yapacaktır. Ayrıca kuraklığa en çok maruz kalan bölgeler için tuzdan arındırma tesislerinin yapımına başlanacaktır. Les Verts ve Rassemblement National partisi su politikalarında hemen hemen benzer politikalar benimsemişlerdir. Ancak Les Verts bir yeşil parti olduğu için bu alanda daha geniş politikalar ileri sürmüştür. Örneğin Les Verts, suyun daha verimli bir şekilde kullanılmasının sağlanması, susuzluk sorununun ortadan kaldırılması ve suyun kirletilmesi gibi su sorunlarının ortadan kaldırılması amacıyla bölgeler arasında bulunan su komisyonları arasında koordinasyon sağlanması gibi politikalar benimsemiştir (M ÉCOLOGIE, 2022, s.10; Plateforme programmatique pour des projets écologistes, 2021, s.14). (2) Fransız hidrolik barajlarının sahip olduğu sorunların on yıldan fazla bir süre ertelenmesinden sonra, kesin olarak çözüleceğini ileri sürmekte ve söz konusu barajların ulusal çıkarlara hizmet edeceğini garanti etmektedir. Kolay kontrol edilebilecek

karaktere sahip olan ve esnek enerjiyi yöneten bu sektör, Fransa'nın sahip olduğu içme suyu rezervlerinin $\frac{3}{4}$ 'ünün korunmasından sorumlu olduğundan dolayı stratejik bir öneme sahiptir. Bundan dolayı, Fransa'da gerçekleştirilen tüm hidroelektrik faaliyetleri kamunun denetimine açık olacaktır (M La France Mon Projet Presidentiel, 2022, s.25; Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.41).

3.3.4.2.Ulusal Birlik Partisi Enerji Politikaları

(1) Rassemblement National partisi önderliğinde Fransa, Paris İklim Anlaşması'nın ileri sürdüğü taahhütlere seçtiği araçlarla, kararlaştırdığı hız ve aşamalarla cevap verecektir. Parti, Fransa'nın her yıl yapacağı karbon azaltma politikasını hem önceki yıllarla hem de diğer ülkelerin politikalarıyla karşılaştırarak Fransız halkının iradesine ve yaşam kalitesine herhangi bir zarar vermeden belirleyecektir. Rassemblement National partisinin 2022 yılında yayınladığı parti programında da bahsedildiği gibi rüzgâr ve güneşin kullanılmasıyla enerji üretilmesi alanında moratoryum ilan edilecek, miadını dolduran rüzgâr türbinlerinin kaldırılması aşamalı olarak başlayacak ve yeni rüzgâr türbinleri yapılmasının önüne geçilecektir. Parti, maliyeti düşük ve herkes tarafından erişilebilir elektrik üretmek amacıyla rüzgâr ve güneş dışından kalan, hidroelektrik ve jeotermal gibi, yenilenebilir enerji kaynaklar kullanacaktır. Bunların yanında nükleer enerjiyi 4.nesil reaktörlerin yapılmasıyla ve mikro santrallerin inşa edilmesiyle yeniden canlandıracak ve hidrojen sektörünün geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve hidrojenin kullanılması sayesinde elektrik üretilenektir. Les Verts, nükleer enerjinin kullanılması yönünde Rassemblement National partisiyle oldukça önemli farklılıklar barındırmaktadır. Yeşil partiye göre, nükleer enerjiden çıkılmalıdır. Parti bu politikanın sebebi olarak da nükleer enerjinin güvenli olmamasını ve nükleer atıkların hem insanlara hem de doğaya zarar verdiğini göstermiştir. Ancak Rassemblement National partisi, Fransa'da yeni nükleer ve hidrojen santrallerinin kurulması gerektiği yönünde politikalar üretmiştir (M ÉCOLOGIE, 2022, s.9; Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique, 2022, s.41).

Tablo 1.7 (Fransız partilerin çevre ve enerji politikalarının karşılaştırılması)

ENERJİ	POLİTİKALAR	Les Verts	Les Republicans	Parti Socialite	Rassemblement National
	Enerji üretiminde fosil kaynakların ve nükleer enerjinin terkedilmesi	2050 yılına kadar nükleer enerjii aşamalı olarak terkedilecek, nükleer enerji güvenliği artılacak ve atıkların bertarafı güvenle yapılacaktır.	Kapatılması öngörülen nükleer santrallerin faaliyetlerine devam etmesi ve 2035 yılına kadar 6 adet yeni nesil EPR nükleer enerji santrali yapılması gerekmektedir.	Yüzde yüz yenilenebilir enerji kullanımı hedefine ulaşmak için nükleer enerji bir geçiş aracı olarak kullanılacak. Yeni nükleer santraller kurulmayacak, mevcut nükleer santraller aşamalı olarak kapatılacaktır.	Nükleer enerjiiyi terk etmek yerine dördüncü nesil nükleer santrallerin kurulması sağlanmalıdır.
	Yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi	Kıyı bölgelerinde rüzgar enerjisi iç bölgelerde ise fotovoltaik, güneş ve biyokütle enerjisi sistemleri kurulacaktır.	Rüzgar ve güneş enerjisi sistemlerine verilen destekler kaldırılmalı ve 2040 yılına kadar hidrojen enerjisine yatırım yapılmalıdır.	Enerji sektöründe %100 Yenilenebilir enerji hedefine ulaşmak için nükleer enerjinin getirdiği finansman kullanılacaktır.	Doğal yaşam ve çevreyi olumsuz etkileri olduğu düşünülen kara ve deniz rüzgar türbinlerinin kurulması önlenerek bunların yerine jeotermal ve hidroelektrik üretimi desteklenecektir.
	Enerji verimliliğinin artırılması	Enerji tasarrufunu artırmak amacıyla mevcutdaki termal elemlerin enerji sertifikalarının denetimlerinin artırılması gerekmektedir.	petrol enerjisinin yerine biyokütle enerjisi kullanımına geçilmeli, 2040 yılına kadar enerji filtreleri yenilenmeli ve E,F,G enerji tipleri D tipi enerji kategorisine alınmalıdır.	Enerji yoksulluğu ile mücadele ve verimliliğin artırılması için heryıl 760 bin konuta teşvik verilecektir.	Enerjide verimliliğin artması amacıyla yeni nesil nükleer santraller kurulmalı ve hidrojen teknolojisine geçilmelidir.
ÇEVRE	POLİTİKALAR	Les Verts	Les Republicans	Parti Socialite	Rassemblement National
	Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi	Küresel ısınma ve iklim krizi ile mücadelede söz konusu uluslararası anlaşmaların getirdiği normlar tümüyle kabul edilecek ve uygulanacaktır.	Revize edilen ekolojik vergilendirme ile elde edilen gelir iklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadelede kullanılmalıdır.	İklim değişikli ve küresel ısınma ile mücadele için gerekli mali kaynak fosil yakıtlara konulan ekolojik vergiler aracılığı ile sağlanacaktır.	Küresel ısınmanın ve iklim değişikliğinin getirdiği kuraklıkla mücadele için etkilenen bölgelere tuz arındırma tesisleri kurulacaktır.
	Doğal kaynak ve çevre kirliliğinin azaltılması	Geri dönüştürülemeyen ve geri dönüşüm altyapısı bulunmayan plastikleri kullanımı yasaklanacaktır.	Hava ve su kirliliği ile mücadele edilebilmesi amacıyla hava ve su altyapıları yenilenecek ve mikro kirleticilerle mücadele konusunda teşvikler artırılacaktır.	Çevrenin korunması konusunda BM'de çevre mahkemesi oluşturulacak ve çevresel kirliliğe neden olanlar suçlu sayılacak bu sayede çevre hakkı sağlanacaktır.	Halk Sağının korunması amacıyla su kalitesini artıracak ve kuraklık ile mücadele edecek yöntemler uygulanacaktır.
	CO2 salınımının sınırlandırılması.	İklim Yüksek Konseyi ile koordinasyon içerisinde bulunarak 2023 yılının sonuna kadar Fransı karbon nötr bir ülke haline getirecektir.	CO2 emisyonunun azaltılması amacıyla karbon vergisi mevzuata eklenecektir.	CO2 salınımı yüksek olan fosil yakıtların kullanımını azaltmak amacıyla ekolojik vergilendirme uygulamalarına başvurulacaktır.	Paris iklim anlaşmasının ileri sürdüğü şartlar Fransa ekonomisine getirdiği olumsuzluklar göz önüne alınarak yerel araçlar ve süreçler bağlamında revize edilecektir.

Tablo 1.7'ye göre Les Verts, Les Republicans ve Parti Socialite; CO2 salınımının azaltılması, küresel ısınma ve iklim değışikliğiyle mücadele edilmesi, doğal kaynak ve çevre kirliliğinin azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve enerji üretiminde kullanılan fosil kaynakların ve nükleer enerjinin terk edilmesi konularında birbirleriyle benzer politikalar oluşturmuşlardır. Ancak Rassemblement National partisi bu konularda diğer partilere göre zıt politikalar geliştirmişlerdir.

SONUÇ

Günümüze gelene kadar çevrede yaşanan iklim değişikliği, küresel ısınma, kirlilik gibi pek çok değişim onun artık bir güvenlik alanında yer alması gerektiği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Güvenlikle olan bağı günden güne artan ve gelişen çevresel sorunlar, küreselleşmenin artmasına bağlı olarak artan karşılıklı bağımlılıkla artık tüm dünyanın ortak bir sorunu haline gelmiştir. Bu sorunun gerektiği şekilde uluslararası alanda yer almasında oldukça önemli bir yere sahip olan yeşil düşünce, 1929 Ekonomik Buhranı ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemde tüm dünyaya yayılan çağdaş Batı düşüncesinin etkisi altında kalarak hızla büyüyen ve gelişen ekonominin ortaya çıkması ve buna bağlı olarak da tüketim toplumunun genişlediği dönemlerde ortaya çıkmıştır. Sonrasındaysa yeşil düşünceye bağlı olarak hem küresel siyasette hem de ülkelerin yerel siyasetlerinde kendilerine yer edinmeye başlayan yeşil siyasi partiler ortaya çıkmaya başlamışlardır. Almanya'nın başını çektiği bu yeşil siyasi parti furyasına 1984 yılında Les Verts'le Fransa, 1990 yılında da The Green Party of England and Wales adıyla İngiltere katılmıştır. Söz konusu yeşil partilerin politikalarının temelinde iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele edilmesi, yeşil düşüncenin etkisi altında tüm dünyada yaşanan ekonomik, endüstriyel, politik alanlarında yaşanan yeşil dönüşüme ayak uydurulması düşüncesi bulunmaktadır. Yapılacak politikaların tamamında çevresel sorunların ortadan kaldırılması, gelecek kuşaklara yaşanılabilir bir çevre bırakılması, çevreye verilebilecek olası zararların ortadan kaldırılması gibi temel saikler yer almaktadır.

Yapılan politikalarda, birbirlerinden bağımsız değildir ve birbirlerini etkilemektedir. Bu komplike yapı içerisinde yeşil partiler tarafından ortaya koyulan çevre ve enerji politikaları genel itibarıyla; rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik gibi çevreye zarar vermeyen ya da daha doğru bir ifadeyle mümkün olduğu kadar az zarar veren, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasıyla enerji üretilmesinin amaçlandığı, çevreyi kirletenlere cezaların uygulandığı, CO2 emisyonlarının azaltılması doğrultusunda karbon vergisinin alındığı, su, hava, toprak ve biyoçeşitliliğin korunması amacıyla plastik kullanımının mümkün olduğunca terk edilerek geri dönüştürülebilir maddelerin kullanıldığı son olarak da nükleer ve kömür enerjisinden çıkılması gerektiği yönündedir.

AB bünyesinde barındırdığı ülkelerin yenilenebilir enerji alanında kendisinin belirlediği hedeflere ulaşmalarını istemektedir. 2009 yılında yayınlanan Yenilenebilir Enerji Direktifi 'ne göre AB üyelerine yenilenebilir enerji alanında hedefler verilmiş bunun yanı sıra 2020 yılında devletlerin karma olarak elde ettikleri enerjiler içinde yenilenebilir enerjinin oranının %20 olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca AB, enerji üretiminde güvenliğin sağlanması, enerji arzında yaşanan fiyat dalgalanmalarından korunabilmesi, küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle mücadele edilmesi, çevrenin koruma altına alınması son olarak da mevcut ve yeni enerji şebekelerinin iyileştirilmesi için de politikalar geliştirilmiştir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi AB'nin temel amaçlarında birini oluşturmaktadır.

2011 yılında Japonya Fukuşima’da yaşanan felaketten sonra birçok devlet sahip oldukları nükleer santralleri kapatma kararı almıştır. Yenilenebilir enerjilere yaptığı yatırımlarla tüm dünyaya model olan Almanya da bu ülkelerden birisidir. Fukuşima’da meydana gelen nükleer santral kazasından önce Almanya’da 17 nükleer santral bulunmaktaydı ve 2010 yılında Almanya elektrik üretiminin %22’sinden fazlasını bu santrallerden sağlamaktaydı. Bu kazadan sonra Almanya sahip olduğu nükleer santralleri aşamalı olarak kapatma kararı almış ve 2023 yılına nükleer santrali olmadan gireceğini ifade etmiştir. Sahip olduğu nükleer santralleri aşamalı olarak kapatmaya başlayan Almanya’da kalan son altı nükleer santralin enerji üretimindeki payı %12 olmuştur. 2022 yılı içerisinde Almanya 30 yıldır faaliyet gösteren Brokdorf, Grohnde ve Gundremmingen C reaktörlerini kapatmıştır. Kalan son üç nükleer reaktör olan Isar 2, Emsland ve Neckarestheim 2 de 2022 yılının sonunda kapatılacaktır. Böylece Almanya 2023 yılına hiç nükleer santrale sahip olmadan girme sözünü de tutmuş olacaktır. Nükleer enerjiden vazgeçerek iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadelede oldukça önemli bir adım atmış olan Almanya, nükleer enerjiden vazgeçmesinden dolayı zarar gören enerji şirketlerine 2,4 milyar Euro tazminat ödemesi yapacaktır. Almanya yenilenebilir enerji kaynaklarına yaptığı yatırımlar sayesinde 2021 yılında ürettiği enerji ve elektriğin %41’ini yenilenebilir kaynaklardan elde etmiştir. 2030 yılına kadar sahip olduğu rüzgâr ve güneş enerjisi sistemlerinin alt yapılarının geliştirmesi ve yenilenebilir kaynaklara yapacağı yatırımlarla Almanya 2030 yılı itibarıyla enerji üretiminin %80’ini yenilenebilir enerji kaynaklarından elde etmeyi amaçlamaktadır.

İngiltere 2032 yılına kadar iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele hususunda oldukça iddialı bir hedef belirleyerek, mevcut karbon emisyonlarında %57 azalmaya gidileceği taahhüdünü vermiştir. Bu hedefe müteakiben İngiliz hükümeti Beşinci Karbon Bütçesi’ni onaylamıştır. Söz konusu bütçenin onaylanması 2050 yılına kadar İngiltere’nin uluslararası iklim pazarında ürettiği emisyonların %80 oranında azaltılması hedefinin yerine getirilmesinde oldukça önemli hedef olarak görülmektedir. İngiliz İklim Değişikliği Komitesi (CCC), İngiltere’nin inşaat, tarım ve ulaşım sektörlerinde uluslararası alanda bulunan diğer devletleri örnek alarak konjonktürel yenilik ve düzenlemelerin yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca komite hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla elektrifikasyonun hızlandırılması, CO2 emisyonlarının düşürülmesinde yardımcı olması amacıyla elektrikli otomobillerin kullanımının teşvik edilmesi, düşük emisyon oranlarına sahip enerji üretiminin artırılması amacıyla rüzgâr ve güneş enerjisi sektörlerine yapılan mali yatırımların ve sübvansiyonların artırılarak devam etmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Fransa; karbon nötrlüğünün sağlanması, ormanların iklim değişikliğine karşı korunması, nükleer enerjiden çıkılması ve güneş, rüzgâr ve gelgit gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjilere geçişin sağlanması hem kamu hem de şahıslara ait olan binaların enerji verimlilikleri artırılarak bu binaların karbondan arındırılması, elektrik alt yapısının geliştirilmesi ve elektrikli araç kullanımının teşvik edilmesi gibi konularda çevre ve enerji politikaları üretmiştir.

Ancak Fransa Almanya’da olduğu gibi nükleer santrallerin ve reaktörlerin kaldırılmasını ya da kapatılmasını istememektedir. Başını Fransa’nın çektiği on ülke, nükleer reaktörlerin iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele edilmesinde etkili, güvenli ve rekabetçi olduğunu dile getirerek nükleer santrallerin yeşil yatırım sınıflandırmasına dahi edilmesi gerektiğinin ileri sürmüşlerdir. Avrupa Birliği Komisyonu’ da nükleer santrallerin yeşil yatırım sınıfına dahil edilebilmesi amacıyla bir taslak hazırlamıştır. Bu taslağa göre, üretilen atıkları çevreye zarar vermeyecek şekilde bertaraf edebilen ve çevreye zarar vermeyen nükleer santraller yeşil yatırım sınıfına dahil edilebilir. Söz konusu şartları taşıması için nükleer santrallerin yeşil yatırım kategorisine dahil olabilmeleri için 2045 yılına kadar Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan rapora göre kendilerini revize etmeleri gerekmektedir. Aksine mevcut nükleer santrallerin kapatılmasının durdurulması ve yeni 4.nesil nükleer reaktörlerin ve EPR’lerin yapılması amacıyla yatırımlar yapmak ve sübvansiyonlar geliştirmektedir. Bunun yanı sıra rüzgâr enerjisi santrallerinin ve türbinlerinin miadını dolduranların kaldırılması ve yerlerine yenilerinin yapılmaması politikalarını belirlemiştir. Ayrıca mevcut hidroelektrik sektörünün yeniden canlandırılması ve hidrojenin kullanılarak enerji üretilmesi alanında yatırımlar yapmaktadır.

Almanya iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele edilebilmesi amacıyla nükleer enerjinin aşamalı olarak kaldırılması, kömür kullanımının bırakılması için yerli kömür üretimine sağlanan sübvansiyonların kademeli olarak durdurulmasının sağlanması, yenilenebilir kaynaklardan (güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, fotovoltaik sistemler gibi) elde edilen enerjilere yönelme bu enerjileri geliştirme ve enerji tasarrufunun teşvik edilmesi, ormanların korunması, atıkların geri dönüştürülmesinin sağlanması ve geri dönüştürülmesi mümkün olmayan atıkların (örneğin nükleer atıklar) arıtılabilmesi ve bertaraf edilmesinin verimli bir şekilde organize edilmesinin sağlanması, EEG’nin değiştirilmesi/kaldırılması, CO2 emisyonunun azaltılabilmesi amacıyla demiryolunun elektrikleştirilmesi, elektrikli araçların kullanımının ve sayısının artırılması, mevcut hidrojen teknolojilerinin geliştirilerek hidrojenle enerji üretilmesi, enerji ve ulaşım alanlarında çevreye zarar veren uygulamalara verilen yatırımların azaltılması ya da tamamen ortadan kaldırılması, motorlu taşıtların ve solvent kullanımından kaynaklanan NOx, CO2 ve NMVOC’lerin sınırlandırılması için yapılan mevcut uygulamaların güçlendirilmesi için ileri sürülen politika ve yapılan uygulamalar Fransa ve İngiltere’ye göre Almanya’nın çevre ve enerji politikalarını ön plana çıkarmaktadır.

Almanya’nın mevcut olarak yürüttüğü yeşil siyasetin, yeşil partilerin ortaya çıkmalarında ve doğaya duyarlı çevre ve enerji politikalarının yapılmasında model olarak alınması, Almanya’nın yeşil siyaset alanında ne kadar ilerlediğinin bir göstergesidir. Yenilenebilir kaynaklara yaptığı yatırımları artırarak enerji ve elektrik ihtiyacının oldukça büyük bir bölümünü yenilenebilir kaynaklardan elde etmeye odaklanan Almanya’nın nükleer enerjinin kullanımından çıkması gerek AB’de gerekse de tüm dünya da bir şok dalgası meydana getirmiştir. Çünkü giderek artan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla daha çok enerjiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu enerjinin elde edilmesi amacıyla da nükleer santrallerin

kurulması oldukça cazip bir politikadır. Ancak söz konusu enerji ihtiyacı ilk insandan günümüze gelene kadar sürekli olarak kirlenmiş olan dünyamızdaki kirlilik, sanayi devriminin yapılmasına bağlı olarak teknolojinin gelişmeye başladığı dönemlerden sonra iyice artmaya başlamıştır. Bundan dolayı ülkelerin enerji üretilmesi alanında artık nükleer ya da kömür enerjisi dışında daha efektif ve çevreye duyarlı olan politikalar üretmeleri gerekmektedir. İngiltere ve Fransa artan enerji ihtiyaçlarını rüzgâr, güneş, jeotermal gibi yenilenebilir kaynaklardan sağlamak ve çevreye duyarlı politikalar geliştirmek yerine nükleer enerjiye daha çok yatırım yapmaktadırlar. Bunun yanında her ne kadar bu iki devlette Almanya gibi yenilenebilir kaynaklara yatırım yapsa da nükleer enerji ve kömür enerjisinin kullanımında halen ısrar etmektedirler.

Almanya, İngiltere ve Fransa'nın çevre ve enerji politikalarının karşılaştırılması bağlamında bakıldığında yeşil düşüncenin etkisin fazlaca hissedilmektedir. Çünkü AB ve dünya konjonktürünün norm olarak belirlediği çevre ve enerji politikalarına uyulması amaçlandığında yeşil düşünceyle hareket edilmesi gerekmektedir. Çevreye zarar veren enerji politikalarından vazgeçilmediği, atıkların doğaya fütursuzca atılmaya devam edildiği, atık maddelerin gerektiği şekilde bertaraf edilmediği, plastik kullanımına bir kota koyulmadığı ve plastiğe alternatif olarak kullanılabilecek maddelerin geliştirilmediği, enerji verimliliğinin artırılmadığı, gelişen ısınma, enerji üretimi, teknolojilerinin çevre ve enerji politikalarına yansıtılmadığı, enerji üretiminde yenilenebilir kaynaklara yatırımlar yapılması ve sübvansiyonlar verilmesi yerine halen daha nükleer ve kömür enerjisinden ihtiyaç olunan enerji ihtiyacının karşılanmasında ısrar edilmesi küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle gerektiği şekilde mücadele edilmemesi, çevresel sorunların ve bozulmanın ortadan kaldırılmasına karşı verilen makro savaşta yapılan mikro hatalardır. Söz konusu bu hatalardan vazgeçilmediği sürece istenilen sonuçlara ulaşılamayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, A. (2019). *Çevresel Güvenlik Politikalarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi: Greenpeace ve Uluslararası Doğayı Koruma Birliği Örnekleri*. (Tez No. 622797) [Doktora Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- AfD Umwelt & Energie. (2022). <https://www.afd.de/wahlprogramm-umwelt-energie/>
- Ak, T. (2013). *Ulusal Güvenlik-Çevresel Güvenlik Ekseninde Silahlı Kuvvetler Çevre İlişkisi*. (Tez No. 355766) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akgül-Açıkmeşe, S. (2011). Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri, *Uluslararası İlişkiler*, 8(30), 43-73. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39278/462550>
- Alada, A., Gürpınar, E. & Budak, S. (2012). Rio Konferansı Üzerine Düşünceler. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 0 (3-4-5), 0-0. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusiyasal/issue/624/6250>
- ALLIANCE 90/THE GREENS: Party Program and Principles. (2021). https://cms.gruene.de/uploads/documents/145643.green-party_program_and_principles.pdf
- Altıntaş, H. (2003). Savaşların Çevresel Boyutu ve Ekosistem Üzerindeki Geri Dönüşü Olmayan Etkileri, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 131-156. <https://www.yumpu.com/tr/document/view/15838372/savaslarn-cevresel-boyutu-ve-ekosistem-uzerindeki-geri-donusu>
- Aras, İ. ve Sağıroğlu A. (2020). Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Göçmen Karşıtlığı, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (46), 33-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/article/525219>
- Arends, J.F.M. (2009). "Homeros'dan Hobbes ve Ötesine: "Güvenlik" Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları", *Uluslararası İlişkiler*, 6(22), 3-33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39268/462427>
- Arısoy, C. (2016). Ekolojik Siyaset: Almanya Yeşiller Partisi, *EURO Politika*, 0(1), 88-91. https://www.academia.edu/40938437/Ekolojik_Siyaset_Almanya_Ye%C5%9Filler_Partisi
- Baharççek, A. ve C.Emek İ. (2013). Dış Politika'nın Belirlenmesinde Ulusal Güvenlik Algısının Rolü, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (1), 101-120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd/issue/3329/46178>
- Bakan, S. ve Şahin, S. (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler, *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2), 135-152. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jilses/issue/41927/470686>
- Barnett, J. (2001). *The Meaning of Environmental Security: Ecological Politics and Policy in the New Security Era*. Zed Books London and New York, New York.
- Barnett, J. (2007). Environmental Security and Peace, *Journal of Human Security*, 3(1), 4-16. https://www.researchgate.net/publication/254012673_Environmental_Security_and_Peace

- Bayansar, R. ve Mehmet Akif Ö. (2018). Ekolojik Hareketten Siyasi Popülizme: Alman Yeşil Parti Örneği, *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 13-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ulisa/issue/44322/517442>
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 69-85. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39260/462353>
- Bayraktar, Y. ve Halil İbrahim K. (2016). Yenilenebilir Enerji Politikaları ve Rüzgâr Enerjisi Açısından Bir Karşılaştırma: Çin, Almanya ve Türkiye Örneği, *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 1-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ead/issue/48240/610678>
- BBC Türk. (2021, Eylül 27). *Almanya seçimleri: Sosyal Demokratlar seçimleri kazandı, Merkel'in partisi tarihinin en düşük oyunu aldı, gözler koalisyon pazarlıklarında*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58702421>
- BBC. (2013, Eylül 20). *UKIP conference: Party Calls for Fracking Wealth Fund*, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-24172645>
- BBC. (2019, Kasım 19). *Green Party Manifesto 2019: 12 Key Policies Explained*, [bbc.com/news/election-2019-50464641](https://www.bbc.com/news/election-2019-50464641)
- Bianet. (2022, Ocak 4). *Almanya Üç Nükleer Santralini Kapattı*, <https://m.bianet.org/bianet/cevre/255704-almanya-3-nukleer-santralini-kapatti>
- Bilgin, P. (2010). Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları, *Stratejik Araştırmalar*, 8 (14), 69-96. https://www.researchgate.net/publication/285521029_Guvenlik_Calismalarinda_Yeni_Acilimler_Yeni_Guvenlik_Calismalari
- Bozkır, Ö. (2018). Çevreci Anlayışın Siyasallaşması: Yeşil Siyaset ve Türkiye, *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 2(1), 56-69. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baksoder/issue/37482/429524>
- Bozdoğan, R. (2010). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(50), 1011-1028. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/891/9943>
- Bramwell, A. (1989), *Ecology in 20th Century*, (New Heaven: Yale University Press).
- Brauch, H. G. (2008) Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler*, 5 (19), 1- 47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39260/462351>
- Britannica Almanya Sosyal Demokrat Partisi. (2022, Kasım 11). <https://www.britannica.com/topic/Social-Democratic-Party-of-Germany>
- Brown, L. R. (1977). "Redefining National Security", Worldwatch Paper, Washington DC.
- CDU History. (2022, Haziran 25). <https://archiv.cdu.de/artikel/overview>

CNN Türk. (2021, Eylül 27). *Almanya seçimleri sonucu 2021... Almanya'da seçimi kim kazandı? İşte seçim sonuçları*, <https://www.cnnturk.com/dunya/almanya/almanya-secimleri-ne-zaman-secimi-kim-kazanacak-almanya-secim-sonuclari-belli-oldu-mu>

Convention sur le réchauffement climatique. (2020, Kasım 24). <https://republicains.fr/actualites/2020/11/24/convention-sur-le-rechauffement-climatique/>

Çağla, C. (2017). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi.

Çakır, Ö. (2020). *Güvenlik Politikalarında Aktörler ve Kimlik: 2007 Sonrası Türkiye Örneği*. (Tez No. 640106) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Dalby, S. (2003). Environmental Insecurities: Geopolitics, Resources and Conflict, *Economic and Political Weekly*, 38(48), 5073-5079. https://www.researchgate.net/profile/Simon-Dalby-2/publication/262123802_Environmental_Insecurities_Geopolitics_Resources_and_Conflict/links/5817ecbd08ae90acb2429f00/Environmental-Insecurities-Geopolitics-Resources-and-Conflict.pdf

Dalby, S. (2008). Güvenlik ve Çevre Bağlantılarına Yeniden Bakmak, *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 179-195. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39260/46235>

Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland. (2016, Haziran 22). https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/01/2016-06-27_afd-grundsatzprogramm_web-version.pdf

Das Zukunftsprogramm Der SPD. (2021, Eylül 15). <https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/SPD-Zukunftsprogramm.pdf>

Dedeoğlu, B. (2018). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (4. Basım). Yeni Yüzyıl Yayınları.

Dinç, G. (2008). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Çevre ve İnsan* (1.Basım), Türkiye Barolar Birliği.

Dinçer, S. ve Esra Banu S. (2019). Yeşil İdeolojiler Bağlamında Yeşil Siyasetin Türkiye'deki Siyasi Partilere Yansımaları, *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yykentcevre/issue/50632/609259>

Duru, B. (2016) Birleşmiş Milletler, UNEP ve Ekolojik Bunalım, *İnsan, Çevre, Toplum*, 0(0), 461-482. https://www.researchgate.net/publication/349243954_Birlesmis_Milletler_UNEP_ve_Ekolojik_Bunali

Dündar, B. İ. (2014). Yeşil Siyasal Düşüncenin Varlık ve Meşruluk Temellerine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, *İdealkent*, 5 (13), 40-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36696/417726>

Thurau, J. (2021, Eylül 23). *German Election And Climate Change: What Are the Parties'pledges*, <https://www.dw.com/en/german-elections-and-climate-change-what-are-the-parties-pledges/a-59285491>

DW. (2022, Ocak 1). *Almanya Üç Nükleer Santralin Fişini Çekti*, <https://www.dw.com/tr/almanya-%C3%BC%C3%A7-n%C3%BCkleer-santralin-fi%C5%9Fini-%C3%A7ekti/a-60307310#:~:text=Almanya%2C%2030%20y%C4%B1ld%C4%B1r%20aktif%20olan,ini%20yenilen>

[ebilir%20kaynaklardan%20sa%C4%9Flamay%C4%B1%20hedefliyor.&text=Almanya%2C%20%C3%BClkedeki%20son%20alt%C4%B1%20n%C3%BCkleer%20santralinden%20%C3%BC%C3%A7%C3%BCn%C3%BC%20daha%20kapatt%C4%B1](https://www.cdu.de/thema/energiepolitik)

Enerji Politikası. (2022, Nisan 15). <https://www.cdu.de/thema/energiepolitik>

Erdem, E.İ. (2016). İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği, *Akademik Bakış Dergisi*, 10 (19), 255-281. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/27856/321016>

Eren, E. (2019). *Almanya'nın Avrupa Birliği Politikalarının Çevresel Güvenlik Kapsamında İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Erhan, Ç. (2003). Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele. *Aylık Strateji ve Analiz e-Dergisi*, 5, 1-15. https://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/kuresellesme_doneminin_tehditleriyle_mucadele.pdf

Erzengin, F. (2021). *Bir Uluslararası Güvenlik Sorunu Olarak Başarısız Devletler*. (Tez No. 660678) [Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Euronews. (2021, Eylül 27). *Almanya seçimleri: Sosyal Demokratlar az farkla Merkel'in partisini geçti*, <https://tr.euronews.com/2021/09/26/almanya-secimleri-sand-k-c-k-s-anketlerine-gore-cdu-csu-ile-sdp-yuzde-25-er-oy-ald>

Euronews. (2021, Mayıs 3). *Nükleer Enerjiden Vazgeçen Almanya Enerji Şirketlerine 2,4 milyar Euro tazminat ödeyecek*, <https://tr.euronews.com/2021/03/05/nukleer-enerjiden-vazgecen-almanya-enerji-sirketlerine-2-4-milyar-euro-tazminat-odeyecek>

Genç, A. (2021). *Uluslararası Güvenlikte Arktika Bölgesi*, Astana Yayınları.

Gov.uk. (2029, Eylül 23). <https://www.gov.uk/government/news/british-scientists-to-help-tackle-climate-change-through-new-1-billion-fund>

Göktolga, O. (2013). Yeni Siyaset ve Ekolojik Hareketler, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 127-136. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/3530/48009>

Green Party Manifesto. (2019). <https://www.greenparty.org.uk/assets/files/Elections/Green%20Party%20Manifesto%202019.pdf>

Gülçiçek, C. (2021). *Koronavirüs Salgınının Küresel Güvenlik ve Yönetişim Üzerindeki Etkileri*. (Tez No. 655754) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Gülgeç, B.G. (2017). *Avrupa'da Yeşil Hareketlerin Gelişimi ve Avrupa Birliği Bütünleşmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Güneş, A. (2018). *Siyasal Ekoloji ve Yeşil Parti Örnekleri*. [Lisans Araştırma Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi].

History of Environmental Policy In Germany: 1958-2015. (2015). [Kas.de/c/document_library/get_file?uuid=57153b6c-1ac9-6dd4-4048-b7e8732ba709&groupId=252038](https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=57153b6c-1ac9-6dd4-4048-b7e8732ba709&groupId=252038)

İklim Değişikliği Nedir, (2022, Nisan 8), <https://birbucukderece.com/>

Ilııt, A. ve Kaya S. (2021). İklim Değişikliği ve Çevresel Güvenlik: Türkiye Örneği, *Alternatif Politika*, 13 (1), 175-207. <https://alternatifpolitika.com/makale/iklim-degisikligi-ve-cevresel-guvenlik-turkiye-ornegi>

İnal, M. (2021). *Güvenlik ve Sosyal İnşacılık Bağlamında Suriye Savaşı Örneği*. (Tez No. 672293) [Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kalkan Küçüksolak, Ö. (2012). Güvenlik Kavramının Realizm, Neorealizm ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 4 (14), 202-208. <https://www.arastirmax.com/en/publication/turan-stratejik-arastirmalari-merkezi-dergisi/4/14/guvenlik-kavraminin-realizm-neorealizm-kopenhag-okulu-cercevesinde-tartisilmasi/arid/4cc82cd0-0d51-4c13-a516>

Kaya, R. (2011, Ocak 16). *Bir Ekoloji Hareketi Olarak Yeşiller ve Türkiye'de Yeşiller Partisi, Yeşil Düşünce Broşür Dizisi-2*, <https://modernwish.wordpress.com/2012/01/16/bir-ekoloji-hareketi-olarak-yesiller-ve-turkiyede-yesiller-partisi/>

Kaya, S. (2019). *İklim Değişikliği Politikalarının Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği*. (Tez No. 602788) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kaypak, Ş. (2012). Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (8), 1-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esad/issue/6060/81494>

Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban A. (2015). *Çevre Politikası*. İmge Kitabevi Yayınları.

Koç, O., Yeter Demir U. ve Vural L. (2012). Sürdürülebilirlik Açısından Endüstriyel Simbiyozlar: Kalundborg Simbiyozu Örneğinde Bir Değerlendirme, *Journal of Qafqaz University*, 33, 12-26. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/368774>

Koyuncu, A.D. (2021), *Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Çevre Hareketlerinin Etkisi: Bartın-Amasra Örneği*. (Tez No. 666732) [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Labour's Green Transformation Fund. (2019). <https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2019/11/Green-Transformation-Fund.pdf>

Labour's Plan For Nature. (2019). https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2019/11/FINAL-FOR-WEB_13172_19-Environment-Manifesto.pdf

Labours Legacy. (2022, Haziran 12). <https://labour.org.uk/about/labours-legacy/>

Les Républicains-Notre projet pour la France: protéger, libérer, rassembler. (2022). <https://republicains.fr/wp-content/uploads/2021/10/2021-10-25-IR-notre-projet-pour-la-france.pdf>

Güvenlik, (2021). <https://www.lexico.com/definition/security>,

Liberté, égalité, fraternité, biodiversité projet pour une République écologique. (2022). <https://www.eelv.fr/files/2021/10/Projet-2022-11.07.21-NP-1.pdf>

M ÉCOLOGIE. (2022). [projet-lecologie.pdf](https://m.lafrance.fr/projet-lecologie.pdf) (m.lafrance.fr)

M La France 22 Mesures Pour 2022. (2022). <https://m.lafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>

Manifesto for the 2021 Parliamentary Elections. (2021). https://cms.gruene.de/uploads/documents/Wahlprogramm_Englisch_DIE_GRUENEN_Bundestagswahl_2021.pdf

Millennium Project. (2019). *Environmental Security Study*. <http://107.22.164.43/millennium/es-2def.html>

Morgil, F.İ ve Yücel, A.S. (1998). Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 84-91. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1183-published.pdf>

Mutlu, M. ve Samet Z. (2019). Yeşil Teori Perspektifinden Avrupa Birliği Çevre Politikası, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(88), 459-469. https://www.researchgate.net/publication/336388300_Yesil_Teori_Perspektifinden_Avrupa_Birligi_Cevre_Politikasi

NATO. (1991, Ocak 12). https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.html

Neil, C. (1994). The Greens in the 1994 European Parliamentary Elections, *Environmental Politics*, 3(3), 500. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09644019408414157?journalCode=fenp20>

Nükleer Enerji ve Türkiye. (2022). <https://ekosfer.org/wp-content/uploads/2022/04/nukleer-ve-turkiye-2022-rapor.pdf>

Önder, T. (2003). *Ekoloji, Toplum ve Siyaset*, Odak Yayıncılık.

Özer, M. A. (2001). Yeşil Hareket: Alman Yeşilleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 173-198. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuiibfd/issue/28352/301418>

ÖZKAN, A. (2016). Güvenlik Paradigmasında Sınır Aşan Bir Çevre Sorunsalı: "Nükleer Zarar", *Alternatif Politika*, 8(1), 128- 159. <https://alternatifpolitika.com/makale/guvenlik-paradigmasinda-sinirasani-bir-cevre-sorunsali-nukleer-zarar>

Özkan, A. (2018). Çevresel Güvenlikte Sınıraşan Bir Tehdit Algısı: Nükleer Zarar. (Tez No. 516845) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Pathways to a Euratom Reform Shortlegal Evaluation and Strategy Approach for the Green Group in the European Parliament. (2018). <http://extranet.greens-efa-service.eu/public/media/file/1/5647>

Plateforme programmatique pour des projets écologistes. (2021). https://www.eelv.fr/files/2020/09/Plateforme_Programmatique_EELV_Regionales_Departementales.pdf

Ponting, C. (2012). *Dünyanın Yeşil Tarihi Çevre ve Büyük Uygarlıkların Çöküşü*. (1.Basım) Sabancı Üniversitesi Yayınları.

Porrit, J. (1989). *Yeşil Politika*. (2.Basım) Ayrıntı Yayınevi

Présidentielle 2022: Le programme d'Anne Hidalgo. (2022, Nisan 1). <https://www.20minutes.fr/elections/presidentielle/3263703-20220401-presidentielle-2022-programme-anne-hidalgo>

T.C: Resmî Gazete, Kanun No: 2872, Sayı: 18132, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2872.pdf>

Reuters Graphics. (2021, Mart 23). *The German Election*, <https://graphics.reuters.com/germany-election/results/egvbkyeajpq/>

Sancak, K. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 123-134. https://www.researchgate.net/publication/312054726_Guvenlik_Kavrami_Etrafindaki_Tartismalar_V_e_Uluslararası_Guvenliğin_Donusumu

Sayın, M. (2020). *Rusya Federasyonu Dış Politikasında Çevresel Güvenlik Uygulamaları*. (Tez No. 632205) [Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Sayinta, S. (2021). *Siyasal İletişim Temelinde Siyasi Parti Programlarının "Kamu Yönetimi Anlayışının AKP ve CHP Örneğinde İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Sençerman, Ö. (2013). *Çevresel Güvenlik: Postkoloniyel Dönemde Alman Doğu Afrikası İçin Çatışma Çözümleme Örnekleri*. (Tez No.344716) [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Sevgi, O. (2015). Ecology Teriminin Türkçe Karşılıkları Üzerine Bir Değerlendirme, *Avrasya Terim Dergisi*, 3 (1), 27- 46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejatd/issue/5153/70153>

Söker, Ç. ve Özlük, E. (2018). Uluslararası İlişkilerde Çevreyi Merkeze Taşımak: Temel Yaklaşımlar ve Tartışmalar, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1), 227-262. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademikincelemeler/issue/36801/310117>

SPD Programm Klimaschutz. (2022). <https://www.spd.de/programm/klimaschutz/>

SPD. (2022). <https://www.spd.de/partei/geschichte/>

Stringfixer. (2022). Erişim Tarihi: 8 Nisan 2022, [https://stringfixer.com/tr/Conservative_Party_\(UK](https://stringfixer.com/tr/Conservative_Party_(UK)

Şener, B.Ş. (2021). *Farklı Değişkenler Açısından Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum ve Farkındalıklarının İncelenmesi*. (Tez No.669131) [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Tarhan K. (2018) Küresel Çevre Sorunlarının Politikleşmesi ve Uluslararası İlişkiler Teorileri Kapsamında Analiz, *International Journal of Social And Humanities Sciences* ,2 (1), 152-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijshs/issue/39160/460862>

Tekeli, İ. (1996). *Habitat II Konferans Yazıları*, T.C. Başbakanlık Toplu Konut Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Tennberg, M. (1995). Risky Business: Defining the Concept of Environmental Security, *Cooperation and Conflict*, 30 (3): 239-258. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0010836795030003002>

The Conservative and Unionist Party Manifesto. (2019). <https://www.conservatives.com/our-plan/conservative-party-manifesto-2019>

The Green New Deal. (2022). <https://campaigns.greenparty.org.uk/manifesto/#gnd>

The Green Party Two Years: Ten Bills. (2022). <https://campaigns.greenparty.org.uk/two-years-ten-bills/>

The Green Quality of Life Guarantee. (2022). <https://campaigns.greenparty.org.uk/manifesto/#qol>

The Guardian. (2016, Eylül 26). *Labour Government Would Ban Fracking in UK*, <https://www.theguardian.com/environment/2016/sep/26/fracking-no-shale-gas-wells-to-be-drilled-in-uk-this-year>

The Guardian. (2017, Eylül 25). *German Elections 2017: Full Results*, <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/sep/24/german-elections-2017-latest-results-live-merkel-bundestag-afd>

Türk, S.M. (2008). *Marmara Denizinde Çevresel Güvenlik*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

UK Elections Statistics:1918-2021: A Century of Elections. (2021, Aralık 5). <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7529/CBP-7529.pdf>

UKIP National Manifesto. (2021, Mayıs 12). <https://irp.cdn-website.com/f6e3b8c6/files/uploaded/Living%20Manifesto%20with%20Updated%20Cover%20REV1.pdf>

UKIP Policies: Energy. (2022, Şubat 21). <https://www.ukip.org/ukip-policies/policy-energy>

UKIP Policies: The Environment. (2022, Ocak 22). <https://www.ukip.org/ukip-policies/policy-environment>

Üste, B.R. (2015). Doğanın Siyaset Paradigması; Yeşil Siyaset, *Sosyal ve Beşerî Bilimleri Dergisi*, 7(2), 38-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/35991/403783>

Vural, Ç. (2017). *Hindistan Örneğinde İklim Değişikliği Politikalarının Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi*. (Tez No.475270) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Vural, Ç. (2018). Çevresel Güvenliğin Gelişimi, *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi* 6(1), 20-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aucevrebilim/issue/40097/476997>

Yenilenebilir Enerjiler İçin Turbo. (2020, Ağustos 30). <https://www.cdu.de/artikel/turbo-fuer-erneuerbare-energien>

Yeşilodak. (2022, Mayıs 13). *İklim Değişikliği ile Mücadelede İngiltere'nin Politikası*, <https://www.yesilodak.com/iklim-degisikligi-ile-mucadelede-ingiltere-nin-politikasi>

